
* LAPPEENRANNAN LINNOITUS *
* Arkeologinen tutkimuskaivaus *
* vuosina 1985 ja 1986 *
* Raportti kaivaustöiden päättyessä *
* Lasse Laaksonen - Olli Immonen *
* 31.12.1986 *

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen ajallinen kesto	1
1.2 Tutkimuksen suorittajat	2
1.3 Maankäyttötilanne	3
1.4 Rahoitus	4
1.5 Lyhyt suoritekuvaus	4
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA	5
2.1 Arkeologinen tutkimus korjaustyön osana	5
2.2 Paikallishistoriallinen merkitys	6
2.3 Kaivaustutkimuksen erityispiirteitä	6
2.4 Kaivausalueiden rajojen valinta	7
2.5 Työolosuhteet	7
3 KAIVAUSALUEEN YMPÄRISTÖ	9
3.1 Maasto	9
3.2 Maisemaelementeistä	9
3.2.1 Länsireuna	9
3.2.2 Laki	10
3.3 Kasvillisuuden kehityksestä	11
4 LAHIYMPÄRISTÖN KÄYTTÖHISTORIA	13
4.1 Markkina-alue	13
4.2 Ensimmäinen kaupunkivaihe	14
4.3 Linnoittamisen ensi vaihe	15
4.4 Venäläisten linnoitustyö	18
5 MENETELMÄT	20
5.1 Mittaukset ja paalutus	20
5.2 Kaivamistekniikka	22
5.3 Dokumentointi	25
5.4 Löydöt ja näytteet	27
6 HAVAINNOT JA TULKINNAT	31
6.1 Kaivausalueen kunto ennen kaivausta	31
6.2 Kaivaushavainnot	32
6.2.1 Kaivausalue I	32

6.2.2 Kaivausalue II	36
6.2.3 Kaivausalue III	38
6.3 Kaivausalueilta löytyneet kiinteät rakenteet ja niiden ajoituksesta	40
6.3.1 Kellari	40
6.3.2 Kaivausalueen II rakennuskannan jäännökset	43
6.3.3 Kaivausalue III	47
LÄHTEET	48
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Raportin tarkoituksena on selostaa, mitä Lappeenrannan linnoituksessa vuosina 1985 ja 1986 suorittettujen arkeologisten kaivausten aikana on tehty, mitkä olivat tutkimuksen tavoitteet ja mikä on tutkimustilanne vuoden 1986 lopussa.

Raportin on laatinut Olli Immonen tutkija Lasse Laaksosen ohjeiden mukaan, samoin osa tekstiosuudesta perustuu Lasse Laaksosen tekstiin kaivaustöiden väliraporteissa.¹ Raportin kirjoittamisesta joulukuun 1986 aikana on myös sovittu tutkija Matti Laamasen kanssa. Raportti on kirjoitettu mikrotietokoneella, kirjoitusohjelmalla on ollut WordPerfect 4.1.

1.1 Tutkimuksen ajallinen kesto

Lappeenrannan linnoituksessa on suoritettu arkeologisia kaivauksia vuosien 1985 ja 1986 aikana. Kaivaukset alkoivat talvikaivauksena helmikuussa 1985. Kenttätyöt jatkuivat ensimmäisessä vaiheessa 24.6.1985 asti. Kesällä kenttätyössä jouduttiin pitämään tauko²; työt aloitettiin jälleen syyskuun ensimmäisellä viikolla, jonka jälkeen ne jatkuivat 20.11.1985 asti. Talven 1985-1986 jälkeen kenttätyötä jatkettiin 7.5.1986. Kesätauko alkoi 1.7. ja päättyi 31.8.1986. Syyskuun alusta kenttätyötä jälleen jatkettiin 6.11.1986 asti.

Jos kenttätyöosuudet lasketaan yhteen, niin vuonna 1985 aikana kaivauksia suoritettiin yhdeksän kuukauden ja vuonna 1986 neljän kuukauden aikana. Kenttätyöaika on

¹ Katso esim. Laaksonen 1985, s. 2-9.

² Työllisyysmäärärahoja ei Lappeenrannan tapauksessa myönnetty heinä- ja elokuuksi.

siis kuukausittain yhteenlaskettuna 13 kuukautta. On kuitenkin huomattava, että ko. aika ei ole ollut pelkkää kaivamista, vaan kaivajat ovat suorittaneet myös talteen otetun esineistön ja näytteistön esipuhdistusta ja käsittelyä. Kaivauksen jälkityöt, mm. väliraportit, kartat, esineluettelot ja valokuvien luettelointi, on tehty aina kenttätyövaiheen päätyttyä, lähinnä heinä- ja elokuussa. On kuitenkin huomattava, että jälkitöiden hoitoon on jäänyt aikaa vain vähän, esimerkiksi esineluetteloa ei ole vuoden 1986 loppuun mennessä saatu tehtyä kuin vasta alustavasti.¹

Vuoden 1986 loppuun mennessä on jälkityöt tarkoitus saattaa siihen vaiheeseen, että esiin kaivettu esineistö ja muu materiaali saadaan säilytettyä siten, ettei se tuhoudu tai häviä. Toisaalta tämän kaivausraportin avulla on tarkoitus dokumentoida kaivausmenetelmät ja kaivaustulokset sekä antaa pohjaa päätöksille jatkokaivauksista tai kaivausalueen maankäyttösuunnitelmista.

1.2 Tutkimuksen suorittajat

Kaivauksen suunnitteli ja sen johtajana on toiminut tutkija Lasse Laaksonen museovirastosta, kenttätutkijana Lappeenrannassa on ollut Olli Immonen. Kaivajia on ollut 3 miestä. Kaivajat olivat Lappeenrannan teknisen viraston palkkaamia, ja samat miehet olivat työssä koko kaivausperiodin.² Kaivutyötä on käytännössä tehty normaalina työaikana päivisin klo 7 - 16 viitenä päivänä viikossa. Kaivaus on tehty muuten käsityönä, paitsi että jonkin

¹ Esineistöä on otettu talteen pintakerroksista lähtien, periaatteena on ollut se, että on talletettu esineistöä mieluummin liikaa kuin liian vähän. Esineistöä on ehditty luetteloida vasta alle kymmenen prosenttia.

² Kaivajina olivat Pertti From, Kaarlo Korkka ja Torsti Varjakoski.

verran on käytetty kaivinkonetta jo kaivetun maan poistoon. Kaivaustyön sujumisesta on itse paikalla vastannut pääasiassa kenttätutkija, kuitenkin kaivaustyötä ovat valvoneet myös museotoimenjohtaja Soile Rinno Etelä-Karjalan museosta ja linnoituksen kunnostustyön vastaava mestari Teuvo Tupakka Lappeenrannan kaupungin teknisestä virastosta.

Kaivaukseen liittyen on kaivauskerrosten sisältämästä maa-aineksesta otettu makrofossiilista tutkimusta varten systemaattinen näytteistö, joka on esikäsittelyn jälkeen lähetetty tutkittavaksi Turun yliopistoon fil. tri Terttu Lempiäiselle. Viimeinen näyte-erä lähetetään vuoden 1986 loppuun mennessä. Kaivauksien valokuvaus on pääosin hoidettu kenttätutkijan toimesta, joskin osan kuvauksesta on suorittanut Etelä-Karjalan museo.¹ Kartta- ja muita piirustuksia ovat tehneet museoviraston piirtäjät², osan piirustuksista on tehnyt kenttätutkija (lähinnä profiili-piirustukset maaleikkauksista).

1.3 Maankäyttötilanne

LIITE 5

Kaivaukset on tehty Lappeenrannan linnoituksessa, linnoitusmäen länsirinteen alareunassa. Alueella ei tällä hetkellä sijaitse rakennuksia, yleiskaavassa alue on määritetty pientaloalueeksi. Maapohjan omistaa Lappeenrannan kaupunki. Maankäyttötilanteen kannalta on huomioitava kaivausalueen ja Pallonlahden välissä kulkeva Rapaasaaren satamaan johtava rautatie. Samaten on ranta-alueella Pikisaaren saha. Rautatien ja kaivausalueen välissä kulkee vielä linnoitusmäkeä kiertävä rantatie. Alue on tällä hetkellä maisemallisesti sekavaa joutomaata, eikä

LIITE 2

¹ Museosta valokuvausta ovat suorittaneet Risto Raittila ja Leena Rätty.

² Piirtäjinä ovat toimineet Heikki Ahtiainen ja Eero Jama.

paineita esimerkiksi pientaloalueen rakentamiseen ilmeisesti kukaan ole tällä hetkellä näkyvillä. Alueen maankäytön tulevaisuuteen vaikuttanee kuitenkin se, säilyykö lähellä sijaitseva Pikisaaren saha teollisuuskäytössä. Rautatie ja Rapasaaren satama ovat joka tapauksessa (vuonna 1986) vilkkaassa käytössä.

1.4 Rahoitus

Lappeenrannan linnoituksessa on suoritettu suojeltujen kiinteiden muinaisjäännösten, linnoituslaitteiden, kunnostamista vuodesta 1976 lähtien. Tarkoitukseen on myönnetty museoviraston kautta työllisyysvaroja vuoden 1985 loppuun mennessä yhteensä 6 060 000 mk. Vuonna 1985 oli käytössä 960 000 mk ja vuonna 1986 900 000 mk. Määrärahalla on vuosittain työllistetty 8 henkilöä 10 kuukaudeksi. Korjaustyöt linnoituksessa suorittaa Lappeenrannan kaupungin tekninen virasto museoviraston kanssa tehdyn laskutyöurakkasopimuksen nojalla. Museoviraston puolesta korjaustöitä johtaa arkkitehti Esko Vormala ja valvoo tutkija Matti Laamanen.

Tässä raportissa selostettu arkeologinen tutkimus on suoritettu osana linnoituksen kunnostustyötä. Samoin on linnoituksessa jo aiemmin kunnostustöihin liittyvän arkistotutkimuksen ohella suoritettu kiinteiden muinaisjäännösten tutkimusta myös arkeologisin menetelmin.

1.5 Lyhyt suoritekuvaus

Kaivausalue on liitekartoissa jaettu kolmeen kaivausalueeseen, joiden laajuus on yhteensä 339 neliometriä. Samaa jakoa - kaivausalueet I, II ja III - tullaan käyttämään myös raportin tekstiosuudessa. Kaivaus aloitettiin 4.2.1985 paaluttamalla kaivausalue I. Kaivausalue I sijaitsee linnoituksen länsirinteen alaosassa, paikalla

jossa on arvelujen mukaan sijainnut entisen torin etelälaita. Ensimmäisessä vaiheessa tutkittiin pinta-alaltaan 101 neliömetrin laajuinen alue. Kulttuurikerroksen paksuus entisellä torialueella oli 100 - 230 cm maanpinnasta laskien.¹ Maan pintataso vaihteli kaivausalueella tasoilla 81 - 83 metriä merenpinnan yläpuolella.

Kaivausalueelta I siirryttiin kaivausalueelle II, joka sijaitsee ensinmainitun alueen itäpuolella, alatasanteen ja ylärinteen puolivälissä olevalla terassimaisella tasanteella. Kaivausalueen II laajuus oli 188 neliömetriä. Kulttuurikerrosta poistettiin 50 - 130 cm. Kaivausalueiden väliin tehtiin vielä koeoja, joka yhdistää kaivausalueet toisiinsa. Alueen korkeustaso merenpinnasta on 86 - 88 metriä.

Kun kaivutyö alueilla I ja II saatiin suoritetuksi loppuun², jatkettiin kaivusta alueella III kaivausalueen I pohjoispuolella. Kaivausalue III on L-kirjaimen muotoinen koeoja, jonka pitempi varsi suuntautui pohjoiseen ja lyhyempi varsi kääntyi pohjoisessa länteen. Alueen kulttuurikerroksen paksuus ja korkeustaso merenpinnasta ovat lähellä kaivausalueen I tasokorkeuksia. Alueen pinta-ala on 50 neliömetriä.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Arkeologinen tutkimus korjaustyön osana

Lappeenrannan linnoituksen linnoituslaitteiden kunnostus-

¹ Paksuimmillaan kulttuurikerros oli kaivausalueen I itäreunalla, maan alta paljastuneen kellarin kohdalla.

² Alueella I kaivettiin steriiliin pohjakerrokseen asti, kuitenkin siten, että paljastuneen kellarin kivilattiaa ei purettu kuin vajaan neliömetrin alalta. Kaivausalueella II taas ei alueen pohjoisosaa kaivettu steriiliin kerrokseen asti.

työ eteni vuoden 1985 alkuun mennessä linnoituksen länsipuolelle. Kunnostustyön yhteydessä oli jo aiemmin suoritettu kiinteiden rakenteiden tutkimusta myös kaivauksin. Linnoituksen länsilaidassa katsottiin kuitenkin olevan syytä suorittaa laaja-alaisempi tutkimus muinaisjäännösten laadun ja laajuuden selvittämiseksi sekä alueen käyttö- ja kunnostussuunnitelmien laatimiseksi. Tutkimus siis suoritettiin linnoituksen kunnostustyön osana.

2.2 Paikallishistoriallinen merkitys

Entistystyön ohella tutkimuskaivaukseen oli myös muita syitä. Tutkimusalue oli Lappeenrannan historian kannalta mielenkiintoinen. Paikalla sijaitsi 1500- ja 1600-luvulla aluksi markkina-alue ja sittemmin tori ympäröivine rakennuksineen aina 1700-luvun loppuun saakka. Alueella sijaitsi mm. Lappeenrannan ensimmäinen raatihuone. Tällä hetkellä alueella ei ole enää lainkaan rakennuskantaa.

Kaivaustutkimuksen tavoitteena oli selvittää mitä kulttuurijäämistöä Lappeenrannan kaupungin Ruotsin vallan aikaisesta hallinnollisesta keskuksesta, siis torialueesta ja sen laitamalla sijaitsevista rakennuksista, oli jäljellä. Niiden avulla katsottiin voitavan tarkentaa kirjallisten lähteiden perusteella luotua kuvaa kaupungin alkuvaiheista.

2.3 Kaivaustutkimuksen erityispiirteitä

Kaivaustyö aloitettiin helmikuussa 1985. Ajankohtaa voi pitää poikkeuksellisena arkeologiselle kaivaukselle Suomessa, tavallisestihan kaivaukset ajoittuvat kesäaikaan.¹ Talvikaivaus - jollaisia on aiemmin suoritettu mm.

¹ Syynä talvikaivaukseen olivat linnoituksen kunnostustyön aikataulu ja työvoimaministeriön työllistämistavoitteet.

Turussa - onnistui kovasta talvesta huolimatta. Työssä käytettiin mm. routamattoja, telttaa ja lämmityslaitteita. Toisaalta osa kenttätöistä voitiin suorittaa myös lumetomana aikana.

Tutkimusalue on Lappeenrannan linnoituksen ja Lappeenrannan paikallishistorian kannalta mielenkiintoinen. Toisaalta voidaan ajatella, että tutkittu jäämistö on arkeologian näkökulmasta katsoen suhteellisen nuorta. Kulttuurijäämistö on siis historialliselta ajalta. Tutkimuksen ja kirjallisen aineiston, arkistomateriaalin, välillä onkin suurempi vuorovaikutus ja täydennysuhde kuin voidaan yleensä ajatella arkeologisessa tutkimuksessa olevan.

2.4 Kaivausalueiden rajojen valinta

Tutkimusalueen valintaan linnoituksen länsireunalla vaikuttivat arkistomateriaalin perusteella saadut tiedot alueen merkityksestä Lappeenrannan historiassa. Kaivausalue I valittiin kohdasta, jossa voitiin asemakaavapiirrosten ja inventointikarttojen perusteella olettaa Ruotsinvallan aikaisen torin olevan. Toisaalta alueen valintaan vaikuttivat maastonmuodot ja myöhemmin alueella tapahtuneet muutokset. Alueelle oli mm. vedetty kaukolämpöputki. Kaivausalueiden II ja III valintaan vaikuttivat ensimmäiseltä alueelta saadut tutkimustulokset.

2.5 Työolosuhteet

Lappeenrannan linnoitus sijaitsee aivan kaupungin keskustan läheisyydessä. Tämä helpotti kaivaustyön käytännön järjestelyjä. Kaivausalueelle voitiin vetää sähköt - pystytettiin mm. käyttämään koneseulaa ja sähkövaloa. Samaten voitiin käyttää kaivinkonetta jo kaivetun maan siirtoon. Linnoituksessa sijaitsevia varastotiloja voitiin käyttää kaivausmateriaalin säilyttämiseen ja työtilana.

Myöskin Etelä-Karjalan museosta luovutettiin työtiloja
kaivaushenkilökunnalle.

3 KAIVAUSALUEEN YMPÄRISTÖ

3.1 MAASTO

Lappeenrannan linnoitus sijaitsee mantereesta Saimaaseen pistävällä, paikoitellen yli 90 metriä merenpintaa korkeammalla niemellä. Saimaan pinta on merenpinnan tasosta noin 76 metriä, kun taas jo vuonna 1542 mainittu Lappeen markkinapaikka¹ on korkealta niemeltä viettävän etelärin-teen alareunassa - noin 5 metriä Saimaan pintatasosta. Linnoitusniemi on muusta kaupungista selvästi erottuva, noin 49 hehtaarin laajuinen alue. Linnoitusmäki on laeltaan 8,5 hehtaarin laajuinen tasanne. Nykyisessä asussaan linnoitus vaikuttaa vehreältä ja puistomaiselta.

3.2 MAISEMAELEMENTEISTÄ

3.2.1 Länsireuna

Eriteltäessä alueen maisemaelementtejä on havainnoijan paikan mukaan erotettava kaksi eri kokonaisuutta. Ensimmäiseksi kokonaisuudeksi voi erottaa länsipuolisen markkinarannan², toinen on linnoituksen ylätasanne, laki. Jos maisemaa havainnoi vanhan markkinatorin kohdalta, muodostaa linnoitusmäki idässä esteen näkökentälle, pohjoisessa ja etelässä ranta-alue jatkuu suurinpiirtein samanlaisena, pienimittakaavaisena ja vehreänä. Etelästä aukeaa eteen tasainen vesijättömaa, jonka paikalla vielä 1700-luvulla lainehti suojainen Pallonlahti. Pallonlahden toisella rannalla näkökentän rajaa matalasti rakennettu Pallon kaupunginosa. Markkinatasanteen ja veden kommunikoinnista muodostuu, tai on ainakin aiemmin muodustunut,

¹ Toivanen 1979, s. 42.

² Tähän kategoriaan voi myös laskea mukaan linnoitusmäkeä pohjoisesta ja idästä ympäröivät ranta-alueet.

avoin maisematila joka kuitenkin tukeutuu yhdeltä reunaltaan jyrkkään linnoitusmäkeen.

3.2.2 Laki

Linnoituksen laelta maisemaa tutkittaessa on havainnoija horisonttilinjan korkeimmalla kohdalla. Pohjoisessa avautuu Saimaan saaristo silminkantamattomiin, idässä ja lännessä ovat ensin niemeä ympäröivät lahdet ja niiden jälkeen useita mantereesta ulkonevia niemiä. Kaakossa kohoaa muuta maastoa korkeammalle Kimpisen mäki, lounaassa mäki jolla nykyisin sijaitsee Lappeenrannan kirkko. Etelässä aukeaa nykyisin Lappeenrannan kaupunki, 1700-luvulla etelään kiemurtelivat pääportilta lähtevät, metsän uumeniin katoavat Viipurin ja Haminan maantiet.

Maisemaa voi havainnoida myös linnoituksen ulkopuolelta. Havainnoija voi esimerkiksi lähestyä linnoitusta mantereen puolelta, etelästä. 1700-luvulla etelävallitusten ulkopuolisen asutuksen määrä oli vähäinen. Paloturvallisuussyistä oli esimerkiksi paja siirretty kaupungin ulkopuolelle, samoin oli Viipurin ja Haminan teitten varteen muodostunut mökkiasutusta.¹ Heti linnoituksen ylävallituksen alapuolelta aukeni avoin laidunrinne; nykyisin rinteen alaosassa kasvaa istutettu puisto, joka peittää havainnoijalta maisemaa vertikaalisesti leikkaavan linnoitusmäen. Vesitse linnoitusta lähestyttäessä kohoaa linnoitusmäki muun maiseman horisontaalilinjan yläpuolelle.

¹ Vuonna 1741 mainittiin venäläisten joukkojen ottaneen haltuun esikaupungin jossa oli 20 rakennustalalla. Toivanen 1979, s. 384, 385.

3.3 KASVILLISUUDEN KEHITYKSESTÄ¹

Maanviljely ja karjanhoito olivat 1600-luvulla Lappeenrantalaisille välttämätön elinkeinojen jatke. Kaupunki sijaitsi "terävällä hiekkaharjulla" - kuten kaupungin ensimmäinen pormestari 1660-luvulla asuinpaikkaansa kuvasi - joten laidunmaina käytettiin lähiympäristön saaria ja tiloja. Kuitenkin kaupunkialuetta käytettiin 1600-luvulla kotitarveviljelyyn. Kaupunkialueen viljelykelpoiset paikat olivat peltoina. Viljeltyä aluetta oli ainakin talojen tonteilla sekä rannan markkina-alueen ja kaupunkimäen välisellä rinteellä. 1600-luvun viljelykasveja kaupunkialueella olivat nauris, kaali ja humala. Varsinkin humala oli kaupunkilaisille taloudellisesti merkittävä kasvi, sillä lähes kaikki kaupunkilaiset saivat lisätuloja oluen ja viinanmyynnillä.²

Kotitarveviljely jatkui 1700-luvulla asukkaiden tonteilla. Linnoitusvallit olivat todennäköisesti suurimmalta osaltaan heinällä, jota sitten korjattiin varuskunnan tarpeisiin. Voidaan olettaa että linnoituksen kasvistoon on vaikuttanut linnoituksen vallanpitäjien vaihdos 1740-luvulla. Aiemmin linnoitus oli ruotsalaisten hallussa, vuoden 1741 jälkeen isännöityä piti venäläinen sotaväki joka on epäilemättä tuonut linnoituksen kasvistoon oman leimansa sekä hevosten rehun että viljely- ja rikkaruohokasvien siemeninä.

Joidenkin tietojen mukaan Lappeenrannan vanhimman puiston, Maaherran puiston puusto on istutettu ruotsalaiskautena,

¹ Tässä raportissa ei ole mahdollista käsitellä kasvillisuuden kehittymistä kuin aivan viitteellisesti, kaivaustutkimukseen liittyvä kasvitieteellinen tutkimus tuonee lisätietoja linnoituksen kasviston kehityksestä.

² Toivanen 1979, s. 179.

LIITE 4

maaherra Frisenheimin aikana.¹ On toisaalta mahdollista että puut olisi istutettu vasta 1700-luvulla, kenraali Suvorovin aikana. Puut ovat jokatapauksessa linnoitusalueen vanhimpia, ja kasvavat siten että samasta juuresta nousee monta runkoa - ne siis lienevät versoneet vanhempien puiden kohdalle.

LIITE 22

Varsinainen muutos linnoituksen maisemassa koitti 1800-luvun alkupuolella. Linnoitus lakkautettiin vuonna 1810,² jonka jälkeen rakennuskanta väheni ja tilalle tuli peltoja ja kasvimaita. Linnoituksen länsireunan kasvistolle antoi oman leimansa vuonna 1816 perustettu naisvankila (kehruuhuone). Länsireunan rakennukset olivat vankilan käytössä, entinen maaherran talo oli vankilan virkailijoiden käytössä ja sen eteläpuolella sijaitsi ilmeisesti 1800-luvun loppupuolella kunnostettu barokkimainen puisto.³ Vanhan markkinatorin kohdan voidaan olettaa olleen kasvimaana. Näin ainakin oli asiainlaita ilmakuvaan mukaan vuonna 1939, kun vankila vielä oli käytössä. Oman leimansa kaivausalueen kasvistoon on voinut tuoda myös kaivausalueen länsipuolitse Rapasaaren satamaan kulkeva rautatie. Rata on rakennettu jo vuonna 1885.⁴

KUVA 10

Matkailu alkoi kylpylän perustamisen, vuonna 1871, jälkeen saada merkitystä Lappeenrannassa. Tämä antoi leimansa myös linnoitukseen. Linnoituksen valleille, etenkin Vanhanpuiston kohdalle, istutettiin kaunistukseksi puustoa. Toisaalta hoitamattomille valleille on versonut myös istuttamatonta puustoa.

¹ Jalkanen 1913, s. 122.

² Castrén 1957, s. 46.

³ Knapas 1976, s. 27.

⁴ Koskinen 1982, s. 23.

4 LÄHIYMPÄRISTÖN KÄYTTÖHISTORIA

4.1 Markkina-alue

Lappeenrannan kaupungin perustamiseen 1600-luvun puolivälissä vaikutti kaupungin edullinen sijainti eteläisen Saimaan kauppareittien päätepisteessä.¹ Kaupunki perustettiin niemelle, jonka länsirannalla - vuosien 1985 ja 1986 kaivausalueella - oli jo aiemmin sijainnut markkina-
paikka.² Tärkeänä askeleena Lappeenrannan kaupungin muodostumiselle ovat asiakirjoista saatujen tietojen perusteella viipurilaisille käuppiaille vuonna 1616 annetut luvat pystyttää rannalle myyntikojuja.³

Lappeenrannan historiaa tutkineen Pekka Toivasen mukaan markkina-alue sai tämän jälkeen kiinteän rakennuskannan: avonaisia myyntikojuja, terva- ja ruoka-aittoja ja jopa talviasuttavia rakennuksia jotka Toivasen mukaan olivat aluksi ilmeisesti muuratulla uunilla varustettuja yksi-huoneisia tupia ja 1600-luvun puoliväliin tultaessa monihuoneisia "kaakeliuunitupia". Tuvat, aitat ja myyntipuodit olisivat muodostaneet rakennusten välisine kujineen jonkinlaisen kaavallisen kokonaisuuden, joka olisi täytännyt kokonaan rannan ja jyrkähkön mäen välisen tasaisen ranta-alueen. Rannassa sijaitsivat laiturit joihin ylisen Saimaan talonpojat saapuivat tervaveneineen aina markkina-aikaan.⁴

Vuonna 1622 annetun pikkutulliasetuksen nojalla Lapveden

¹ Talonpojat kulkivat Lappeenrantaan monia eri vesireittejä myöten. Lappeenrannasta tavara kulki edelleen Viipuriin maanteitä pitkin. Toivanen 1979, s. 49, 50.

² Toivanen 1979, s. 42. Heimala 1958, s. 48.

³ Toivanen 1976, s. 42. Vrt. Ylönen 1976, s. 223.

⁴ Toivanen 1976, s. 42,43.

markkinapaikka aidattiin maan puolelta tulliaidalla, joka varustettiin tulliportilla ja tullikirjurin kojulla, samaten Saimaan puolelta tulevia varten oli silloin vielä Rapasaassa tulliasema.¹

4.2 Ensimmäinen kaupunkivaihe

Kaupungin perustamisen voi nähdä Pietari Brahen henkilökohtaisen toiminnan tuloksena ja toisaalta keskushallinnon otteen lujittumisena valtakunnan rajamaista sekä myös merkantilistisen kauppapolitiikan ilmauksena: katsottiin että kauppaa pystyttäisiin edistämään perustamalla uusia kaupunkeja.²

Lappeenrannan tapauksessa keskushallinnon ja paikallisen tason edut menivät ristiin. Lappeenrannan markkinapaikka (aiemmin Lapvedenranta) oli toiminut viipurilaisten kauppiaitten markkina- ja lastauspaikkana jo 1500-luvun alusta lähtien.³ Viipurilaisilla oli markkinarannan kauppa-alueelle nautintaoikeus. Lappeenrannan tultua perustetuksi (n.1649) syntyi ristiriita niemen laelle rakennetun kaupungin ja viipurilaisten puotikylän välille. Asiaa käsiteltiin useissa valtiopäivävalituksissa jo vuodesta 1652 lähtien. Ranta-alue kuului kuitenkin kaa-voitettuun kaupunkialueeseen ja vaikka kaava ei toteutunutkaan suunnitellussa muodossa rannan osalta, vahvistettiin viipurilaiskauppiaiden keskinäiset rantatonttien ja niiden rakennusten myynnit ja vaihdot Lappeenrannan

¹ Toivanen 1976, s. 43. Silloinen saari on nykyisin osa linnoitusniemeä, se toimii satamana ja siellä on pieni puurakenteinen rautatieasema.

² Toivanen 1979, s. 55.

³ Kustaa Vaasa antoi Lapveden markkinoiden privilegit viipurilaisille vuonna 1542. Toivanen 1979, s. 42.

tonttikirjassa.¹ Viipurin läheisyys osoittautui uudelle kaupungille kohtalokkaaksi: Lappeenrannan kaupunkioikeudet lakkautettiin vuonna 1683.²

Kaupunkioikeuksien lakkauttaminen ei kuitenkaan ollut niin radikaali toimenpide kuin voisi uskoa. Lappeenrannassa asuttiin vielä kaupunkioikeuksien lakkauttamisen jälkeenkin ja yhteisön sosiaalinen rakenne poikkesi Pekka Toivasen mukaan huomattavasti kirkonkylien rakenteesta. Vielä vuonna 1702 oli 64 viipurilaisella tontteja ja puoteja Lappeenrannassa. 1720-luvulle tultaessa lakkautetun kaupungin asukasluku alkoi jälleen nousta sotatapahtumien lähetessä Lappeenrantaa.³

4.3 Linnoittamisen ensi vaihe

Uudenkaupungin rauhan, 1721, solmimisen jälkeen alkoivat Lappeenrannan kehittymiseen vaikuttaa uudet tekijät. Ruotsi oli isossavihassa menettänyt Viipurin ja rajalinja tuli kulkemaan Vehkalahden paikalle perustetun Haminan ja Lappeenrannan kaupunkien itäpuolelta. Menetetyn Viipurin tilalle tarvittiin kaupan ja hallinnon keskus. Lisäksi itärajan puolustus oli akuutti ongelma. Ongelmia ratkaistiin ensinnäkin perustamalla Savonlinnan ja Kymenkartanon lääni. Haminasta pyrittiin tekemään Viipurin manttelinperijä Itä-Suomen johtavana kaupunkina. Lappeenranta ja Savonlinna alistettiin Haminan kaupungin privilegeissa Haminan alaisiksi markkinapaikoiksi.⁴ Hallinnollisesti Lappeenranta oli Haminan alainen mutta sinne kuitenkin sijoitettiin lääninhallitus sekä Haminan maistraatin

¹ Toivanen 1976, s. 81, 82, 87, 90.

² Jalkanen 1913, s. 106. Toivanen 1979, s. 308.

³ Toivanen 1979, s. 310.

⁴ Toivanen 1979, 337, 344.

alaisuudessa toimiva kämnerinoikeus.¹

Kauppa ja hallinto olivat isonvihan jälkeisenä aikana Itä-Suomessa kuitenkin puolustuskysymyksiin nähden toissijaisia tekijöitä. Hamina perustettiin linnoituskonttorin päällikön ja rajakomission johtajan Axel Lövenin vuonna 1723 laatiman puolustustussuunnitelman perusteella. Saman suunnitelman perusteella aloitettiin myös Lappeenrannan linnoittaminen.²

Uudenkaupungin rauhansopimuksen jälkeen siis alkoivat lastauspaikkana toimineeseen Lappeenrantaan vaikuttaa uudet vaikutustekijät: Tärkein oli uusi sotilaspoliittinen tilanne jossa Lappeenranta ja Hamina katsottiin itärajan puolustuksen kannalta strategisesti tärkeiksi paikoiksi. Toista Lappeenrannan kehittymiseen ison- ja pikkuvihan välisenä aikana vaikuttavaa suurempaa tekijää: Lappeenrannan valintaa maaherran ja lääninhallituksen sijoituspaikaksi perusteltiin nimenomaan rajan läheisyydellä.³

Toisaalta Lappeenrannan kaupunkikehitykseen aiemmin voimakkaasti vaikuttanut Viipuri jäi nyt taka-alalle; sen tilalle tuli jossakin määrin Hamina. Vaikkakaan Hamina ei ilmeisesti hallinnollisesti täysin alistanut Lappeenranta, oli sen rakentamisvaihe samanaikainen Lappeenran-

¹ Toivanen 1979, s. 344. Voisi sanoa että Hamina peri Viipurin paikan myös Lappeenrannan kehitykseen vaikuttavana paikkana, ison- ja pikkuvihan välisenä aikana Lappeenrannalla oli muodollisesta yhteenkuuluvuudesta huolimatta itsenäisempi asema ylämaankaupan kokoajana ja lääninhallinnon keskuksena.

² Asiasta päätettiin paikan päällä Lappeenrannassa. Lappeenrannassa olivat Lövenin lisäksi maaherra Frisenheim sekä linnoitusupseerit Rosenborg, Grundel, J.C. Cedersparre ja everstiluutnantti Johan Jacop Faber. Myöhemmin vuonna 1722 saapui Lappeenrantaan vielä ylipäällikkö, kenraali Stackelberg. Toivanen 1979, s. 353, 354.

³ Toivanen 1979, s. 339.

nan linnoittamisen kanssa. Lisäksi on huomioitava että kaupunkien maantieteellinen etäisyys ei ollut kovin suuri; etenkin sen jälkeen kun maaherra Frisenheimin rakennuttama uusi tieyhteys Lappeenrannan ja Haminan välillä nopeutti matkustamista.¹

Lappeenrannan linnoittamiseen vaikuttivat jo 1600-luvulla kaupungin perustamiseen vaikuttaneet tekijät: Lappeenrannan kaupallisesti ja liikenteellisesti edullinen sijainti Salpausselän ja eteläisen Saimaan kohtauspaikassa. Lisäksi Lappeenranta oli maastoltaan sopiva linnoitukseksi.²

Linnoittaminen aloitettiin 1720-luvun alussa. Suunnitelmapiiirustusten mukaan puolustusrakennelmien lisäksi oli tarkoitus kaavoittaa markkina-alue entistä selvemmin kaupan ja hallinnon alueeksi. Linnoittaminen toteutettiin alkuperäisiin suunnitelmiin verrattuna yksinkertaistetussa muodossa. Rakennustyöt ajoittuvat pääasiassa 1720-luvulle ja 1730-luvun lopulle. Länsireunalle rakennettiin runsaasti sekä sotilaallisia että hallinnollisia rakennuksia. Samaten rakennettiin nykyisen Läntisen Tykkitien kohdalle ylätasanteelta markkinarantaan johtavat portaat ja rannassa korvattiin aiemmat pistolaiturit yhtenäisellä rannan muotoja mukailevalla sillalla.³

Linnoituksen ylärinteen varustuksen ja rannan välisellä alueella linnoituskauden kaava noudattaa Aarne Heimalan

¹ Toivanen 1979, s. 346.

² Lappeenranta oli jo aiemman kaupunkivaiheen aikana muodostunut tärkeäksi sotaväen katselmuksipaikaksi ja marssien etappipaikaksi. Isonvihan aikana pitivät sekä ruotsalaiset että venäläiset joukot Lappeenrannassa varuskuntaa. Pekka Toivasen mukaan venäläiset ovat jo tuolloin käyttäneet nimitystä Lappeenrannan linnoitus. Toivanen 1979, s. 353.

³ Toivanen 1976, s. 356, 358, 359, 379, 386.

mukaan 1600-luvulta periytynyttä muotoa. Myös raatihuone on varhaisemmalla paikallaan rantatorin kupeessa ja "kuninkaan huoneen" sijaan nousee 1725 valmistunut maaherran residenssi saman torin eteläreunalle. Sen viereen torin puolelle rakennettiin lääninhallinnon konttori- ja kansliarakennus sekä torin pohjoispuolelle vaakarakennus ja päävartio, joka paloi vuonna 1729 Lappeenrantaa kaltoin kohdelleessa suurpalossa ja korvattiin raatihuoneen vierelle rakennetulla vartiotuvalle sekä Maaherrankadun itälaitaan torin varteen rakennetulla isommalla rakennuksella.¹

4.4 Venäläisten linnoitustyö

Turun rauhassa 1743 Lappeenrannasta tuli osa Venäjän valtakuntaa. Rajajoeksi tuli Kymijoki. Venäjälle siirtyi Vanhaksi Suomeksi kutsuttu alue johon kuuluivat mm. Hamina, Savonlinna ja Lappeenranta.

Vanhan Suomen alkuaika oli rakennustoiminnan kannalta hiljaista aikaa. Rakennustoiminta keskittyi lähinnä linnoihin ja linnoituskaupunkeihin, eikä se ollut säännöllistä vaan kiihtyi aina sotilaspoliittisen tilanteen kiristyessä. 1770-luvulla poliittinen tilanne Ruotsin ja Venäjän välillä kiristyi osittain Kustaa III:n valtaannousun seurauksena. Venäjän linnoitustoiminta Vanhassa Suomessa kiihtyi ja heijastui myös rakennustoimintaan

¹ Toivanen 1976, s. 383, 388-390. Lappeenranta 1700-luvun kaupunkirakennetta voitaisiin sanoa voimakkaasti eriytyneeksi. Ensinnäkin vanha markkinaranta oli hallinnon ja kaupankäynnin tyysija. Toiseksi linnoitusmäen laki oli pitkälle varuskunnan käytössä ja kolmanneksi linnoitusmäkeä kiertävälle ranta-alueelle oli regulariteetin vastaisesti sijoittunut köyhälistön ja pieneläjien savutupia.

Lappeenrannassa.¹ Linnoituksen kunnostus- ja parantamistyö toteutettiin 1770-luvun ja vuosisadan vaihteen välisenä aikana, on huomattava että tältä ajalta ovat vanhimmat säilyneet linnoituksen alueen rakennukset ja mitä suurimmassa määrin myös linnoitusrakenteet.

LIITE 18

Linnoituksen länsirinteen osalta rakennusvaihe merkitsi uuden rantaan sijoitetun bastioni- ja kurtiinirintaman rakentamista vuonna 1775 vahvistetun asemakaavan, ns. Tseljuskinin kaavan mukaan. Samalla se päätti kaupunki- niemen länsirannan torin käyttämisen kauppapaikkana ja ajan mittaan myös hallinnon osalta. Toiminnot siirtyivät rannasta sekä ylös mäelle, että myös linnoitusniemen ulkopuolelle esikaupunkialueille. Ranta-alue jäi toisarvoiseen käyttöön lukuunottamatta entistä maaherran residenssiä, joka siirtyi 1800-luvulla vankilan rakentamisen jälkeen vankilan virkailijoiden käyttöön.²

Maaherran taloa ympäröi puisto, jonka osia voi havaita alueelta vielä tänäänkin. Sensijaan entistä toria ei puistotettu, vaan alueella oli 1800-luvun alun karttama- teriaalin mukaan joitakin pienempiä rakennuksia, ilmeisesti varastokäytössä. Osittain alue on voinut olla viljelykäytössä. 1800-luvun lopulla ja 1900-luvulla länsireunan alue on siirtynyt osittain teollisuuskäyttöön. 1800-luvun loppupuolella rakennettu rautatie kohoaa vanhan torialueen ja rannan välissä. Aluetta hallitsee Pikisaaren sahan suuri varastorakennus rautatien länsipuolella. Pallonlahden poikki on rakennettu ensin rautatie ja sen päälle myöhemmin maantie. Pallonlahden mantereenpuoleinen, eristykseen jäänyt osa on täytetty. Linnoitusta ympäröivä

LIITE 2

¹ Toivanen 1980, s. 45, 46. Vanhan Suomen linnoittamiseen vaikutti Pietarin läheisyys.

² Knapas 1976, s. 27. Maaherran taloksi kutsuttu rakennus oli viimeinen alueen rakennuksista, se paloi vuonna 1972.

tie kulkee länsireunalla rautatien itäpuolella ja on mahdollisesti myös lohkaissut osan torialueesta. Viimeeksi tapahtunut häiriö alueella on kaukolämmön rakentaminen. Kaukolämpökaivanto kulkee alueen läpi sekä pohjoisesta etelään että idästä länteen.

5 MENETELMÄT

5.1 Mittaukset ja paalutus

Kaivausruudukko tehtiin mittaamalla kahdella mitalla kaivausalueeksi I nimetylle alueelle suorakulmainen kolmio. Sen avulla paalutettiin alueelle kuusi ruutua käsittävä suorakaiteenmuotoinen ruudukko. Ruudukon pitkä sivu valittiin kulkemaan linnoitusmäeltä alas johtavan Läntisen Tykkitien suuntaisesti, lyhyt sivu taas noudatti osapuilleen pohjoisesta etelään kulkevan kaukolämpökaivannon suuntaa. Ruudut nimettiin ruuduiksi C3, C4, C5, D3, D4, ja D5. Koordinaatisto tuli kulkemaan siten, että pienimmät numerot olivat lännessä, kaukolämpölinjan lähellä ja numerot suurenivat itään, kohti linnoituksen lakea mennessä. Kirjaimet taas sijoittuivat siten että A kirjain oli lähinnä Läntistä Tykkitietä (eteläisimpänä) ja etenivät pohjoista kohti aakkosjärjestyksessä.

Koordinaatistoa ei sijoitettu pääilmansuuntien mukaan, "kirjainakselin" suunta on pohjoissuunnasta muutaman asteen koilliseen. Pohjoissuuntaa ei alkuvaiheessa merkitty karttoihin, myöhemmin se merkittiin kaivausruudukkoa kuvaaviin karttoihin viemällä itse kartta kaivausalueelle ja paikanpäällä asettamalla kaivausruudukot samalle linjalle voitiin merkitä kompassilta pohjoissuunta karttaan.

Kirjain- ja numerokoordinaatiston jakaman ruutukoordinaatiston ruutukooksi valittiin 2 x 2 metriä. Ruutukokoa käytettiin modulina josta ruutukokoa pienennettiin koihin 1 x 2 ja 1 x 1. Vaihtelu tapahtui kuitenkin saman kirjain- ja numerokoordinaatiston sisällä.¹

Ruudut paalutettiin höyläämättömästä rimasta tehdyillä, noin puolen metrin pituisilla paaluilla. Paalutusta jatkettiin aina tarpeen vaatiessa kaivausalueelle I paalutetun perusruudukon mukaan. Poikkeuksena oli kaivausalue III, jonka suunta valittiin muusta koordinaatistosta poiketen. Paalutuksen ongelmaksi muodostui kaivaustyön edetessä kaivausruudukon suoruus ja suorakulmaisuus, paaluilla linjaa katsottaessa nimittäin syntyy helposti mittavirheitä, samoin paalut katosivat helposti kun ne osoittivat kaivausalueen seinämää. Ongelma vältettiin kuitenkin kaivausalueella III; siellä paalujen linja tarkastettiin langalla ja toisen reunan paalut lyötiin 20 cm kaivannon reunasta maahan. Koeojan ruutujen koko oli 1 x 2 metriä, mutta paalujen leveys siis 120 cm.

Korkeuskiintopisteen siirto alueelle oli tapahtunut Lappeenrannan teknisen viraston toimesta. Koko kaivausajan käytettiin korkeuskiintopisteenä aivan kaivausalueen I eteläpuolella sijaitsevaan kaukolämpökaivannon kanteen siirrettyä korkeuskiintopistettä.² Pisteen taso merenpinnasta vuonna 1985 oli 81,91 metriä merenpinnan yläpuolella. Kaivausalueella II suoritetun kaivauksen aikana

¹ Poikkeuksena olivat ruudut C11, D11, E11 ja F11 joissa koordinaatiston ruutu oli 1 x 2 metriä, ja kaivausalue III joka ei itseasiassa ole enää muun koordinaatiston osa vaan erillinen oma koordinaatistonsa - ruutujen numeroinnin näennäisestä yhtenevyydestä huolimatta.

² Korkeuskiintopisteen tarkempi sijainti: kaukolämpökaivannon pohjoisempaan sijaitsevan kaivonrenkaaseen kirjoitetusta tekstistä "kaukolämpö" o-kirjaimen keskus.

oli Läntiselle Tykkitielle vedetty apukiintopiste.

Korkeustasojen mittauksessa oli koko kaivauksen ajan Lappeenrannan kaupungin teknisen viraston omistama Kernmerkkinen vaaituskone. Lattaa ei sanottavammin käytetty, korkeustasot luettiin pääasiassa tavalliselta kahden metrin kääntömitalta.

5.2 Kaivamistekniikka

Kaivausalueelle oli ajettu vuonna 1984 maan tasoitukseen paikoitellen noin puolen metrin paksuinen täyttömaakerros. Täyttökerros poistettiin kaivuruutujen kohdalta ennen varsinaisen kaivun alkua.¹ Kaivausalueella I kaivetut kerrokset alkavat kerroksesta 2, syynä on nimenomaan täyttömaakerros, joka laskettiin teknisesti ensimmäiseksi kaivukerrokseksi, vaikkei sen kaivamisessa kuitenkaan käytetty samoja metodeja kuin muissa, varsinaisissa kaivukerroksissa. Kaivausalueella I toinen kerros alkoi täyttömaan alapuolella olleesta nurmesta. Kaivausalueella II ei täyttökerrosta ollut - kaivamaan alettiin suoraan ensimmäisestä kerroksesta. Kaivausalueella III (koeoja), poistettiin ensin täyttömaa koko ojan pituudelta, ja sen jälkeen aloitettiin kaivu alkaen ensimmäisestä kerroksesta.

Nurmi/turvepinnasta lähdettiin kaivamaan kerroksittain syvemmälle. Jos turvekerros oli ohut, ei sitä poistettu erikseen, vaan seulottiin se muun maa-aineksen kera kone-seulassa. Kaivukerroksissa pyrittiin noin 10 cm paksuihin kerroksiin, kaivausalueella I kerrokset ovat kuitenkin osittain paksummat. Lähinnä paksuja kerroksia alueella

¹ Poikkeuksena jotkut kaivausalueen I alkupään ruudut, joissa kerrosten huonon erottumisen vuoksi on joissakin ensimmäisissä kerroksissa kaivettu myös täyttömaata.

kaivettiin maan alta paljastuneen kellarin kohdalla, jossa oli paljon täyttömaata. Kaivausalueella II kaivauskerrokset olivat 10-20 cm, kaivausalueella III melko tarkalleen 10 cm. Kaivukerroksista vaaittiin kerroksen korkeustaso sen jälkeen kun kerros oli kaivettu. Vaaitseminen tapahtui ruudun keskeltä. Ruutuja pyrittiin kaivamaan siten että useammasta ruudusta kaivettiin sama kerros samaan aikaan. Pyrittiin ainakin kahden ruudun samanaikaiseen kaivamiseen.

Kaivaminen aloitettiin kaivausalueelle I paalutetuista kuudesta ruudusta (C3, C4, C5, D3, D4, D5). Niistä edettiin ylärinteen suuntaan. Kellarin kohdassa kaivettiin ensin kellarin portaat näkyviin ja edettiin syväälle paksuin kaivukerroksin ruuduissa C8 ja D8. Kaivaustauon jälkeen edettiin koko kellarin alueella kaivuruuduissa. Kaivausalueella I kaivausruudukko laajennettiin siten että kellarin rajat tulivat näkyviin. Kaivukerroksia jatkettiin niin pitkälle että päästiin steriiliin pohjakerrokseen. Kaivausalueelta I siirryttiin kaivausalueelle II jossa jatkettiin samalla kaivutekniikalla. Ensimmäiseksi kaivausalueen II läpi kaivettiin koeoja länsi-itä suunnassa. Ojan ruudut olivat 1 x 2 metriä. Lisäksi kaivettiin rakennuksen perustusten paikan selvittämiseksi koekuopat ruutuihin I14 ja I15, I18 ja H18, B18 ja A18, B19. Sen jälkeen kaivamisjärjestys tapahtui siten että alue pyrittiin kaivamaan riveittäin, rivit alkaen läntisimmästä ruuturivistä 15. Ensimmäisessä vaiheessa kaivettiin ruuturivit 15 ja 16. Seuraavassa vaiheessa edettiin riveittäin koko alueen läpi, kaivaminen pysäytettiin kerrokseen josta paljastui hiiltyneen lattian jäänteitä. Samoin jätettiin ne ruudut kaivamatta joissa oli jotain kiinteitä rakenteita. Myöhemmin (syksyllä 1986) kaivettiin hiilikerroksen läpi koko alueella. Kuitenkaan kaivausalueen pohjoisosassa ei kaivettu steriiliin kerrokseen asti. Samoin jätettiin kiinteiden jäänteiden kohdalla

kaivamatta syvemmälle.¹ Kiinteät jäänteet on jätetty koko alueella purkamatta, ne on vain kaivettu esiin ja dokumentoitu.

Kaivaustyön aikana käytettiin työkaluina lapioita, lastoja ämpäreitä ja harjoja. Seulana oli kaksiverkkoinen kone-seula. Alemman verkon reikien halkaisija oli noin 8 mm. Kaivutyö suoritettiin pintakerroksissa pääasiassa lapion avulla, kaivettu maa lapioidiin ämpäriin ja kannettiin seulan luokse, jossa se seulottiin ja seulan verkoille jäävä esineistö otettiin talteen. Pääosin esineistö pyrittiin ottamaan talteen jo itse kaivuvaiheessa, ennen seulomista. Kaivukerrostien edistyessä syvemmälle käytettiin lapion lisäksi lastoja, ja osin kokonaan lastoja. Kiinteiden jäännösten esiinkaivamisessa työskentely tapahtui lastojen ja harjojen avulla.

Itse kaivutyö tehtiin kokonaan käsityönä. Kaivettua maata kuitenkin siirrettiin kauemmaksi kaivinkoneella. Samoin kaivettujen alueiden täyttö suoritettiin kaivinkoneella. Vuoden 1986 loppuun mennessä kaivetuista alueista on täytetty kaivausalueelta I ruudut C3, C4, C5, D3, D4, ja D5; joiden täyttäminen tapahtui osin kaivauksen aikana lapioiden, samalla kun kaivausalueella edettiin eteenpäin, ja osin koneella. Samoin on kaivinkoneella täytetty kaivausalue III (koeoja). Kaivausalueen I rajat on merkitty paaluilla, kaivausalue III on merkitty koko koeojan länsireunan pituudelta noin 30 cm syvyyteen kiinnitetyllä mustalla muovista leikatulla merkillä. Samoin on kaivausalueella III jätetty kaivannon pohjalle, kohdassa jossa kaivaminen keskeytettiin paljastuneisiin rakennuksen perustuksiin ja lattian jäänteisiin, musta muovi. Muovi on korkeustasolla 80,50 mvp ruuduissa L3, K3, J3 ja I3.

¹ Kiinteillä jäänteillä tässä tarkoitetaan kenttäkiveystä, uunin pohjarakenteita ja seinämuurin jäänteitä.

5.3 Dokumentointi

Tutkimuskaivauksen yhteydessä on tehtyä kaivaustyötä dokumentoitu kirjallisesti, valokuvaamalla ja kartoittamalla.

Kirjallinen dokumentointi on tapahtunut kirjaamalla säännöllisesti kaivaustapahtumat päiväkirjanomaiseen kaivauskertomukseen.¹ Kaivaustapahtumia on myös kirjattu kenttätöiden päätteeksi kirjoitettuihin väliraportteihin. Samoin voi kaivauksen kulkua seurata kaivauksen valvojan, tutkija Lasse Laaksosen, matkakertomuksista. Kaivauksen edistymisestä on myös raportoitu linnoituksen työmaatoimikunnalle, jonka kokouksien pöytäkirjoissa on tietoja kaivauksen edistymisestä.

Valokuvaus on ollut dokumentoinnissa tärkeässä asemassa. Kaivaukselta on otettu sekä mustavalkokuvia, että diakuvia. Valokuvien lukumäärä yhteensä on noin 500. josta noin puolet mustavalkokuvia. Mustavalkoisista kuvista on osa 7x6 cm, osa 24x36 mm filmiä. Mustavalkokuvat on kehitetty ja vedostettu paperi paperille.² Kuvat on arkistoitu valokuvakorteille joista ilmenee kuvauspaikka, kuvaaja, kuvan aihe, kuvausaika, mistä suunnasta kuva on otettu ja negatiivin numero. Negatiivit on arkistoitu A4 kokoisiin negatiivilehtiin.

Diakuvia ei ole kehystetty, vaan arkistoitu A4 kokoisiin negatiivilehtiin. Niistä on kirjoitettu A4 -liuskoille luettelo josta ilmenevät samat seikat kuin mustavalkokuvistakin ja diapositiivin numero.

¹ Kaivausmateriaalin joukossa oleva käsinkirjoitettu sininen vihko. Muistiinpanot on tehnyt kenttätutkija.

² Pieni osa kuvista on vedostettu muovipaperille.

Valokuvat on luettelointu kuvausjärjestyksessä. Ne on arkistoitu Etelä-Karjalan museon ohjeiden mukaan, ja valokuvakortit ja negatiivilehdet on saatu Etelä-Karjalan museon kuva-arkistolta. Valokuvista on pääosan kuvannut kenttätutkija, osan Etelä-Karjalan museo. Kaivauksia on valokuvannut myös museoviraston Savonlinnan osasto. Kuvat ovat Savonlinnassa. Valokuvaus on ollut lähinnä kohteiden lähikuvausta ja jonkinverran yleiskuvausta, esim. tornikuvausta ei ole suoritettu.

Kartoitusta ovat suorittaneet kenttätutkija ja museoviraston piirtäjät Heikki Ahtiainen ja Eero Jama. Kaivauksen aikana on kenttätutkija piirtänyt millimetripaperille mittakaavaan 1:20 löytöjä. Apuna on käytetty kaivausruudun pienempiin ruutuihin jakavaa hahloa. Lisäksi kenttätutkija on piirtänyt kaivausalueiden I ja III maakerroksista profiilipiirustukset.¹ Kaivausalueesta II ei rakennuspohjan vuoksi voinut piirtää profiilipiirroksia.

Heikki Ahtiainen on tehnyt mittauspiirustukset kaivauksen aikana löydetyistä kiinteistä muinaisjäännöksistä: kaivausalueella I sijaitsevasta kellarista, kaivausalueella II sijaitsevan rakennuksen jäänteistä yhdessä Eero Jaman kanssa ja kaivausalueelta III löydetyistä jäänteistä. Piirustukset on tehty mittakaavaan 1:50, kellarista on lisäksi leikkauspiirustus. Piirustukset on tehty piirustuskojetta apuna käyttäen.

Mittauspiirustusten lisäksi H. Ahtiainen on myös suorittanut kellarin, kaivausalueen II rakennuksen jäänteiden ja kaivausalue III:n (koeoja) sijoittamisen karttaan. Karttapohjana on käytetty Finnmap Oy:n 1:200 mittakaavasta stereokarttaa.

¹ Kaivausalueen I profiilipiirustukset on vuoden 1986 lopussa piirretty puhtaaksi muoville, kaivausalueen III piirustukset ovat millimetripaperille piirrettyinä.

LIITTEET 10,
11, 12

LIITE 9

5.4 Löydöt ja näytteet

Kaivauksen aikana on otettu johdonmukaisesti talteen lähes kaikki ihmisen toiminnasta kaivausalueelle joutunut jäämistö. Jäämistön kerääminen on aloitettu heti turvepinnan alapuolelta, välittämättä siitä että pinta-kerroksista talletettu esineistö on suhteellisen uutta, jäämistön iän ollessa laskettavissa paikoin vain joissakin vuosissa. Tarkoituksena on ollut saada jäämistöstä talteen kattava sarja.

Pääosa talteenotetusta jäämistöstä on fragmentaarista; saven, keramiikan, ja muiden astioiden ja esineiden palasia. Mukana on nauvoja, metallin fragmentteja, taso- ja pullolasinpaloja. Esineistön joukossa on myös ihmisten jokapäiväisestä elämästä kertovia pikkuesineitä: solkia, sormustimia, ongenkoukkuja. Kiinteiden jäänteiden ajoituksessa ovat olleet apuna löydetyt kolikot joita on kaivauksen aikana löydetty yli 30 kappaletta, ja joista vanhimmat ovat 1630-luvulta. Myös muuta jäämistöä on otettu talteen. Luuaines¹ on talletettu, puuaineksesta, hiilestä ja tiilestä on otettu talteen näytteitä. Samaten on koko kaivauksen ajan otettu systemaattisesti maaaineksesta näytteitä.

LIITE 25

Löydöt on seulomisen aikana kerätty ämpäriin, johon on kerätty aina yhden ruudun yhden kerroksen löydöt. Ämpäristä löydöt on talletettu muovipussiin. Myöhemmin muovipussien sisältämät löydöt on lajiteltu, esipuhdistettu ja talletettu pienempiin muovipusseihin. Pusseihin on merkitty tussilla ulkopuolelle löytöpaikan ruudun numero ja kerros, samat tiedot on lisäksi merkitty paperilappuun muovipussin sisäpuolelle. Löydöt on lajiteltu siten että luuaines on pakattu kokonaan muusta näytteistöstä eril-

¹ Luuaines on peräisin lähinnä ravinnoksi käytetystä lihasta ja joutunut maahan jätteenä.

leen, luuaines oli tarkoitus pakkaamisen yhteydessä punnita, kuitenkin punnitsemista ei suoritettu luuaineksen suuren kosteuspitoisuuden vuoksi. Vuoden 1986 loppuun mennessä tullaan luuaines kuivaamaan ja varastoimaan kerros- ja ruutumerkinnöin varustettuna muiden löytöjen yhteyteen. Muuta näytteistöä, lukuunottamatta maa-ainenäytteistöä, säilytetään vastaavin merkinnöin muiden löytöjen joukossa. Löytö- ja näytepussit on pakattu A4-kokoisiin vahvoihin ruskeasta kartongista tehtyihin pahvilaatikoihin. Laatikoiden pintaan on merkitty mistä ruuduista löydöt ovat. Laatikot on varastoitu Etelä-Karjalan museon varastoon, Lauritsalaan. Kaivauksen aikana löydetyt kolikot on pussitettu muovipusseihin, joihin on merkitty kolikon ruutu ja kerros. Lisäksi niihin on merkitty korkeustaso. Kolikot on (1986) sijoitettu Etelä-Karjalan museoon, erilleen muista löydöistä.

Kaivaustutkimuksen aikana on kaikista kaivukerroksista otettu maanäyte. Näytteet on esikäsitelty kaivaustyön yhteydessä ja lähetetty tutkittaviksi Turun yliopistoon.¹

Näytteet on otettu siten että jokaisen 2x2, 1x2 tai 1x1 metrin suuruisen tutkimusruudun jokaisesta kaivauskerroksesta (yleensä 10-15 cm) on otettu tutkimusseulalta seulotusta maasta noin 8 litran maanäyte. Tässä vaiheessa maanäytteitä säilytettiin 5 kg pakastepusseiksi tarkoitetuissa, riittävän vahvoiksi havaituissa muovipusseissa.

Maanäytteet kellutettiin aina kenttätyöosuuden jälkeen. Kelluttaminen tapahtui kyllästetyssä maantiesuolaliuoksessa, CaCl₂. Altaana käytettiin osalla näytteistöä 80 litran muovisaavia. Muovisaavissa käytetty liuosmäärä oli noin 40-50 litraa. Kellutus tapahtui siten että muovipussista varistettiin saaviin pussin sisältö ja

¹ Viimeinen näyte-erä lähtee Lappeenrannasta tammi-kuun puolivälissä.

sekoitettiin, jonka jälkeen kerättiin orgaaninen kelluva aines liuoksesta sideharsolla vuoratulla teräslankahaa-villa. Haavimissyvyys oli pinnasta noin 25 cm syvyyteen. Samassa liuoksessa kellutettiin vain samaan maalajiin ja samaan kaivukerrokseen kuuluvia näytteitä.

Sideharsolta näytteet siirrettiin 0,5 litran vetoisiin muovipurkkeihin, joiden sisälle lisättiin suolaliuosta säilytysaineeksi. Purkkien kanteen merkittiin maanäytteen ruutu- ja kerrosmerkinnät. Maanäytteiden korkeustasot olivat samat kuin vaaituskerroskarttojen kaivukerrostasot. Osasta maanäytteistä jätettiin noin 2 litran suuruinen maanäyte idätystutkimusta varten. Idätystutkimusaineisto lähetettiin muun aineiston mukana Turun yliopistoon.

Kaivauksen edistyessä päätettiin makrofossiilinäytteistön tarkkuutta testata ja parantaa. Tarkkuutta parannettiin siten että osa näytteitä alettiin kelluttaa omassa suolaliuoksessaan. Aiemminhan oli samassa liuoksessa kellutettu useita maanäytteitä (tosin kelluva aines aina haavittiin pois). Kelluttaminen tapahtui nyt 16 litran muoviämpäreissä joita oli kelluttamisen nopeuttamiseksi hankittu käyttöön viisi. Saavissa kellutettiin kaikki kaivausalueen I näytteet ja osa kaivausalueen II näytteistä. Ämpäreissä kellutettiin kaikki kaivausalueen III näytteet ja osa kaivausalueen II näytteistä.

Toinen tapa makrofossiilisen näytteistön tarkkuuden testaamiseen oli tihennettyjen näytteiden otto. Tihennettyjä näytteitä kaivausalueella III kolmen 1x2 metrin ruudun alueella. Ruutu jaettiin ensimmäisessä vaiheessa kahteen neliöön, joitten sivujen pituus oli metri. Toisesta 1x1 metrin neliöstä otettiin koko ruudun kaivamisen ajan jokaisesta kerroksesta yksi näyte tutkimusseulalta seulotusta maasta. Toinen samankokoinen neliö jaettiin

useampaan neliöön, joista jokaisesta otettiin erikseen näyte aina jokaisessa kerroksessa. Toisesta neliöstä otettiin siis aina yksi maanäyte, toisesta 1x1 metrin alueesta saatettiin ottaa 4 tai useampia näytteitä. Näytteet kellutettiin kukin omassa ämpärissään. Makrofossiilisen näytteistön lisäksi kaivausalueen lähistöllä, Maaherran puistossa suoritettiin kaivetun maan koeviljelyä.

LIITE 23

6 HAVAINNOT JA TULKINNAT

6.1 Kaivausalueen kunto ennen kaivausta

Linnoituksen länsireunalla ei kaivausalueen lähetyvillä ollut rakennuksia, ranta-alue on teollisuuskäytössä. Varsinainen kaivausalue ja koko linnoitusmäen länsireuna pohjoisen suuntaan oli suunnittelematon kokonaisuus nurmikkoa, jossa paikoitellen kasvoi puita ja pensaita. Kaivausalueen eteläpuolella Läntisen Tykkitien toisella puolella oli maaherran tontti, jossa on vielä jäänteitä 1800-luvun puistosta. Alueelle, jossa kaivausalueet I ja III sijaitsivat, oli ennen kaivausta ajettu täyttömaata, joten alueen pintakasvillisuutta ei voinut dokumentoida.

LIITE 2

Kaivausalueen II peitti ennen kaivausta tiheä kirsikkapensaikko. Aivan alueen pohjoispäässä kasvoi suuri salava, josta myöhemmin ilmeni että se oli versonut maan alta paljastuneen rakennuksen seinämuurin perustan päälle. Kirsikkapensaikko poistettiin kaivauksen edetessä suurelta osin, reunoille jäi kuitenkin jokin verran rankoja; samaten tehtiin siirtoistutus viereiselle Maaherran tontille. Salavaa ei poistettu. Kaivausalueilla I ja II ei ennen kaivausta ollut näkyvissä mitään kiinteisiin jäänteisiin viittaavia rakenteita. Sen sijaan kaivausalue II näytti jo päällisin puolin suorakaiteenmuotoisena alueena "talon paikalta". Lisäksi rakennuspohjan länsireunan perustakivistä osa näkyi hiukan maanpintaan. Tiheän kirsikkapensaikon vuoksi ei alueella ollut sanottavammin turvekerrosta. Kaivausalueiden lähistöllä oli kaukolämpölinja, joka alueella II rajoittui A-ruutuihin ja kaivausalueella III aiheutti sen että yksi ruutu jätettiin kaivamatta.

6.2 Kaivaushavainnot

6.2.1 Kaivausalue I

LIITE 8

Kaivaus aloitettiin 5.2. 1985 paaluttamalla alueelle 2x2 metrin ruudut C3, C4, C5, D3, D4 ja D5. Ruuduista poistettiin alueelle ajettu täyttömaa. Täyttömaan paksuus oli kaikissa ruuduissa noin 50 cm. Kaivaminen aloitettiin ruuduista D4 ja D5. Turvekerroksen alapuolelta ruuduissa oli mullan seassa tiilimurskaa ja osin laastia. Kolmanteen kerrokseen asti löydöt ruuduissa olivat suhteellisen uusia, kymmeniä vuosia vanhoja. Ruuduissa D4 ja D3 maan laatu oli hiekkaisempaa kuin muissa ruuduissa. Tiilimurskan sekaisen kerroksen alla oli kiviä ja tiiliä. Kivet ja tiilet eivät olleet kiinteitä. Ruudusta C5 löytyi 4. kerroksesta - erillään kivistä ja tiilistä - metallinen kaulassa kannettavaksi tarkoitettu risti, jonka selkäpuolella oli kyrillisin aakkosin kirjoitettua tekstiä. Risti on samannäköinen kuin 1700-luvun ortodoksiset kasteristit. Kun alueen ruuduista oli poistettu 4 kerrosta, oli maaperä ruuduissa C3, C4, D3 ja D4 hiekkaisempaa kuin muissa ruuduissa, ruudun D4 läpi meni "hiekkavyö". 5 kerroksesta löytyi ruuduista C3 ja D3 kiveys. Kiveys oli tehty nyrkinkokoisista kivistä. Ruudussa D3 kiveys ulottui puoleenväliin ruutua ja se tuntui jatkuvan kaivausruudukon ulkopuolelle. Kiveyksen voinee tulkita talon edusta- tai pihakiveyksen osaksi.

Ruuduissa C5 ja D5 olleet kivet ja tiilet osoittautuivat ympyrän muotoiseksi rakennusjätekasaksi, ne eivät olleet kiinteätä rakennetta. Kaivaus eteni niiden kohdalla siten että ne jätettiin väliaikaisesti paikalleen ja kaivettiin niiden ympäriltä maata. Samaten jätettiin ruuduissa C3 ja D3 oleva kiveys aluksi paikalleen ja jatkettiin kaivamista niiden vierestä syvemmälle. Ruudussa D3 kaivettiin steriiliin hiekkakerrokseen saakka. Sterii-

LIITE 26

liin hiekkakerrokseen asti kaivettiin muissa kohdin paitsi kiveyksen kohdassa ja ympyränmuotoisen rakennusjättekasan kohdalta. Ruuduista ei löytynyt kiinteitä jäänteitä, tosin ruudussa C5 oli hiekkakerroksessa syvemmälle ulottuva multakuoppa jossa oli puunpalasia.

LIITE 26

6.3. 1985 poistettiin ruuduista C3 ja D3 kiveys. Kiveyksen alla oleva maa oli samalla tavalla tiilimurskan sekainen kuin ruuduissa C4, C5, D4 ja D5. Lähellä steriiliä hiekkakerrosta ruuduissa oli nyrkinkokoisia kiviä, lahonnutta puuta ja hiilenpalasia. Lahonneen, pystyasennossa olevan paaluksi tulkittavan puun vierestä löytyi neljännesäyrin kolikko vuodelta 1635. Samasta tasosta löytyi myös liitupiipun varren katkelmia. Kiveyksen alla olevan tiilensekaisen kerroksen alla on ennen hiekkakerrosta savisempaa maata. Savikerros oli paikoitellen selvä, noin 1 cm:n paksuinen kerros. Samasta tasossa oli paljon hiiltä. Hiekkakerros tuntui steriililtä kerrokselta. Varmuuden vuoksi kuitenkin kaivettiin jonkin verran syvemmälle, jolloin esille tuli soransekainen kerros. Ruudussa D3 paalu ulottui kuitenkin syvälle hiekkakerrokseen. Toinen paalu löytyi ruudusta D4. Se oli samalla tavoin upotettu hiekkakerrokseen, alaosastaan paalu oli kuitenkin tuettu kivillä ja tiilillä. Paalun luota kulki multakuoppa pohjoiseen.

Ruuduista D5 ja C5 poistettiin kivi- ja tiililäjä. Ruudusta C5 löytyi kasan alapuolelta suuri määrä eläinten luita. Niiden alapuolelta löytyi joitakin melko tasakulmaisia kiviä, samantyyppisestä maakerroksesta kuin oli ruuduissa C3 ja C4 löytynyt 1630-luvulta olevia rahoja. Samasta tasosta löytyi puoliympyrän muotoinen, vaakatasoon maatonut puu. Maatuneen puun keskeltä löytyi hopeinen kolikko, kolikko on ilmeisesti tallinnalainen Vaasuvun aikainen, siis 1600-luvulta. Maatuneesta puusta pohjoiseen olevien kivien kohdalta löydettiin joitakin

pieniä luuta ja pieniä paloja tummunutta punasavikeramiikkaa. 27.3. 1986 oli kulttuurikerros ruuduista C3, C4, C5, D3, D4 ja D5 kaivettu steriiliin hiekkakerrokseen. Kaivausta jatkettiin paaluttamalla ruudut D6 ja C6. Molemmissa ruuduissa oli turvepinnan alapuolella samanlainen tiilimurskan sekainen kerros kuin aiemmissa ruuduissa. Tiilimurskakerroksesta löytyi venäläinen kopeekka vuodelta 1797 (taso 8134) ja vuodelta 1873 (taso 8169). Ruuduissa oli tiilensekaisen multakerroksen alla samantapainen kerros kuin se, josta 3-ruudussa löytyi 1600-luvulta olevia kolikkoja. Tasosta 8122 vaaittiin hiilenpalasia. Ruudut kaivettiin steriiliin kerrokseen asti.

Kaivausaluetta laajennettiin jälleen itään. Ruuduissa D7 ja C7 näkyviin tuli neljännestä kerroksesta lähtien kiinteitä rakenteita, jotka koostuivat kivistä ja tiilistä muuratuista kahdesta "harkosta", jotka ajan mittaan paljastuivat kellariin johtavaksi oviaukoksi. Harkkojen välissä - oviaukon kohdassa - oli paksu kerros tiilimurskaa ja kellarin sisäpuolelle mentäessä, ruuduissa D8 ja C8 isoja, lohkottuja kiviä. Ensimmäisessä vaiheessa kaivettiin ruuduista D7, C7, D8 ja C8 kellarin oviaukko näkyviin ja kellarin kiviportaista neljä näkyviin. Ruudussa C8 saatiin näkyviin myös kellarin ulkoseinä, jossa hiekkakerros tuli näkyviin melko lähellä kivi- ja tiilimuurauksen yläosaa. Paalutettiin ruutuja itään päin ruudut C9, D9, D10 ja C10. Kaivukerroksessa 2 löytyi ruudussa C10 kellarin takanurkan yläosa. Jatkettiin kaivamalla ruudusta D10 takaseinämuuria enemmän näkyviin, paalutettiin ruutu E10 ja kaivettiin siitä 2 kerrosta. Laajennettiin ruudukkoa ruudulla E9. Kun ruuduista D9, D10, C9, C10 ja E10 oli 3 kerrosta kaivettu ja ruudusta E9 2 kerrosta, olivat kellarin seinämuurauksen ylimmät kivet sisäseinän osalta näkyvissä. Kivimuurauksen ulkopuolella oli maan laatu erilaista, maa oli vaaleaa hiekkaperäisempää maata. Kaivausaluetta laajennettiin siten

että saataisiin kellarin ulkoseinätkin paljastettua. Ruudukkoa laajennettiin ruuduilla F9, F10, F11, E11, D11 ja C11. Ruuturivissä 11 rakennuksen takaseinämän kivet olivat melko pinnassa, heti täyttömaan alla olleen turvekerroksen alla. Myöhemmin laajennettiin ruudukkoa vielä ruudulla F8 ja F6. Ruuduissa F6 ja F7 (kellarin muurin pohjoispuolella) kaivettiin hiekkakerrokseen saakka. Hiekkakerroksessa kulki kellarin etuseinän suuntaisesti tiiviiksi pakkautunut savikerros, länsipuolella savea oli vastaavanlainen paksu tiilimurskakerros kuin ruuduissa D7, C7, D6 ja C6. Rinteen puolella taas oli ensin sekoittuneita maakerroksia ja sen jälkeen hiekkää. Saven, sekoittuneen maan ja hiekan joukossa oli hiiltä ja puunjäänteitä. Savikerros oli noin 3-4 cm:n paksuinen. Kaivettaessa ruutuja syvemmälle tuli ruudussa F7 esiin multakuoppa joka kulki kellarin etuseinän suuntaisesti, mutta kuitenkin noin metrin etuseinästä idempänä. Etuseinän suuntaisesti kulki ruutujen F6 ja F7 rajalla joitakin kiviä, jotka eivät kuitenkaan olleet kiinteitä rakenteita.

Kellarin sisäpuolella oli 6 kerroksesta lähtien runsaasti suuria sortuneita kiviä. Suuria kiviä oli aina 12 kerrokseen saakka. Koko kellarin alueella oli maa-aineksen mullan seassa runsaasti löytöjä, kellarista löytyi myös paljon kolikkoja, joista ei kuitenkaan aivan alimpia lukuun ottamatta ollut ajoitukselle hyötyä. Ne nimittäin olivat usein ikäänsä nähden ristiriitaisissa kerroksissa. Vielä 12. kerroksessa oli suhteellisen tuoretta, 1800-luvulle ajoitettavaa esineistöä, esimerkiksi ruudussa C9 vuosien 1818-1847 välillä tehty hopealusikka. Maa-aines 13. kerroksesta lähtien kuitenkin jonkin verran muuttui kuohkeammaksi. Lisäksi maan seassa oli puunpaloja. Kellarin lattiataso oli sama kuin 16. kaivauskerroksen pintataso. Lattia koostui suurehkoista kivistä, jotka oli sidottu yhteen pienemmällä sidekivillä. Lattian päällä oli jäänteitä puurakennelmasta, laareista? Seinän vierellä

lattiaa kiersi tiilivyö. Lattia purettiin eteläiseltä reunaltaan vajaan neliön alalta, jolloin havaittiin, että kivilattian alla oli steriili hiekkapohja. Lattia ennallistettiin puretusta kohdasta. Kellari oli muuten melko hyvässä kunnossa, mutta pohjoinen seinämuuri oli murtunut. Lattiakivien välistä löytyi ensimmäisessä vaiheessa yksi venäläinen kolikko vuodelta 1749. Myöhemmin kellarin lattia käytiin läpi vielä kaivonkansien etsintään tarkoitettulla metallinilmajaksella, jolloin löydettiin pohjakivien välistä vielä kaksi ruotsalaista kolikkoa vuodelta 1719.

LIITE 25

6.2.2 Kaivausalue II

Kaivausalueelta I linjattiin kaivausruudukon suuntainen linja ylärinteen suuntaan, jossa tehtiin kirsikkapensaikon peittämän tasanteen läpi koeoja 1x2 metrin ruuduissa. Koeojan alussa, ruudusta E15, löytyi melkein heti maan pintatason alapuolelta pohjoisesta etelään kulkeva kivi-muuri. Siitä itään, ylärinteen puolelle, tuli maan alta näkyviin tiilenpalasia, hiiltä, hiiltynyttä puuta ja ruudussa E18 uuninpohjan osa. E18 olleen uuninpohjan kivien päältä löytyi venäläinen kolikko vuodelta 1752. Uuninpohja oli hirsiperustan päällä. Ruudusta E19 löytyi taloa ympäröinyt kiveys, joka teki ylärinteen puolella kourun, ilmeisesti ylärinteen puolelta tulleita sadevesiä varten kivetyt. Ruudussa E19 oli kiveyksen yläpuolella olleessa kerroksessa runsaasti pienehköjä kiviä. Ne eivät kuitenkaan olleet kiinteän rakennelman osia, vaan ilmeisesti valuneet ylärinteeltä.

KUVAT 8, 9, 10

LIITE 25

Koeojan jälkeen kaivausalueella II pyrittiin koekuopin selvittämään paikalla sijainneen rakennuksen kulmat. Koekuoppia kaivettiin ruutuihin I14 ja I15, I18, A18, B18 ja B19. Rakennuksen muoto ei kuitenkaan koekuopilla selvinnyt. Seuraavaksi edettiin ruuturivistä 15 kaiva-

malla lännenpuoleinen seinämuuri esiin. Sen jälkeen siirryttiin riviin 16. Rivissä 16 oli voimakas hiiltyneen puun kerros. Ruudussa C16, 3. kerroksesta, löytyi ruotsalainen äyrinraha noin v. 1730-1740. Se löytyi palokerroksesta ja oli itsekin kärsinyt tulipalossa.

Seuraavaksi aloitettiin rivi 17. Ruuduissa A17 ja B17 oli hiilikerros samassa tasossa kuin 3 kerroksen pintataso. Hiilikerros ulottui 90 cm ruutujen A ja B välisestä rajasta pohjoiseen. Noin 10 cm kerroksen alapuolella oli toinen hiilikerros, joka ulottui myös muihin ruutuihin. Ruuturivistä 17 kaivettiin ensimmäisessä vaiheessa vain 4 kerrosta, sen jälkeen kaivaminen lopetettiin hiiltyneen puun tullessa vastaan. Hiiltynyt kerros oli paikoitellen kadonnut, paikoitellen taas hyvin paksu. Lattialankuista ei kaikissa tapauksissa ollut hiiltynyt kuin yläosa, alaosa puusta saattoi olla palamaton. Hiiltyneen lattian alla oli steriili hiekkakerros.

Kaivausalueella II kulttuurikerros oli pääosin melko ohut, noin 50 cm. Poikkeuksena oli kuitenkin rakennuspohjan pohjoispää jossa maa-aines oli erilaista, enemmän täyttömaalta vaikuttavaa. Siellä kaivausta ei jatkettu steriiliin kerrokseen asti. Ruuturivin 17 jälkeen edettiin riveittäin alueen II läpi. Alueelta kaivettiin kiinteät jäänteet esiin, samoin paljastettiin lattian jäänteet, lattia ei ulottunut alueen pohjoisosaan. Kun lattia saatiin näkyviin, piirrettiin rakennuspohjasta mittauspiirustus. Tämän jälkeen edettiin kaivamalla lattian läpi. Lattian alapuolelta ei löytynyt mainittavimpia löytöjä, vastaan tuli steriili hiekkakerros. Kiinteät jäänteet jätettiin paikalleen. Kiinteitä jäänteitä kaivausalueella II kaivettiin esiin harmaakiviviset seinämuurin jäänteet, 4 uuninpohjaa, kenttäkiveystä ja joitakin tarkoitukseltaan epäselviä jäänteitä.

LIITE 8 Kaivausalueeseen II liittyy vielä kaivausalueiden II ja I väliseen rinteeseen kaivettu koeoja. Oja kaivettiin 1x2 metrin ruuduissa, sen pituudeksi tuli kolme ruutua. Alimmasta ruudusta löydettiin ilmeisesti rinteeseen valumisen estämiseksi rakennettu harmaakivinen tukimuuri.

LIITE 9

6.2.3 Kaivausalue III

LIITE 8 Syyskuussa 1986 kaivauksia jatkettiin linjaamalla kaivausalueen I pohjoispuolelle koeoja, josta käytetään kaivausliitteissä nimitystä kaivausalue III. Koeoja linjattiin 1x2 metrin ruuduissa, ja se muodosti L-kirjaimen siten, että pitkä sivu kulki alueelta I pohjoista kohti ja pohjoisessa L:n lyhyempi sakara kääntyi kohti maantietä. Kaivausalueen III tarkoituksena oli antaa poikkileikkaus vanhasta torinpaikasta, ja toisaalta sen idästä länteen kulkevalla osalla pyrittiin selvittämään, olisiko mahdollista saada esiin 1700-luvun alun korttelirakennetta torin pohjoispuolella.¹

LIITTEET 16, 17

LIITTEET 8, 24 Kaivausalueen III eteläpäässä 1980-luvun täyttömaakerros oli melko paksu, paikoitellen lähes metrin. Pohjoisempana se maan kohoamisen vuoksi oli ohuempi, paikoin täyttöä ei ollut ollenkaan. Kaivaus alueella aloitettiin etelästä, ruudusta E3, siitä edettiin kaivamalla ruutuja noin 10 cm:n kerroksissa pohjoisen suuntaan ruutuun V3, siitä käännettiin kohti tietä 8 ruudun verran. Kaivausalueen idästä länteen suuntautuvalla osalla jätettiin kaivamatta yksi 1x2 metrin ruutu (ruutu V1).

Kaivausalueelta III ei löydetty ajoittavaa esineistöä, esim. kolikoita. Alueen maa-aineskerrokset olivat kui-

¹ 1700-luvun alun karttamateriaalissa pohjoisesta torille tulevaksi kaduksi on piirretty Maaherrankaduksi nimetty katu. Karttojen mukaan katu reunustivat asuin-korttelit.

LIITE 26

tenkin lähellä kaivausalue I:n torialueella olevia ruutuja. Pintakerrokset eivät kuitenkaan olleet niin voimakkaasti tiilimurskan sekaisia kuin alueella I. Etelässä, ruuduissa E3, F3, G3 ja I3 alueelta paljastui lähellä pintakerroksia joitakin irtokiviä, jotka poistettiin. Ruudusta H3 paljastui kiinteä harmaakiviveä oleva kaivannon poikki kulkeva muurinpätkä, sen jälkeen löytyi siihen liittyviä lattialankkujen jäänteitä ja joitakin kiviä, jotka voinee tulkita uuninjäänteiksi, sekä ruudun

LIITE 12

L3 pohjoisosassa toinen koeojan läpi kulkeva muuri, josta alkoi viiden ruudun mittainen kenttäkiveys. Ruudun L3 kivimuuri ei ole aivan samansuuntainen kuin ruudun H3 muuri. Toisaalta muurien korkeudet merenpinnasta ovat hyvin lähellä toisiaan, joten saattaisi olla, että muurit ovat samasta rakennuksesta (ruudussa H3 muuri on 80,72 myp, ruudussa L3 80,81 myp). Muurinjäänteet eivät ole kovin syvällä, ne tulivat näkyviin 5. kerroksessa; lisäksi ruudun L3 muuriin selvästi liityvä kenttäkiveys oli aivan turvepinnan alapuolella. Rakennuspohja ei siis liene kovin vanha. Alueella III ei kuitenkaan purettu kiinteitä jäänteitä vaan kiveys ja rakennuksen pohja jätettiin paikoilleen. Syvemmälle mentiin ainoastaan niissä ruuduissa, joista ei löytynyt kiinteitä jäännöksiä.

Kaivausalueen pohjoispäästä ei kiinteitä rakenteita löytynyt lukuun ottamatta aivan pohjoisinta nurkkaa, josta syvältä, aivan ennen steriiliä hiekkakerrosta, löytyi ohut hiilikerros ja joitakin kiviä. Kivet ja hiilet olivat kuitenkin havaittavissa aivan koeojan seinämässä, eivätkä ne muodostaneet koeojan kohdalla mitään selvää rakennelmaa, joten koeojan ruutu kaivettiin siinä kohdassa steriiliin kerrokseen asti. Koeojan/kaivausalue III:n idästä länteen suuntautuvalta osalta ei löytynyt merkkejä kiinteistä rakenteista tai korttelirakenteesta. Ruudun V1 molemmilla puolilla olevista ruuduista oli kaukolämmön kaivamisen vuoksi sekoittunut osa

LIITE 8

ylemmistä kerroksista, samoin olivat ruudussa V05 aivan läntisimmässä reunassa maakerrokset sekoittuneet tien rakentamisen takia.

6.3 Kaivausalueilta löytyneet kiinteät rakenteet ja niiden ajoituksesta

Kaivausalueilta esiikaivettujen rakenteiden ajoitus perustuu sekä arkistolähteisiin että kaivaushavaintoihin, joissa tärkeimpänä ajoittavana tekijänä ovat rahalöydöt. Lisävalaistusta ajoitustekijöihin tuonee kaivaustyön ohessa tehty kasvitieteellinen tutkimus.

6.3.1 Kellari

Syksyllä 1985 kaivausalueella I paljastui kellariksi osoittautuvan rakenteen seinämuurin yläosa. Aloitettaessa kaivausta ei kyseisellä alueella ollut maanpinnan tasossa näkyvissä mitään rakenteita. Samaten ilmakuvasa vuodelta 1939 alueella ei näy kyseessäolevassa kohdassa rakennusta tai kellarialueita.

LIITE 10

Kellarin syvyys kivimuurin yläosasta harmaakivistä ladot-
tuun lattiaan oli paikoitellen yli 2 metriä. Kellari oli täynnä maata, 6. kerroksesta lähtien suuria kiviä (kivistä osa oli lohkottuja, laastinjäänteitä ei havaittu sanot-
tavammin). Suurimmillaan kivien läpimitta oli lähes metrin. Kiviä oli 7. 8. 9. ja 10. kerroksessa; 11. kerrok-
sessa kivet alkoivat vähentyä ja 12. kerroksessa ei enää tavattu isoja kiviä. 12. kerroksesta löytynyt esineistö voidaan pääasiassa ajoittaa 1800-luvulle, esimerkkinä 1819-1847 valmistettu hopealusikka. Lusikan käyttöikää tarkemmin tietämättä voidaan kuitenkin olettaa että kellari olisi ollut käytössä vielä 1800-luvun jälkipuo-
liskolla. Alkaen 13. kerroksesta maa-aines tuntui jonkin verran erityyppiseltä ylempiin kerroksiin verrattuna.

Maa oli kuohkeampaa, myöskään irtolöytöjä (luujätettä ja muuta jätteeksi luokiteltavaa ainetta) ei löytynyt niin paljon kuin ylemmistä kerroksista. Sortuneiden? kivien ja harmaakivestä ladotun lattian välissä oli maa-ainesta n. 40 cm.

LIITE 25

Lattiakivien välistä löytyi kolme kolikkoa 1700-luvun alkupuolelta, kolikoista kaksi ruotsalaisia vuodelta 1719, yksi venäläinen vuodelta 1749. Kolikkolöytöjen perustella voisi ajatella kellarin olleen käytössä 1700-luvun alkupuoliskolla, jo ennen Lappeenrannan siirtymistä Venäjälle 1740-luvulla. Kolikko vuodelta 1749 voisi olla merkinä siitä, että kellari ja sen päällä mahdollisesti ollut rakennus olisivat olleet käytössä vielä Lappeenrannan valloituksen ja polton jälkeenkin (vuonna 1741).

Voitaisiin olettaa että käytössä kellarin pohjalle olisi kertynyt maa-ainesta. Siten olisivat kertyneet kaivukerrokset 15 ja 14, ehkä vielä kerrokset 13 ja 12 (jolloin kellaria olisi käytetty 1800-luvun loppupuolelle asti). Kellarin käyttöikä ei välttämättä edellytä että sen päällä mahdollisesti sijainnut rakennus olisi ollut yhtä kauan käytössä. 1800-luvun jälkipuoliskolla kellarin katto (tai sen päällä ollut rakennuksen pohja) olisivat sortuneet tai purettu ja kellarikuoppaa olisi alettu käyttää jonkinlaisena kaatopaikkana. Ajoituksen suhteen ristiriitaiset kolikkolöydöt kellarin maa-aineksestä (rahoja 1600- ja 1700-luvulta) selittyisivät sortumisen tai purkamisen yhteydessä tapahtuneessa maakerrosten sekoittumisessa.

LIITE 13

Jos verrataan esineistön ja kaivaushahavaintojen suhdetta makrofossiilisisistä näytteistä tehtyyn karttaan "Eräiden indikaattorien esiintyminen", näyttäisi kellarin oletettu sortuminen korreloivan joidenkin kasvilajien esiintymismäärän (löydettyjen siementen lukumäärän)

kanssa. Esimerkiksi Hyoscyamus nigerin ja Urtica dioican kohdalla kohdalla löydettyjen siementen määrä nuosee 8-11 kaivukerroksessa, jolloin sortuminen olisi tapahtunut. Siementen lukumäärän nousu selittyi sillä että kasvillisuus olisi sortumisen jälkeen lisääntynyt kaivausalueella. Nokkonen olisi siis rehoittanut raunioilla.

Löydettyä kellaria voidaan myös verrata arkistoaineistoon. 1700-luvun alkupuolelta on linnoituksesta säilynyt suhteellisen suuri määrä linnoitustöihin liittyviä, ruotsalaisten tekemiä karttaselvityksiä linnoituksesta. Kellarin löytöpaikka on linnoituksen länsireunalla, 1700-luvun torin itäreunalla.

LIITE 14

Vuodelta 1728 olevan kartan mukaan torin itäreunalla ei sijainnut mitään esiinkaivetun kellarin kokoista rakennusta. Sen sijaan torin itäpuolella nousevassa rinteessä on suorakaiteenmuotoinen rakennus joka on nimetty raati-

LIITE 15

huoneeksi. Vuodelta 1740 olevaan karttaan raatihuoneen edustalla on piirretty rakennus. Sama rakennus on merkitty

LIITTEET 16, 17

myös kahteen linnoituksen inventointikarttaan. Kyseinen rakennus on karttaselitysten mukaan rahatoimikamari (Ränterij Cammaren).

Rakennuksen sijainti ja koko voisivat sopia kellarin kokoon, samaten kellarin ajoitus kolikkolöytöjen perusteella sopisi siihen että kellari olisi voinut olla osa rahatoimikamaria.¹ Kellari siis olisi rakennettu vuosien 1728 ja 1740 välillä.

Kellarin sijoittaminen venäläiskauden karttamateriaaliin on ongelmallista. Alkuvaiheesta on lähdeaineistoa niu-

¹ Kellaria vertaillaan tässä karttamateriaaliin sillä oletuksella, että kellarin päällä on jossain vaiheessa ollut rakennus ja että rakennus olisi kutakuinkin noudattanut kellarin ulkomittoja. Kaivaushavainnot eivät tuo asiaan täyttä selvyyttä.

- LIITE 18 kasti. Vuodelle 1775 ajoitetussa ns. Tseljuskinin asema-
kaavassa ei torialueelle ole merkitty kuin yksi rakennus,
joka ei pohjamuodoltaan ja sijainniltaan vastaa kellaria.
- LIITE 19 Viipurin kuvernementin atlaksen kartassa alueelle on
piirretty kaksi rakennusta, joista toinen voisi olla
löydetyn kellarin kokoinen, samaten on kartassa vuodelta
- LIITE 21 1818 useampia pieniä rakennuksia merkitty entiselle
torialueelle. Vanhojen karttojen vertailu löydetyn kel-
larin sijaintiin on kuitenkin epävarmaa työtä.

6.3.2 Kaivausalueen II rakennuskannan jäännökset

- Kaivausalue II sijaitsee vanhan torin ja markkinapaikan
itäreunalla, keskirinteessä. Alueelta kaivettiin esiin
rakennuskannan jäänteitä, jotka ovat peräisin todennäköi-
sesti kahdesta tai useammasta eri ajalta olevasta raken-
nuksesta. Ennen kaivaustyötä rakennuksen peitti tuuhea
kirsikkapensaikko, osa rakennuksen lännenpuolisista
kivistä näkyi hiukan maanpinnalle. Linnoituksen länsirin-
nettä kuvaavissa valokuvissa (1800-luvun loppupuolelta)
- KUVA 6 ei alueella näy rakennusta, ei myöskään vuoden 1939
ilmakuvassa.
- KUVAT 1-4
- KUVA 10

- LIITE 11 Rakennuskannan jäänteet sijoittuvat suorakaiteenmuotoi-
selle alueelle jossa oli säilynyt jäänteitä rakennuksen
seinämuureista ja uuneista. Samaten oli osittain säilynyt
rakennusta idän ja lännen puolelta ympäröinyt kenttäki-
veys. Rakennuskannan jäänteet olivat melko pinnassa.
Rinteen valumisen vuoksi oli maakerros itäreunassa paljon
paksumpi kuin länsireunassa, jossa perustakivet olivat
aivan pinnassa. Eteläpäässä kaukolämpölinja oli tuhonnut
osan rakenteista. Uunit olivat hirsiperustalle pystytetyt,
hirsilattiasta oli vielä jäljellä hiiltyneitä fragment-
teja. Alueen pohjoisosa poikkesi muusta rakennuspohjasta.
Sen seinämuurit olivat ensinnäkin jonkin verran alempana

muita muurien jäänteitä, seinämuuri erotti sen eteläisestä osasta, siinä ei myöskään ollut lattialankkujen jäänteitä. Lisäksi sen seinämuurit olivat muutaman asteen verran eri kulmassa kuin eteläisen osan seinämuurit. Pohjoisosan muurit kääntyivät enemmän lännen suuntaan. Pohjoisosan rakennusjäänteet tuntuivat jatkuvan eteläpään rakennuspohjan alle. Edellä mainittujen seikkojen perusteella voi olettaa että pohjoisosan rakenteet ovat osa vanhemman rakennuksen perustuksista, joita on käytetty hyväksi rakennettaessa paikalle uusi rakennus - rakennusjäänteiden eteläinen osa. Rakenteiden perusteella voidaan tehdä joitakin johtopäätöksiä uudemman rakennuksen ulkonäöstä. Rakennuksessa on ollut ilmeisestikin torille päin näkyvissä kivijalka (lännenpuoleinen perustus koostui kolmesta rivistä lohkottua harmaakiveä); sen sijaan idänpuolella ei ollut varsinaista perustusta, vaan ilmeisestikin pienehköt kivet ovat tukeneet maahan asti ulottuvaa hirsiseinää joka on levännyt pienehköistä kivistä sisänpäin asetettujen isompien kivien varassa. Rakennuksen eteläpäässä on sijainnut muita uunia suurempi uuni, mahdollisesti kaakeliuuni. Uunin pohjoispuolella on perustan kivilinjan muutoksesta päätellen ollut tukevampi väliseinä. Keskellä rakennusta on harmaakivilatomuksia, jotka ovat ilmeisesti kolme eri uunia. Pohjoisessa on myös harmaakivilatomus, jonka käyttö uunina ei oikein huonejärjestelyn kannalta tunnu järkevältä. On tietenkin mahdollista että se olisi jäännös aikaisemman rakennuksen uunista. Latomuksen kivet ovat joka tapauksessa isompia kuin muissa uuninpohjissa.

Alueelta löytyi joitakin kolikkoja, joita voitaneen käyttää apuna rakennusjäänteiden ajoituksessa. On kuitenkin otettava huomioon, että jos uusin rakennus on rakennettu vanhojen perustusten päälle, ovat maakerrokset epäilemättä sekoittuneet. Löydettyjen kolikkojen ikäjakauskauma alueelta oli vuodesta 1672 vuoteen 1881. Valtaosa

kolikoista oli kuitenkin joko ruotsalaisia 1700-luvun alkupuolen kolikoita tai venäläisiä kolikoita 1700-luvun puolivälin jälkeiseltä ajalta. Ajoituksellisesti merkittävänä voi pitää sitä, että yksi 1700-luvun alkupuolelta oleva kolikko löytyi hiilikerroksesta ja oli itsekin palanut. Voitaisiin ajatella että alueella olisi ollut ruotsalaiskautena rakennus, joka olisi poltettu venäläisten valloittaessa Lappeenrannan linnoituksen.

LIITTEET 14-17

Rakennus sijaitsee esiin kaivetun kellarin yläpuolella rinteellä. Kun tutkii linnoitustöihin liittyvää karttamateriaalia, huomaa, että nyt esiinkaivettujen rakennusjäänteiden kohdalla keskirinteessä on sijainnut raatihuone. Raatihuone on karttoihin piirretty maastonmuotojen suuntaisesti, säännöllisestä ruutuasemakaavasta hieman poikkeavaan kulmaan. Tämä voisi merkitä sitä, että raatihuone olisi samalla paikalla kuin jo 1600-luvun raatihuone.¹

Raatihuonetta käytettiin 1700-luvun alkupuolella mm. kouluna ja Haminan raastuvanoikeus piti siellä vuosittain, yleensä markkinoiden aikana, kokouksia. Lisäksi kaupungin omalla oikeuselimellä, kämnerinoikeudella oli siellä huone.²

Ruotsin valtakausi Lappeenrannassa päättyi vuonna 1741. Pikkuvihaan liittyvässä Lappeenrannan taistelussa venäläiset joukot valloittivat kaupungin ja polttivat sen. Joskaan koko kaupunki ei ilmeisesti tuhoutunut, niin raatihuone kuitenkin paloi. Hallinto venäläisten valloittamalla alueella oli aluksi sekavaa. Kaupungin hallinto-

¹ Toivanen 1979, s. 95.

² Pekka Toivasen mukaan kämnerinoikeus oli saanut käyttöönsä oman huoneen, mutta sen sijainti ei käy ilmi lähteistä. On kuitenkin uskottavaa että kämnerinoikeus kokoontui raatihuoneella.

ja oikeuselin kämnerinoikeus aloitti toimintansa vasta vuonna 1744, samaten 1740-luvun puolivälissä alkoi Lappeenrannassa vilkas rakennustoiminta. Tuhoutuneiden rakennusten tilalle rakennettiin mm. tullihuoneet, käs-kynhaltijan asunto ja virkatilat. Vaakahuone rakennettiin ruotsinvallan aikaisille perustuksille. Vuonna 1747 rakennettiin kämnerinkamari - vaakahuoneen tavoin vanhoille perustuksille.

Vanhan Suomen kaudesta Lappeenrannassa kirjoittanut Raimo Ranta on selviteltyt rakennuksen rakentamista ja varustelua yksityiskohtaisesti säilyneen urakkasopimuksen perusteella. Urakkasopimuksessa määritellään tarkasti kämnerinkamarin mitat, huoneohjelma, rakennusaineet ja jopa sisustus. Rakennuksen tuli olla 22,5 kyynärää pitkä ja 12 kyynärää leveä (13,5 x 7,2 metriä), korkeuden tuli olla 15 hirttä. Istuntosalin pituudeksi määritettiin 10,5 kyynärää, leveydeksi 12 kyynärää (6,12 x 7,2 metriä). Istuntosalin lisäksi rakennukseen tuli sijoittaa eteinen ja odotushuone ja kaksi 3 x 3,6 metrin vankihuonetta. Rakennukseen tuli yhteensä neljä uunia, joista yhden, istuntosaliin sijoitettavan, tuli olla kaakeliuuni. Istuntosalin sisustukseen kuuluivat pöytä, kaappi, irralliset tuolit ja yhdellä seinällä kiinteä parrusta veistetty penkki. Odotushuoneeseen rakennettiin myös kiinteät penkit seinustoille. Istuntosalissa tuli olla kuusi ikkunaa, odotushuoneessa neljä ja vankihuoneissa molemmissa yksi pieni ikkuna. Kämnerinkamarin katon tuli olla katettu turpeella ja tuohella.¹

Kun kämnerinkamarin ulkomittoja ja huoneohjelmaa vertaa esiin kaivettuihin rakenteiden jäännöksiin, näyttää

¹ Ranta 1978, s. 100-103. Ranta on merkinnyt kämnerinkamarin pituudeksi 22,5 sylvä (40,5 metriä), kyseessä lienee painovirhe, sylen paikalla pitänee olla kyynärä, jolloin rakennuksen pituudeksi tulee 13,5 metriä. Sama.

LIITE 11

selvältä, että vanhemman rakennuspohjan päällä sijaitsevat rakenteet ovat vuonna 1747 rakennetun kämnerinkamarin jäänteitä. Sisäänkäynti rakennukseen on ollut keskeltä rakennusta, torin puolelta. Sisäänkäynnin jälkeen on tullut uuniton eteinen, siitä seuraavana odotushuone. Pohjoispäässä ovat sijainneet vankihuoneet ja eteläpäässä kaakeliuunin lämmittämä istuntosali.

Kämnerinkamarin myöhemmistä vaiheista eivät arkistolähteet kerro tarkkaa tietoa. Vuonna 1771 tiedetään kämnerinkamaria korjatun, vuonna 1789 suoritetun inventoinnissa kerrotaan raatihuoneen toimivan entisessä kämnerinkamarirakennuksessa "linnoituksen alatasanteella länteen päin". 1800-luvun alussa raatihuone ei Raimo Rannan mukaan enää sijainnut entisessä kämnerinkamarissa, vaan jossain muussa linnoituksen rakennuksessa.¹

6.3.3 Kaivausalue III

LIITE 12

Kaivausalueen III eteläreunasta löytyi koeojan kohdalta jäänteitä rakennuksen perustasta, ja perustan pohjoispuolelta paljastui kenttäkiveys. Jäänteet ovat melkoisen lähellä pintakerroksia. Verrattaessa rakenteita esimerkiksi ilmakehuvaan vuodelta 1939 tai karttamateriaaliin, voitaisiin olettaa että paljastuneet rakenteet ovat osa kaivausalueella aiemmin sijainnutta suurehkoa L-kirjaimen muotoista rakennusta.

KUVA 10

Kaivausalueella III pyrittiin selvittämään torialueen ja entisen Maaherrankadun korttelirakennetta. Korttelirakenteeseen kaivaus ei tuonut selvyyttä, torin osalta se taas vahvisti alueella I saatuja tuloksia.

LIITTEET 18, 19
ja 20

¹ Ranta 1978, 100-120. 1700-luvun loppupuolelta olevan karttamateriaalin perusteella länsireunassa sijaitseva kämnerinkamari. Rakennus ei kuitenkaan enää ole suorakaiteen muotoinen.

LÄHTEET

CASTREN, LIISA: Lappeenrannan kaupungin historia 1812-1918. Lappeenranta 1957.

HEIMALA, AARNE: Lappeenrannan vanhin asemakaava. Lappeenrannan kilta r.y:n julkaisuja 1. Lappeenranta 1958.

JALKANEN, K. J.: Lappeenrannan kaupungin historia 1649-1741. Jyväskylä 1913.

KNAPAS, RAINER: Lappeenrannan linnoitus. Rakennushistoria ja säilyneet rakennukset. Alustava selvitys. Etelä-Karjalan museon julkaisut N:o 1. Lappeenranta 1976.

KOSKINEN, KEIJO: Lappeenranta. 1. kaupunginosa, linnoitus. Osayleiskaava. Arkkitehtitoimisto Juutilainen-Koskinen-Piela. Helsinki 1982.

LAAKSONEN, LASSE & IMMONEN, OLLI: Lappeenrannan linnoitus. Arkeologinen tutkimuskaivaus syyskaudella 1985. Raportti kenttätyövaiheen ja alustavien jälkitöiden päättyessä. Museovirasto. 31.12.1985.

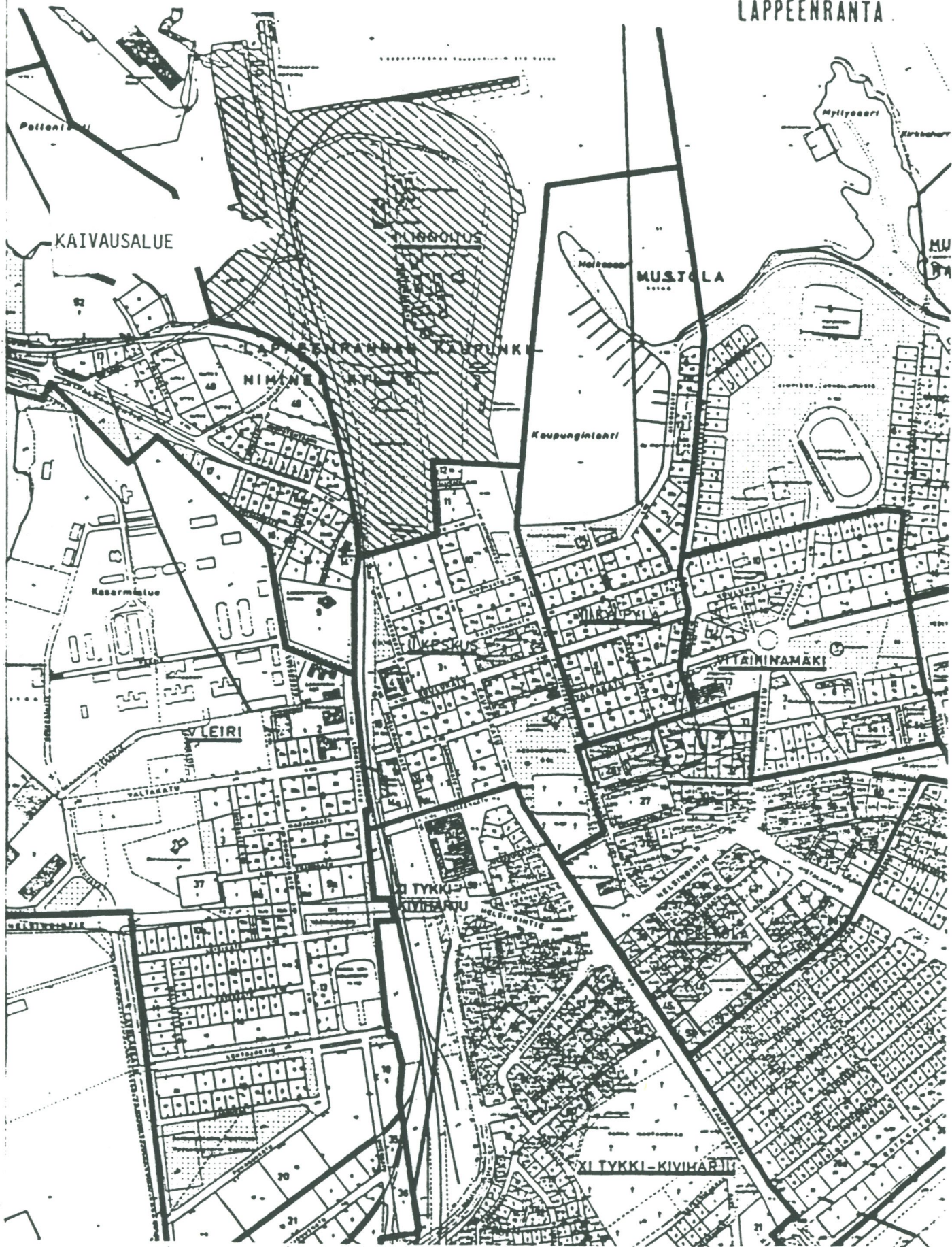
RANTA, RAIMO: Lappeenrannan kaupungin historia 1743-1811. Toinen nide. Lappeenranta 1978.

TOIVANEN, PEKKA: Lappeenrannan kaupungin historia 1649-1743. Ensimmäinen nide. Lappeenranta 1979.

YLÖNEN, AULIKKI: Lappeen kihlakunnan historia I. Lappeenranta 1976.

LIITTEET

Lappeenrannan kaupunki ja linnoituksen kaupunginosa	LIITE 1
Maankäyttötilanne linnoituksen länsireunalla	LIITE 2
Kaukolämmön linjaus kaivausalueella	LIITE 3
Historiallinen puusto kaivausalueen lähistöllä	LIITE 4
Osakopio linnoituksen osayleiskaavasta	LIITE 5
Linnoitus 1910-luvulla	LIITE 6
Kaivausalueen laajuus	LIITE 7
Kaivausruudukko	LIITE 8
Esiinkaivetut rakenteet ja tutkimusojat	LIITE 9
Kellarin pohja ja leikkaus	LIITE 10
Rakennuskannan jäänteet kaivausalueella II	LIITE 11
Rakennuksen jäänteet kaivausalueella III	LIITE 12
Eräiden indikaattorien esiintyminen kellarin alueella	LIITE 13
Yksityiskohta kartasta vuodelta 1728	LIITE 14
Kartta vuodelta 1740	LIITE 15
Inventointikartta 1730-luvulta	LIITE 16
Inventointikartta 1730-luvulta	LIITE 17
Vuonna 1775 vahvistettu asemakaava	LIITE 18
Asemakaava vuonna 1799	LIITE 19
Asemakaava vuonna 1797	LIITE 20
Rakennuskanta vuodelta 1818	LIITE 21
Vankilan rakennusten asemapiirros 1800-luvun lopulta	LIITE 22
Selvitys koeviljelyalueesta	LIITE 23
Kaivauskerroskartasto kaivausalueilta I, II ja III	LIITE 24
Luettelo kaivauksilta löydetyistä rahoista	LIITE 25
Reunaprofiilipiirrosten kopioita	LIITE 26
10 valokuvista otettua valokopiota	LIITE 27

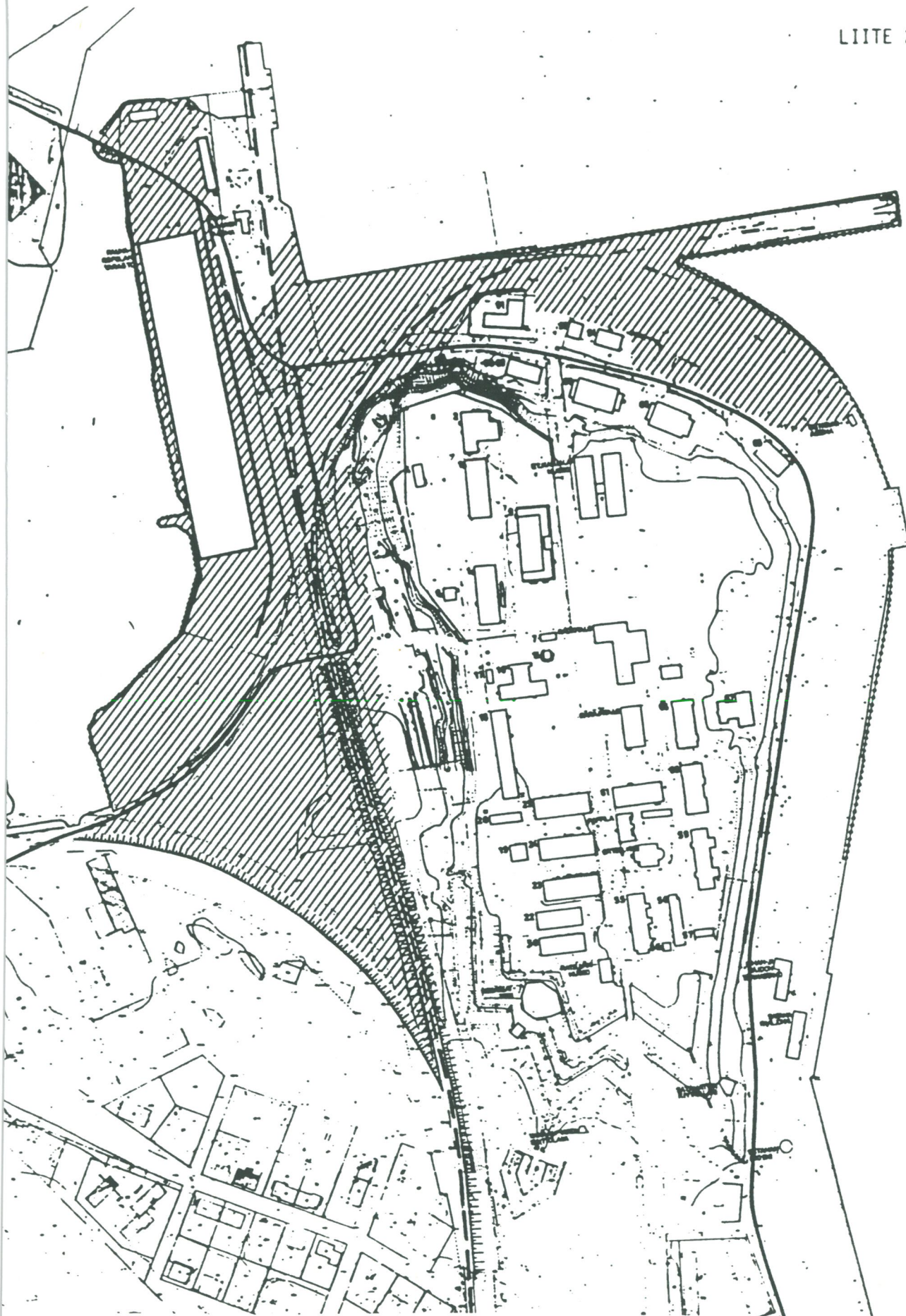

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI, LINNOITUKSEN KAUPUNGINOSA
EROTTUU KARTASSA VIIVOITETTUNA

Kaivausalue linnoituksen länsirinteelle

Kopio:linnoituksen osayleiskaavan perustiedot

1:100 00

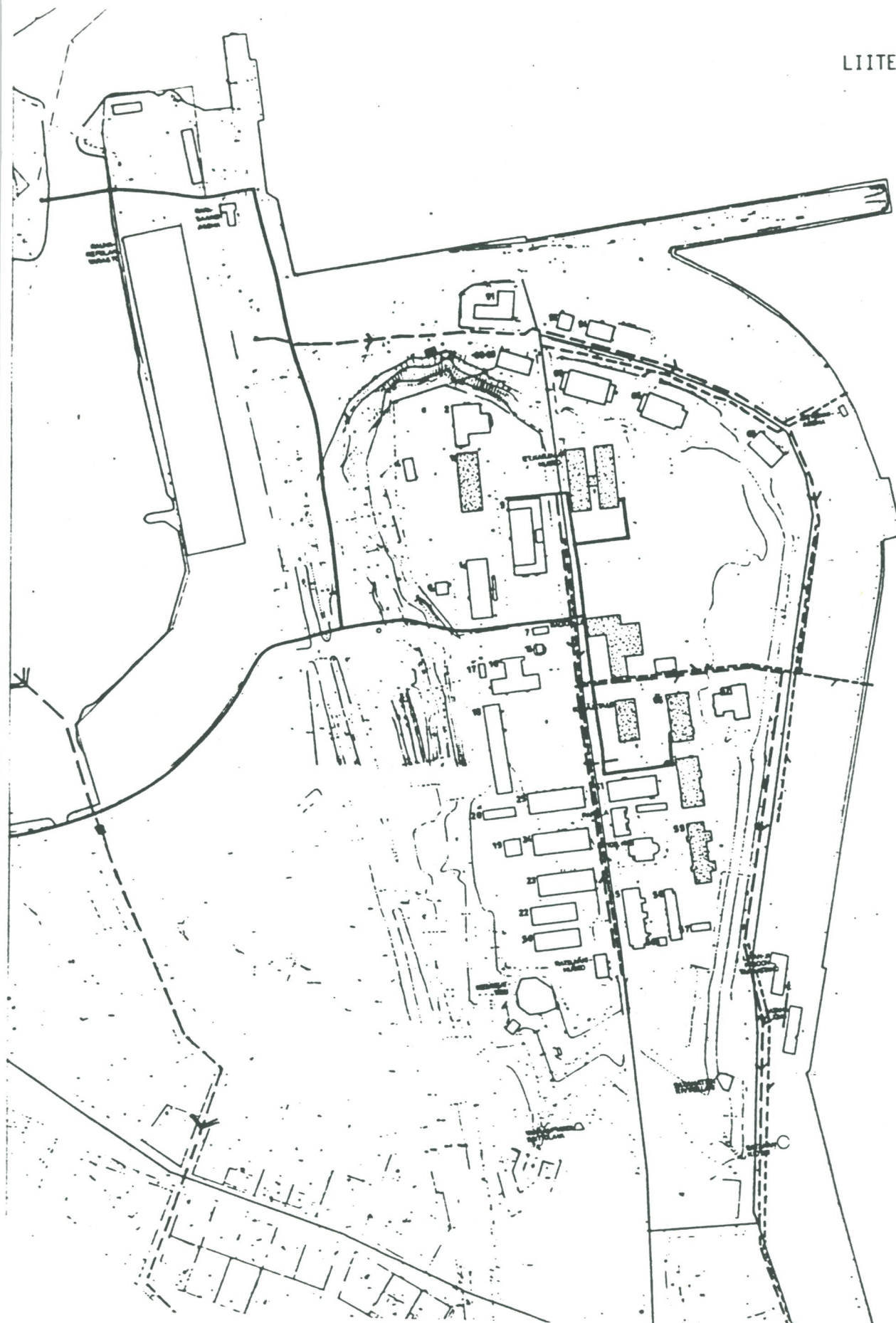

LAPPEENRANNAN LINNOITUS

läntisen ranta-alueen maankäyttötilanne

Kopio: linnoituksen osayleiskaavan perustiedot

1:4000

LAPPEENRANNAN LINNOITUS

Kaukolämmön linjaus kaivausalueella

Kopio: linnoituksen osayleiskaavan perustiedot

1:4000

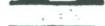

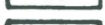

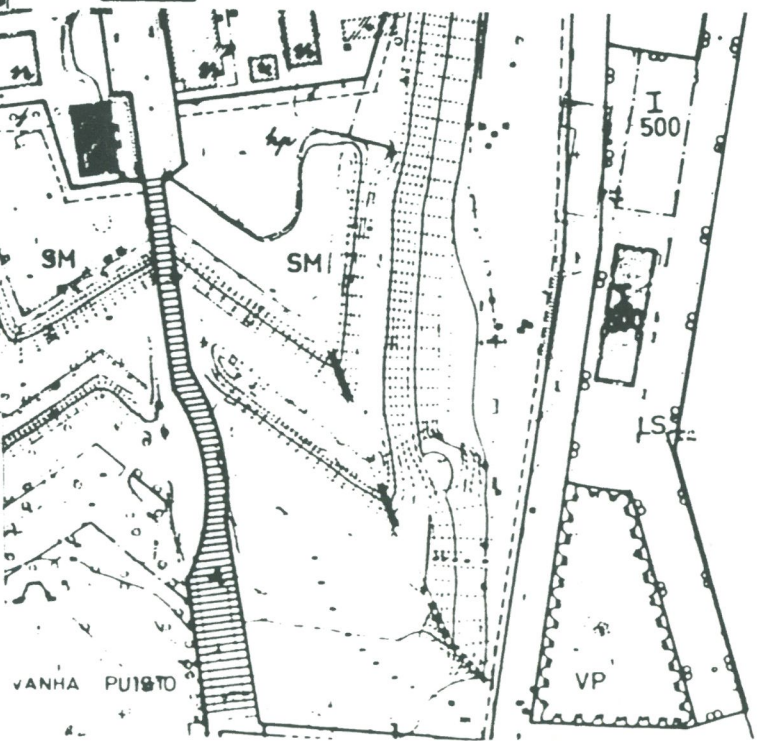
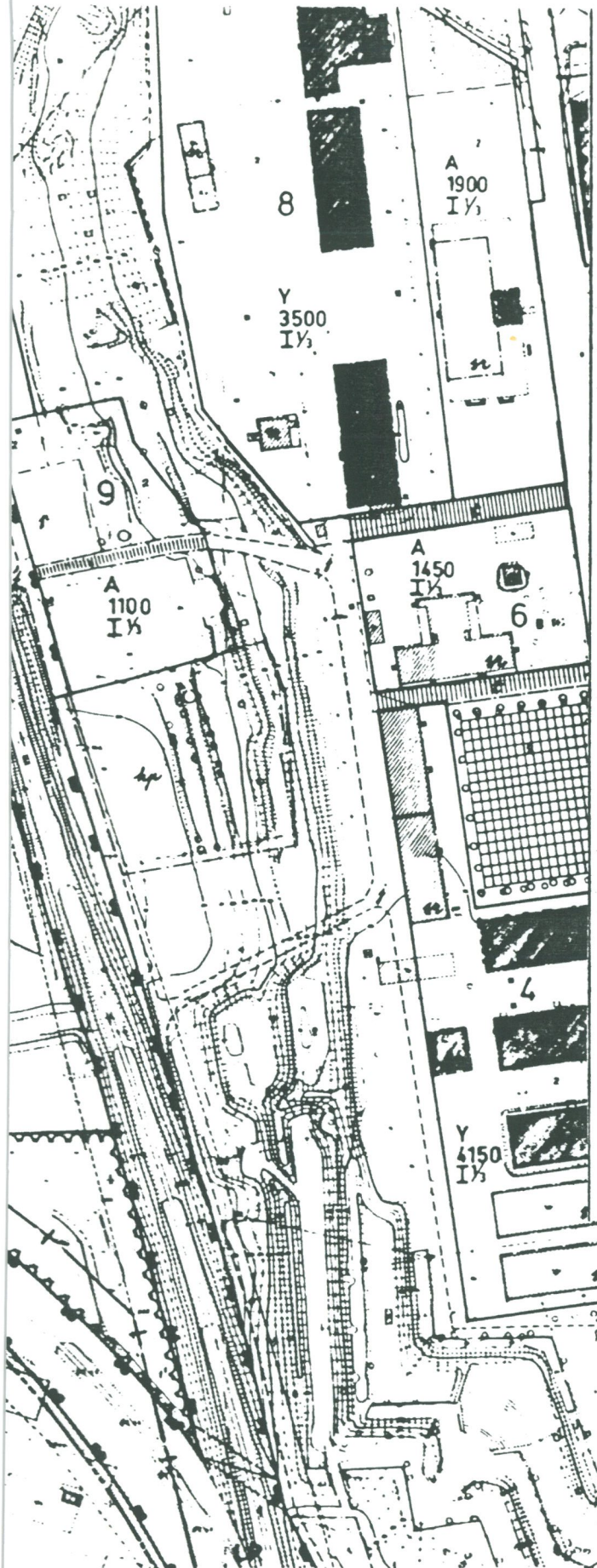
LAPPEENRANNAN LINNOITUS

Historiallinen puusto kaivausalueen lähistöllä

Kopio: linnoituksen osayleiskaavan perustiedot

1:4000

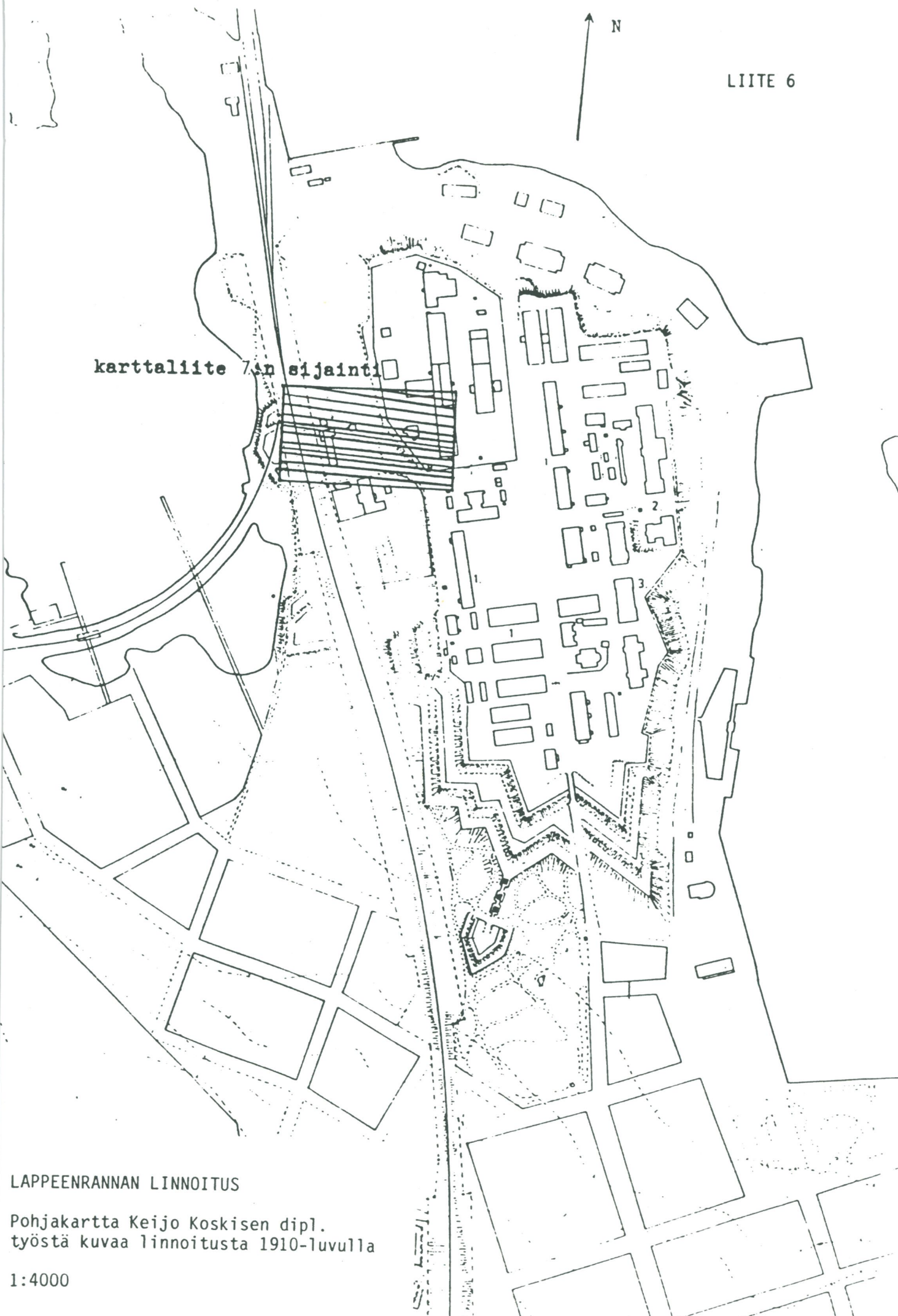
- 3 metriä sen kaava-alueen ulkopuolella oleva viiva, jota hyväksymisen koostee
- Kaupunkinoman raja
- Korttelin, korttelinoman ja alueen raja
- Eri kaavaratkaisujen alaisten alueosien välinen raja
- Ohjeellinen rakennusalan, pysäköintipaikan, yleiselle jalankululle varatun alueen osan taikka muun sellaisen alueen raja
- 1**
12
VANHA P
2200
III
I½
- Kaupunkinoman numero
- Korttelin numero
- Kadun tai puiston nimi
- Luku, joka osoittaa korttelin, korttelinoman tai rakennusalan kerrosten määrittämiseksi
- Roomalainen numero osoittaa rakennusten tai rakennuksen suurimman sallitun kerrosluvun
- Murtoluku roomalaisen numeron jäljessä osoittaa ulkokerroksien sallitun, kerroksien laskettavan rakennuskerrosten
- Katu
- Katunukio tai tori
- Yleiselle jalankululle ja polkupyöräilylle varattu katualueen osa, jolla huoltaja on sallittu
- Yleiselle jalankululle ja polkupyöräilylle varattu katualueen osa, jolla tontille ajo on sallittu
- Yleiselle jalankululle varattu korttelialueen osa
- Ohjeellinen yleiselle jalankululle varattu alueen osa
- Rautatiealueen osa, jolle saadaan rakentaa rautatien alittava, yleiselle jalankululle ja polkupyöräilylle varattu väylä
- Rautatiealueen osa, jonka kautta ajoneuvoliikenne on sallittu rautatieosassa
- Silta
- Istutettava alueen osa
- Istutettava puuri. Puiden etäisyys toisistaan saa olla enintään 7 metriä
- Rakennusala
- Historiallisesti arvokkaan tai kaupunkikuvan säilymistä kannalta tärkeän rakennuksen rakennusala. Rakennusta ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää. Rakennuksessa suoritettavien korjauks- ja muutosten sekä käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Milloin tämä pyrkimys vastaisesti on rakennuksessa aikaisemmin suoritettu rakennustoimenpiteillä, on rakennus muut- ja korjaustöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan joko entisten taikka muilla rakennukseen ja ympäristöön soveltuvalla tavalla
- Ohjeellinen kesäteatterin rakennusala
- Historiallinen puisto
- Pysäköintipaikka
- Pääasiassa asuinrakennusten korttelialue
- Pääasiassa yleisten rakennusten korttelialue

PPEENRANNAN LINNOITUS
 noituksen osayleiskaava 31.12. 1986
 ijo Koskinen
 akopio selityksineen
 2000

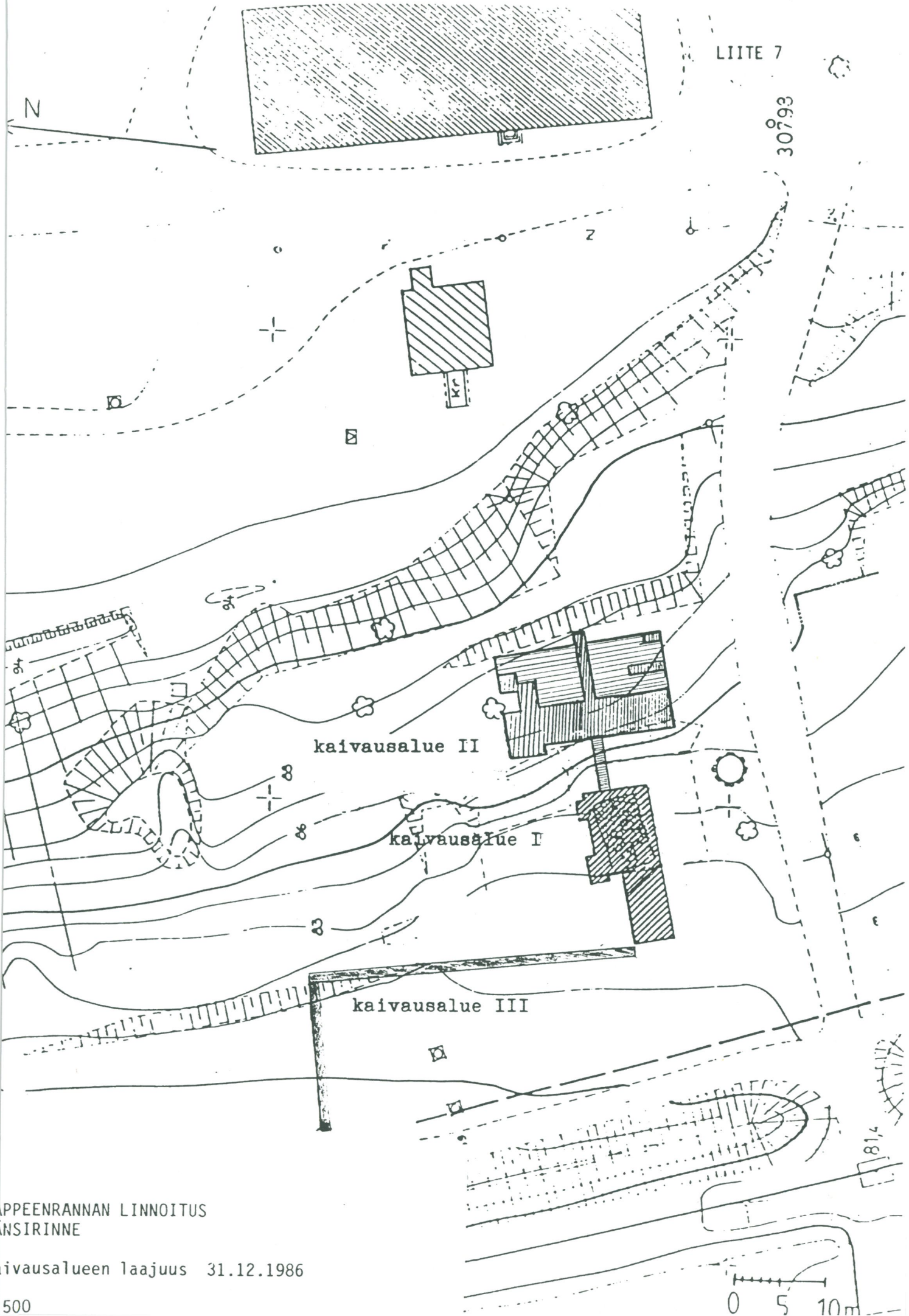
karttaliite 7:n sijainti

LAPPEENRANNAN LINNOITUS

Pohjakartta Keijo Koskisen dipl.
työstä kuvaa linnoitusta 1910-luvulla

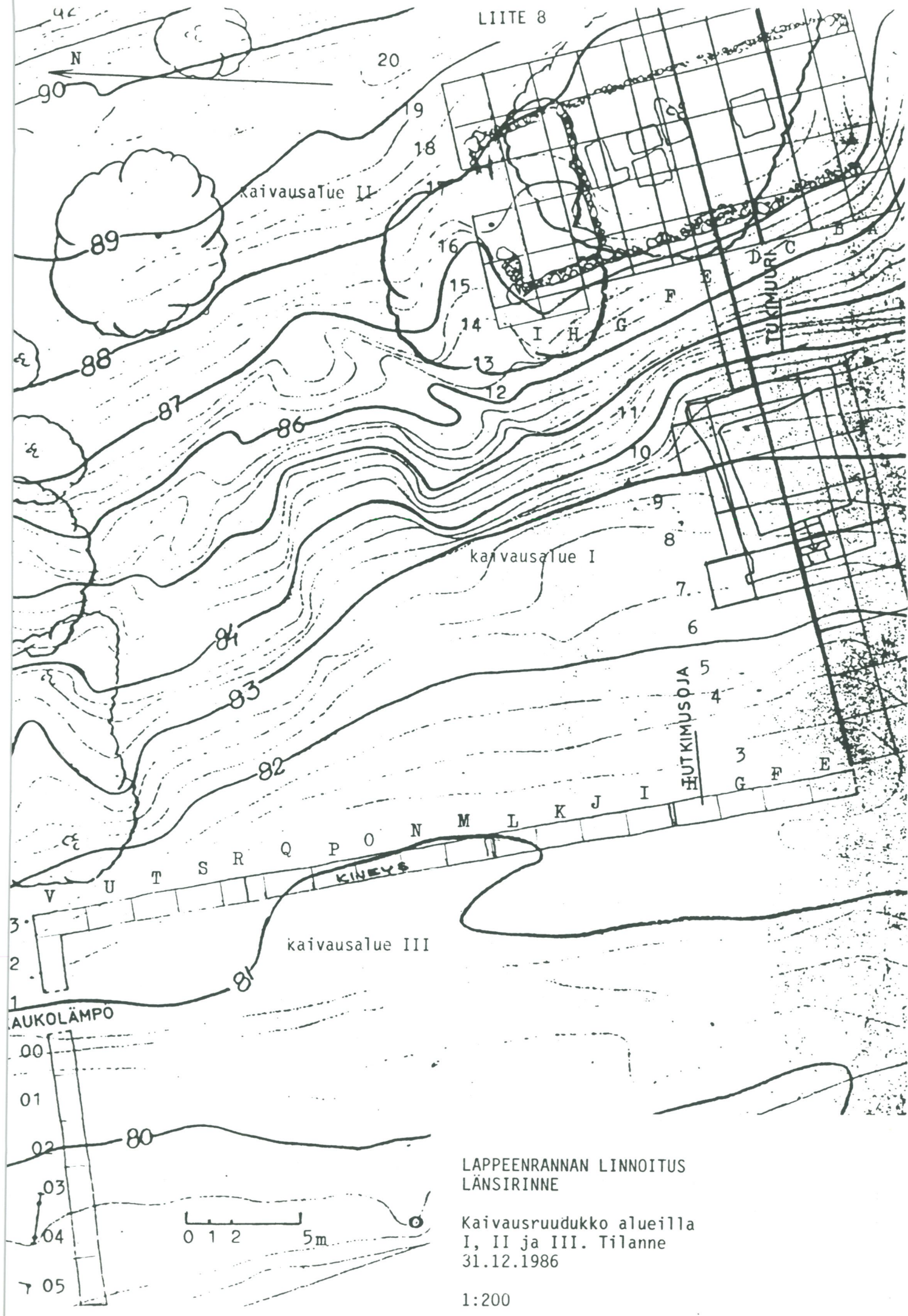
1:4000

PÖYTÄSAAREN LINNOITUS
KANSIRINNE

Kaivausalueen laajuus 31.12.1986

LAPPEENRANNAN LINNOITUS
LÄNSIRINNE

Kaivausruudukko alueilla
I, II ja III. Tilanne
31.12.1986

1:200

perustakiviä ja uuninjäanteitä

kellari

TUKIMUURI

TUTKIMUSOJA

muuri

muuri

KIVEYS

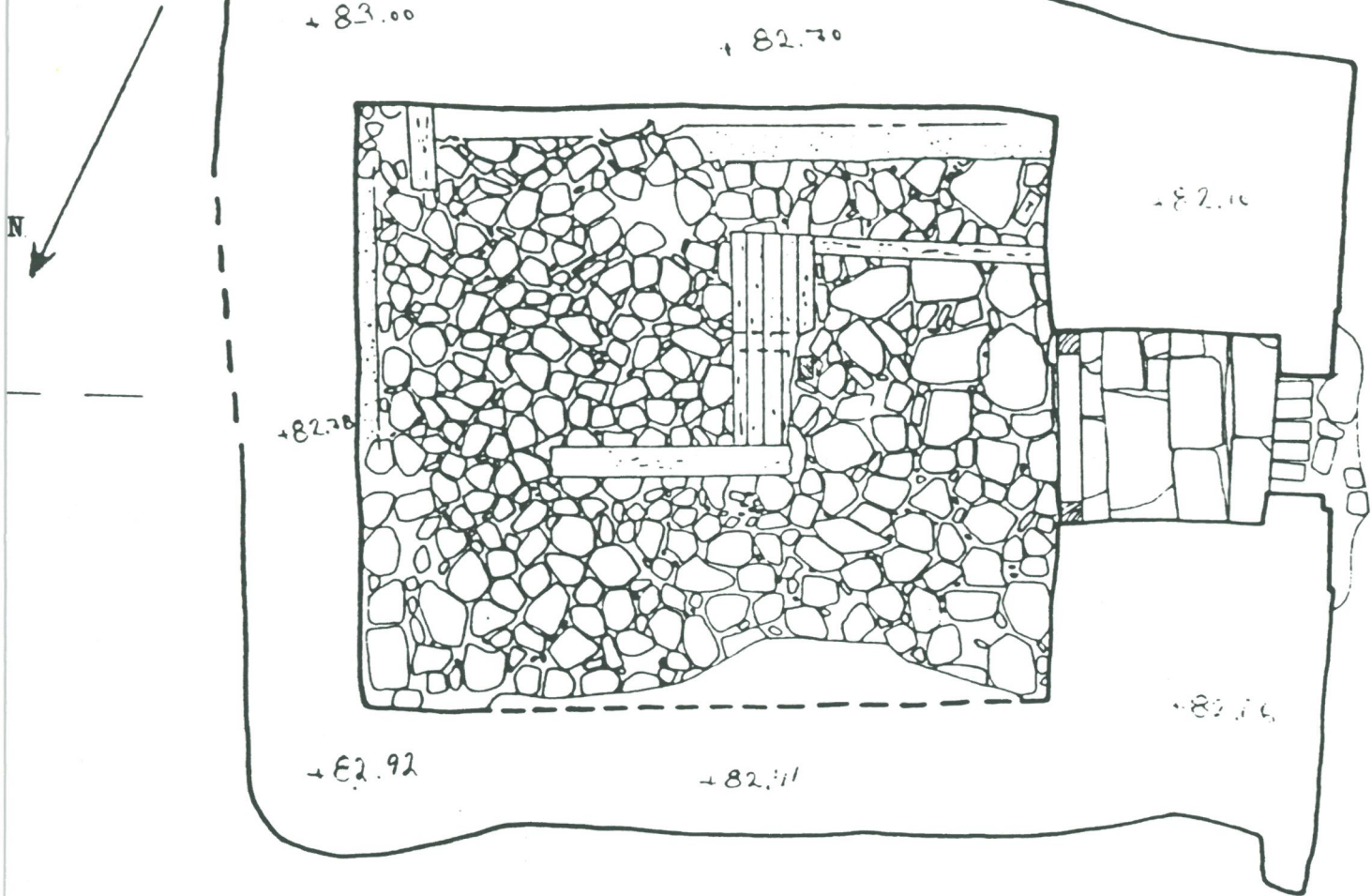
UKOLÄMPO

LAPPEENRANNAN LINNOITUS LÄNSIRINNE

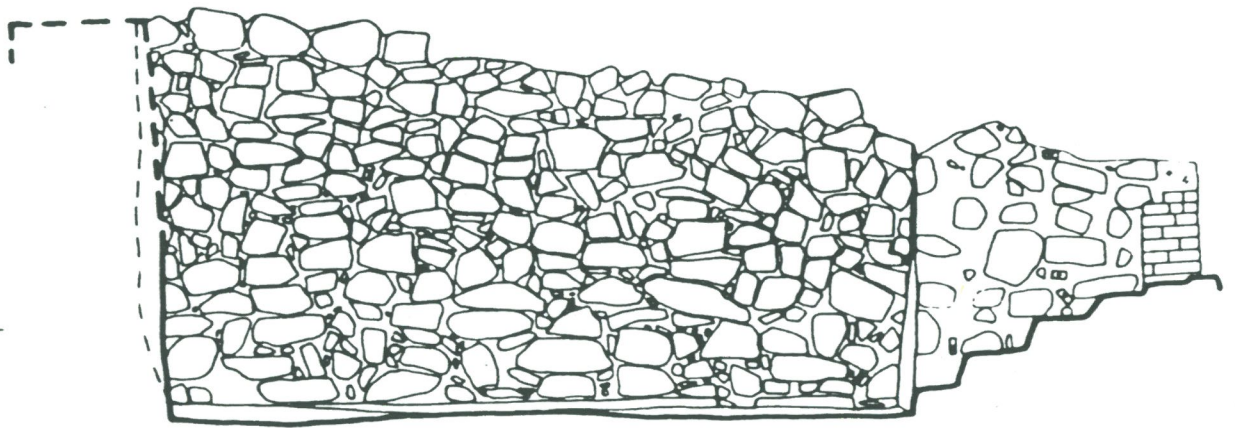
Vuosien 1985 ja 1986 aikana tutkimuskaivauksessa esiin kaivetut rakenteet ja tutkimusojat

Mittauspiirustus H. Ahtiainen

1:200

▽ +81.00

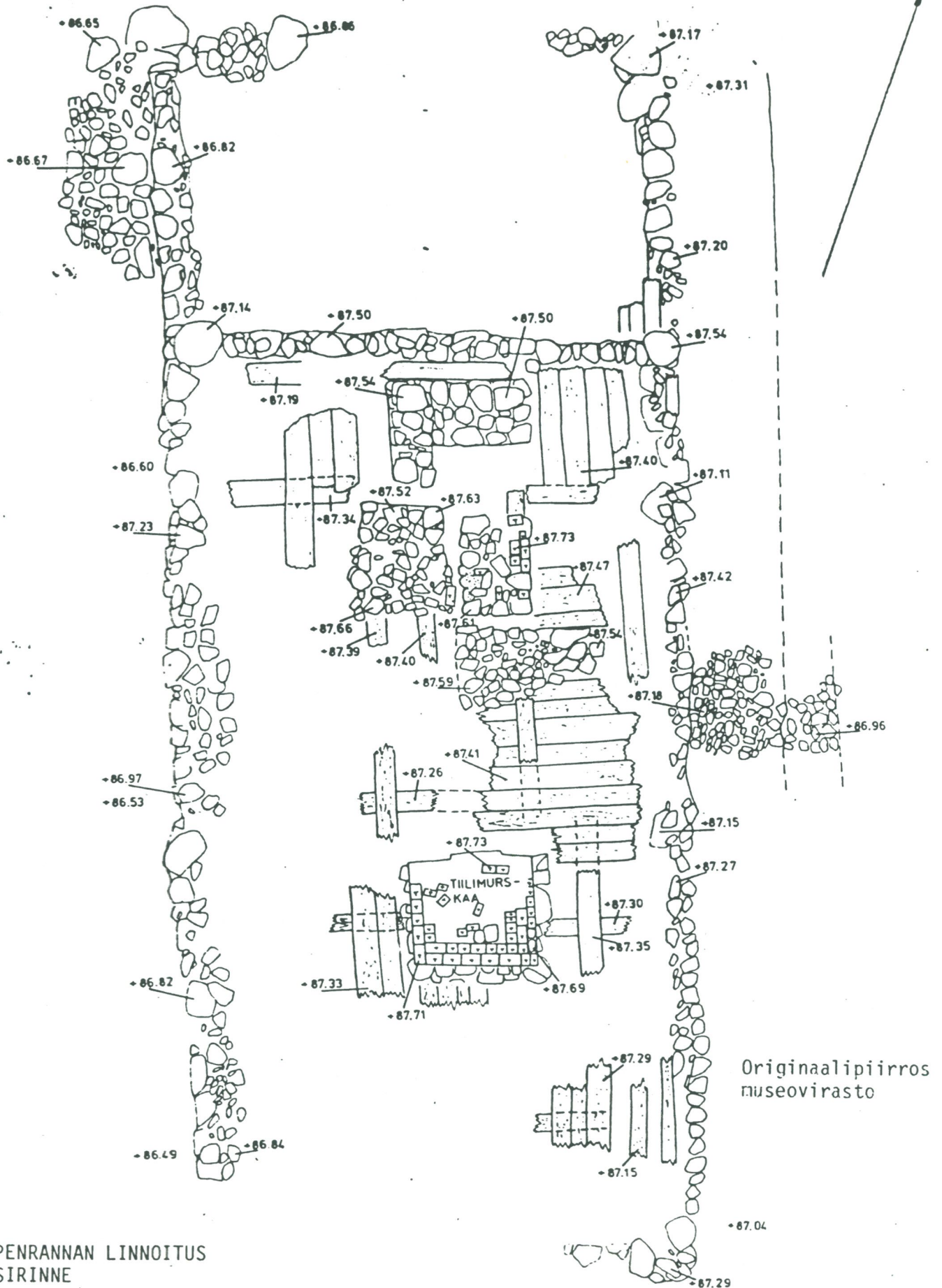
Originaalipiirros museovirasto

PEENRANNAN LINNOITUS
SIRINNE

vausalueelta I kaivetun
larin pohja ja leikkaus

tauspiirustus H. Ahtiainen

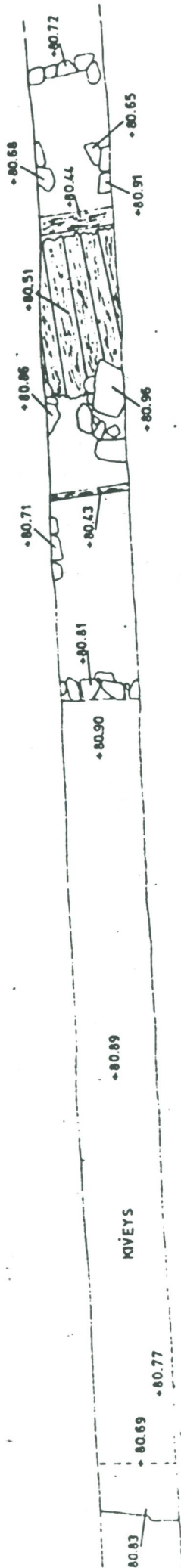

PPENRANNAN LINNOITUS
NSIRINNE

k. perustuksia kaivausalueelta II

ttausapiirustus H. Ahtiainen ja
ro Jama.

enennys 1:50 mittakaavasta

PPEENRANNAN LINNOITUS
NSIRINNE

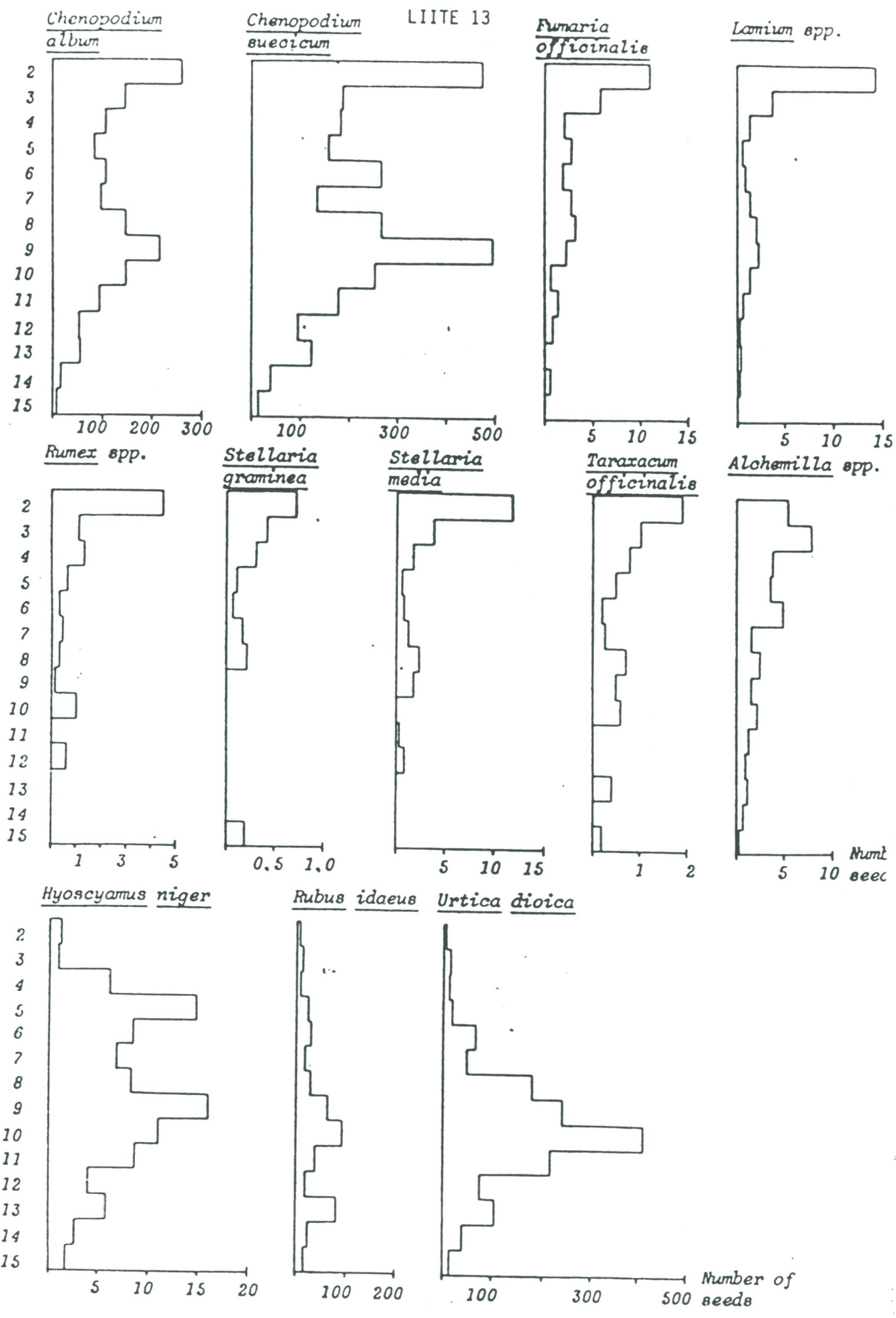
k. perustuksia ja kiveys
ivausalueella III

ttauspiirustus H. Ahtiainen

enennys 1:50 mittakaavasta

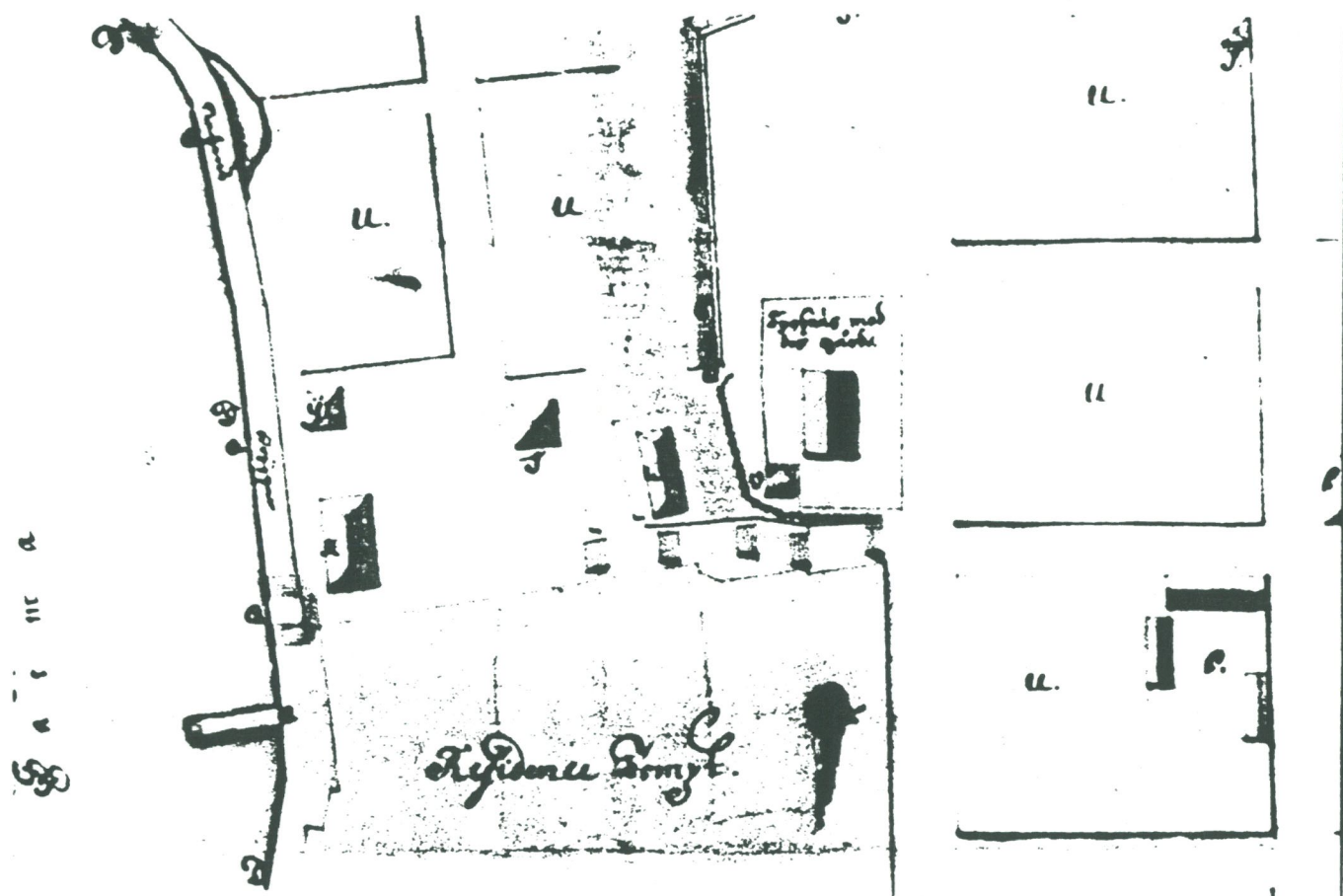
Originalipiirros
museovirasto

PPEENRANNAN LINNOITUS
 VSIRINNE, KELLARI

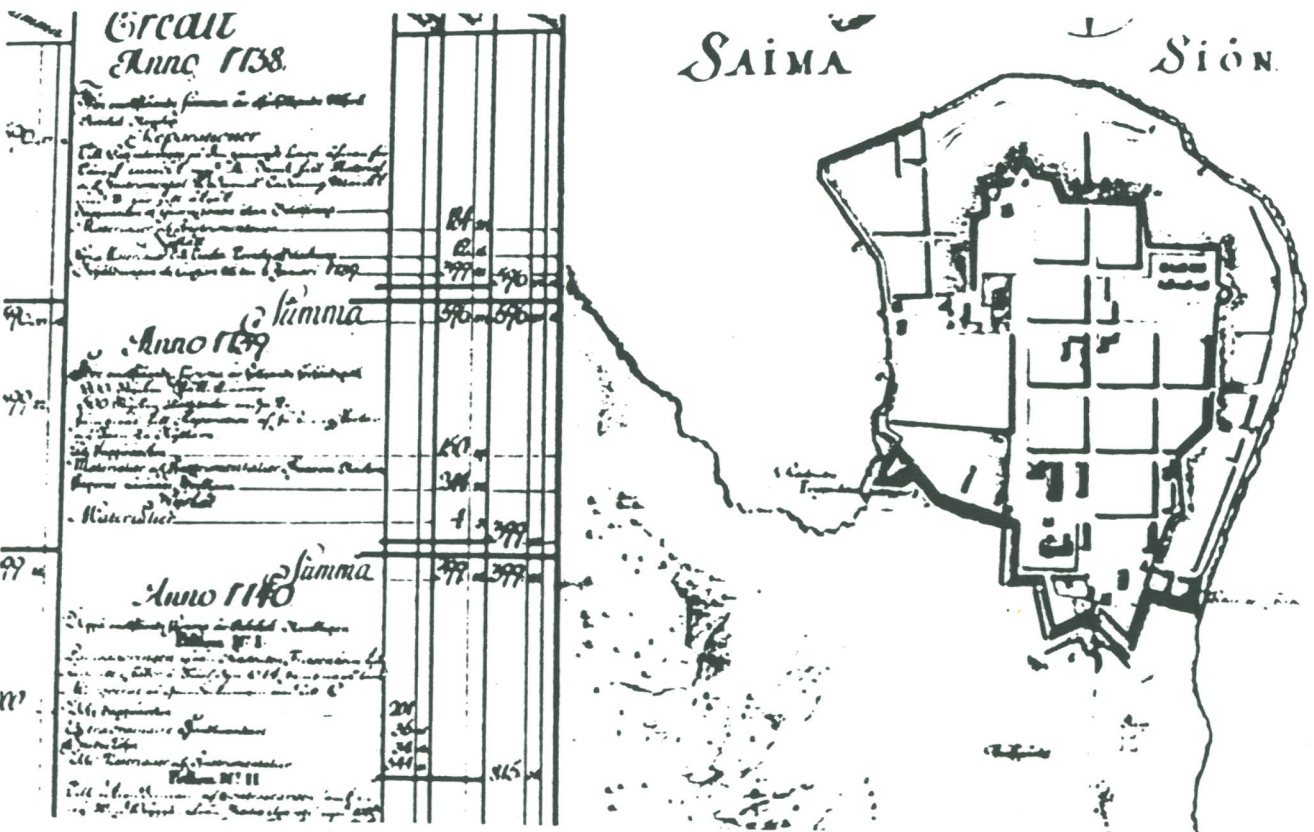
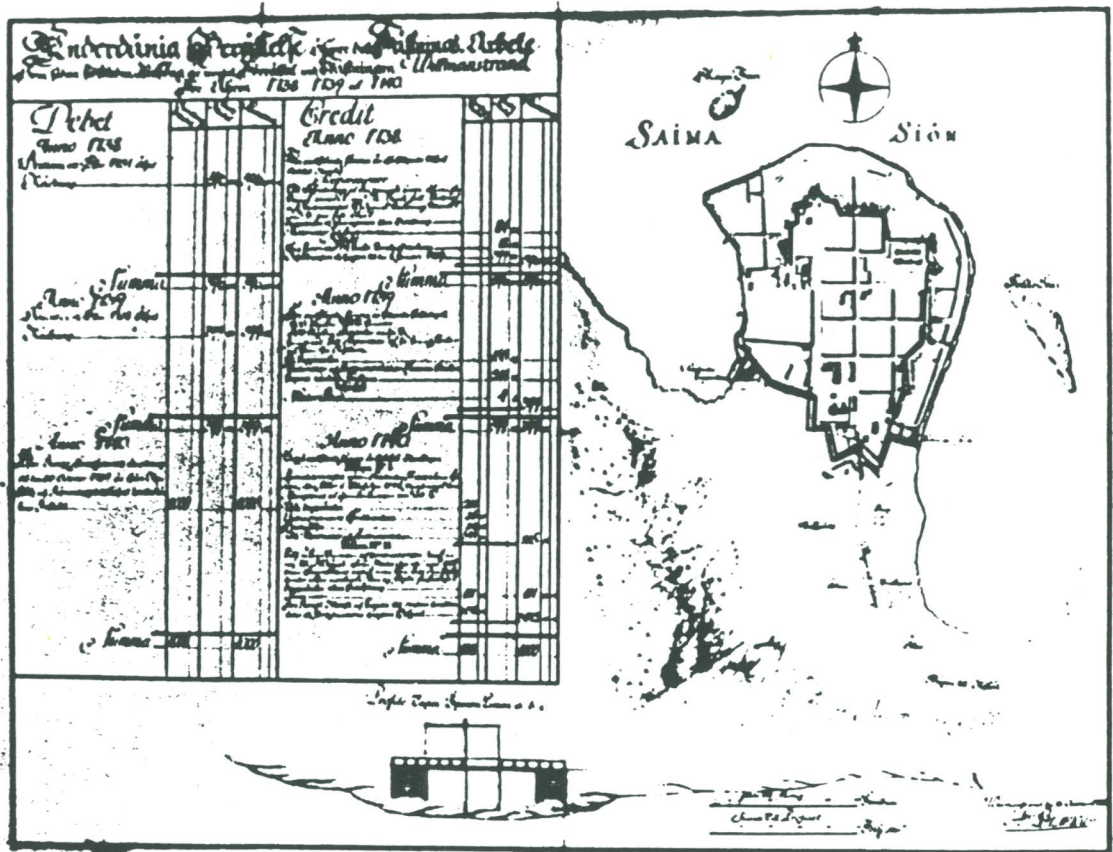
aiden indikaattorien esiintyminen kellarin alueella

PEENRANNAN LINNOITUS
SIRINNE

tyiskohta v. 1728 olevasta
noituksen kunnostustyöhön
tyvästä kartasta

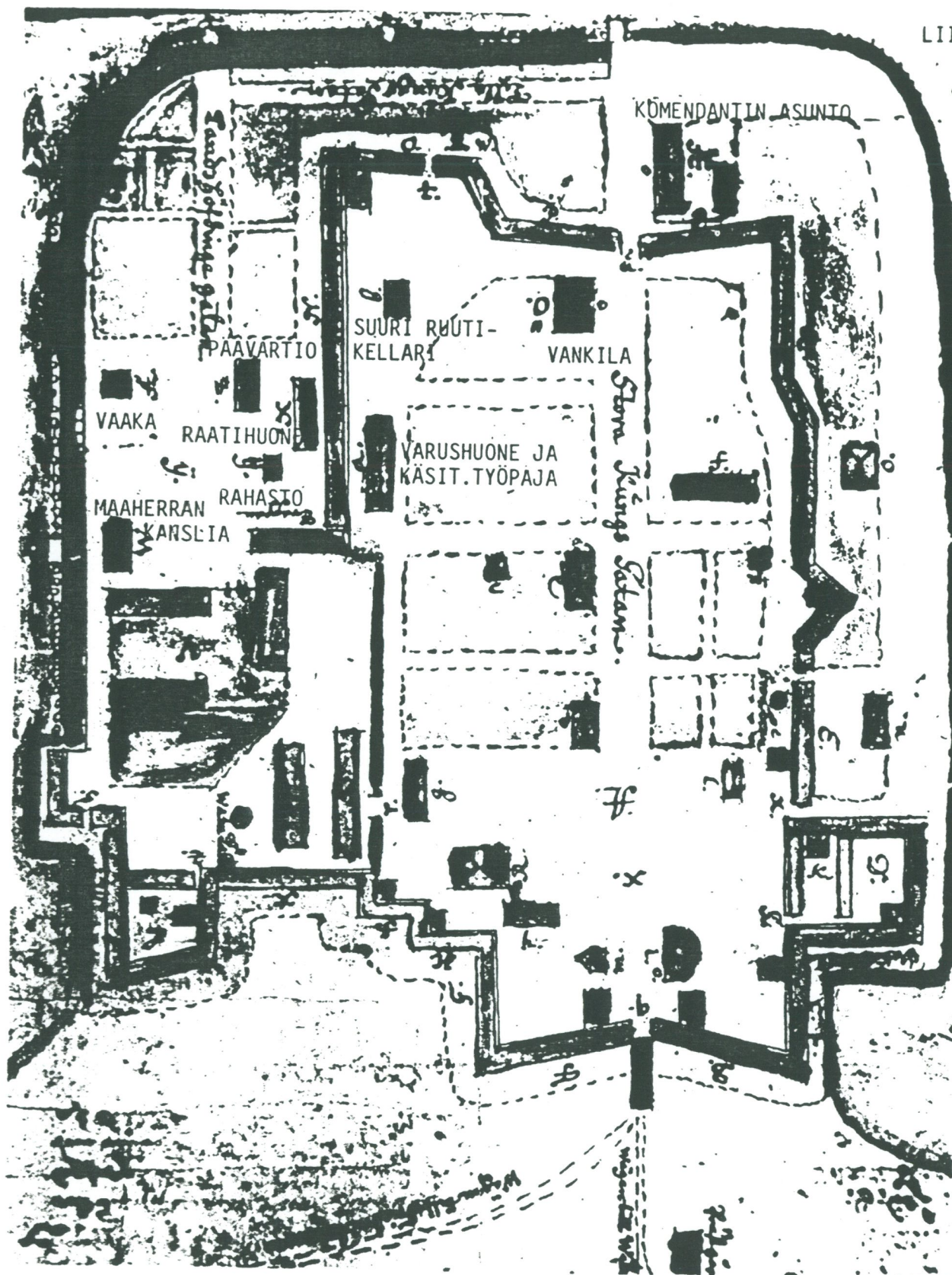
okuva LPR:n kaupunginarkisto
1613. Orig. Ruotsin sota-arkisto

PEENRANNAN LINNOITUS
KIRKONKORTTI

linnoituksen kunnostustyöhön liittyvä
kustannus tehdystä työstä vuosina 1738,
1739 ja 1740. Kartta vuodelta 1740.

kuva LPR:n kaupunginarkisto
no 1616. Orig. Ruotsin sota-arkisto

LAPPEENRANNAN LINNOITUS
LÄNSIRINNE

Kaavamainen piirros linnoituksesta
selityksineen, ilm. 1730-luku

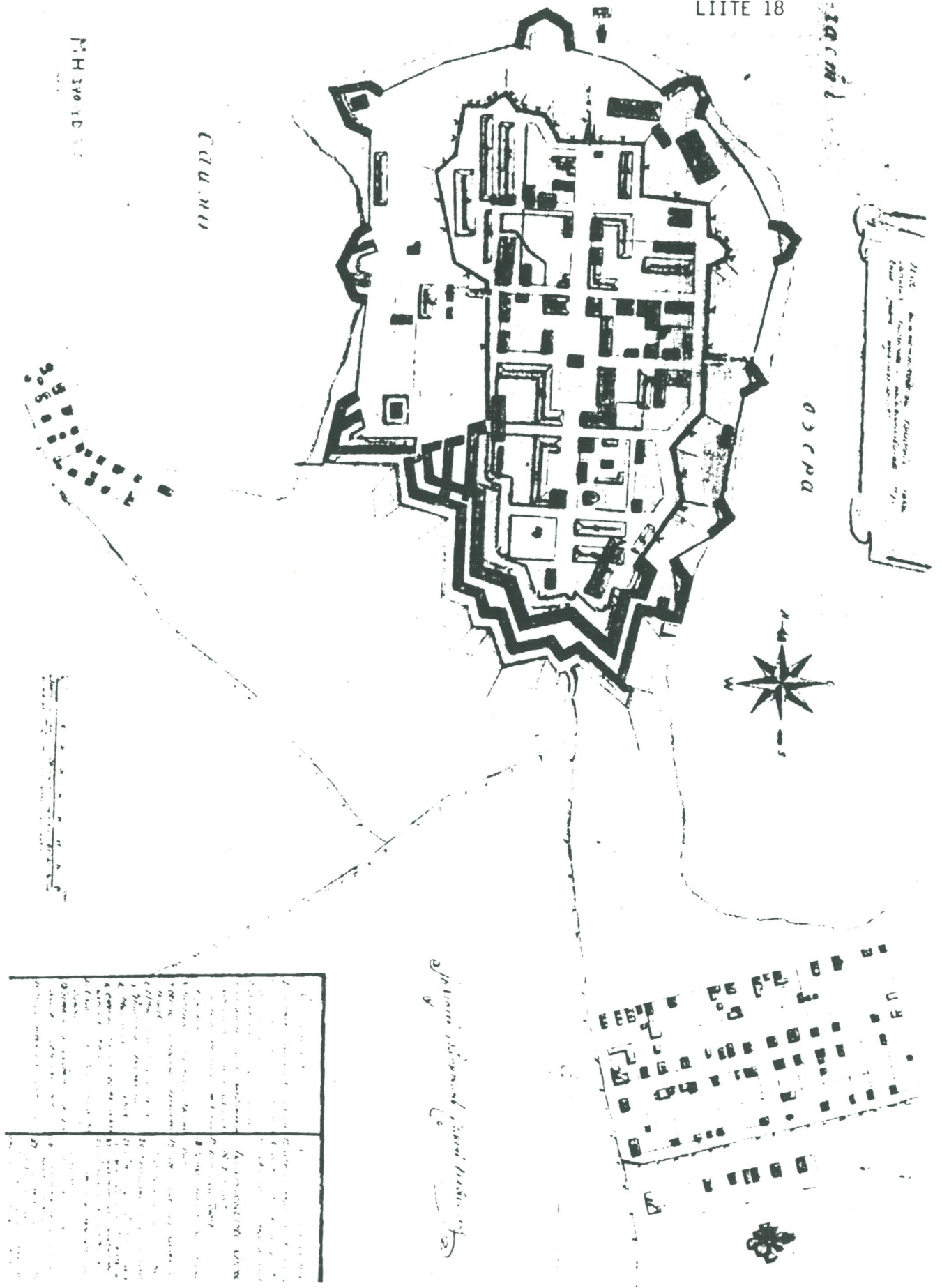
Valokuva LPR:n kaupunginarkisto
n:o 1621. Orig. Ruotsin sota-arkisto

PPEENRANNAN LINNOITUS
NSIRINNE

ventointikartta 1730-luvulta

lokuva LPR:n kaupunginarkisto.
ig. UUB, Handritade kartor över
nland. Karta över Villmanstrand

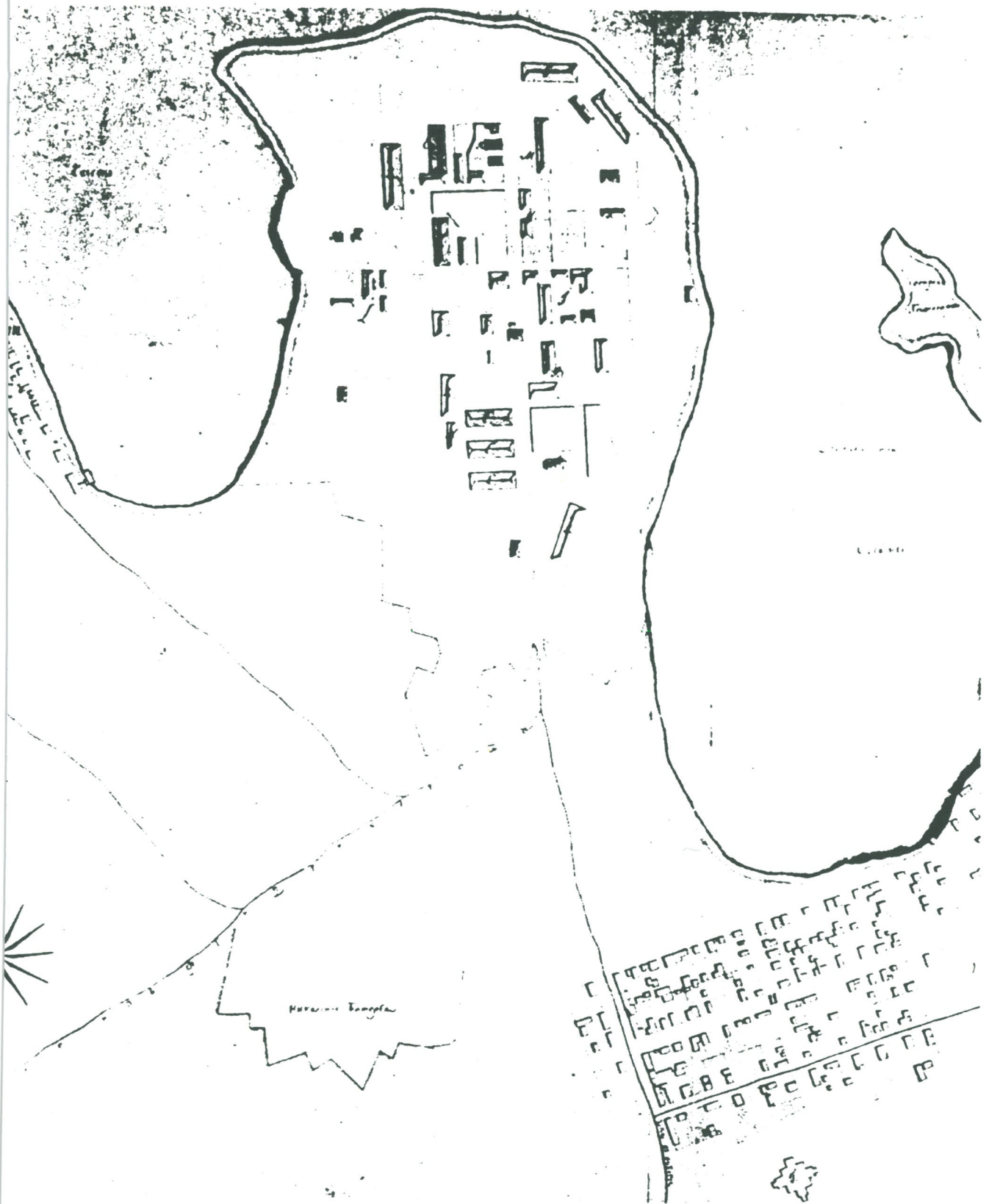

<p>1. Kuningas 2. Kuningas 3. Kuningas 4. Kuningas 5. Kuningas 6. Kuningas 7. Kuningas 8. Kuningas 9. Kuningas 10. Kuningas</p>	<p>1. Kuningas 2. Kuningas 3. Kuningas 4. Kuningas 5. Kuningas 6. Kuningas 7. Kuningas 8. Kuningas 9. Kuningas 10. Kuningas</p>
---	---

PEENRANNA LINNOITUS
SIRINNE

onna 1775 vahvistettu asemakaava,
Tseljushkinin kaava

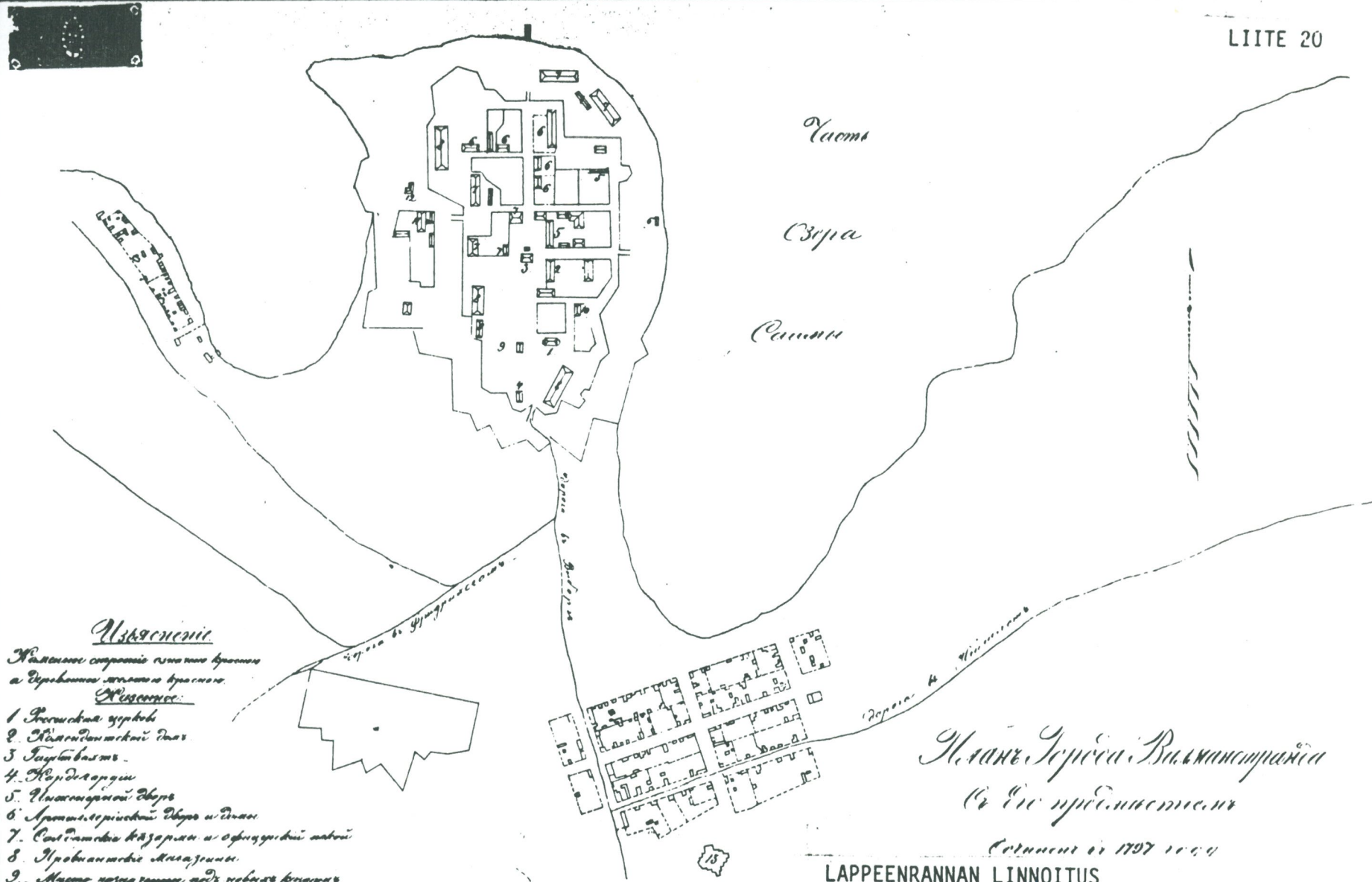
okuva museovirasto. Orig. Valtionarkisto

PEENRANNAN LINNOITUS
SIRINNE

makaava ja rakennuskanta vuonna 1799

okuva Suomen rakennustaiteen museo.
g. Valtionarkisto, Viipurin
ernementin atlas

Указание

На плане означены строения в каменном
и деревянном стенах и в каменном.

Ключик:

1. Каменная церковь
2. Каменный двор
3. Каменный двор
4. Каменный двор
5. Каменный двор
6. Каменный двор и двор
7. Каменный двор и каменный двор
8. Каменный двор
9. Место каменного дворика и каменного дворика
10. Каменный двор
11. Каменный двор и каменный двор
12. Каменный двор
13. Каменный двор
14. Каменный двор

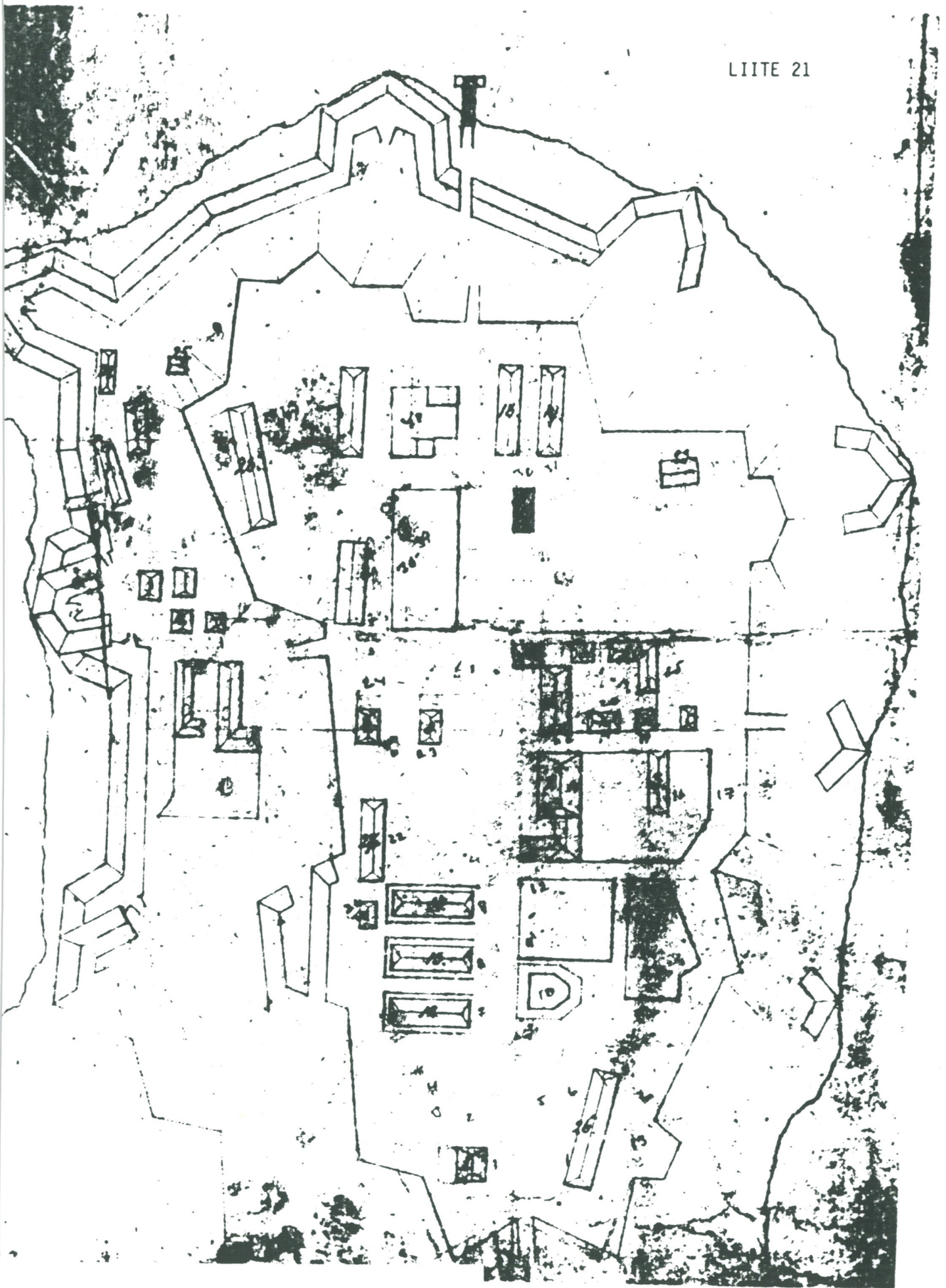
М. Г. Вильманскайнен
с его преданием

Составлен в 1797 году

LAPPEENRANNAN LINNOITUS
LÄNSIRINNE

Asemakaava ja rakennuskanta vuonna 1797,
kopio vuodelta 1891.

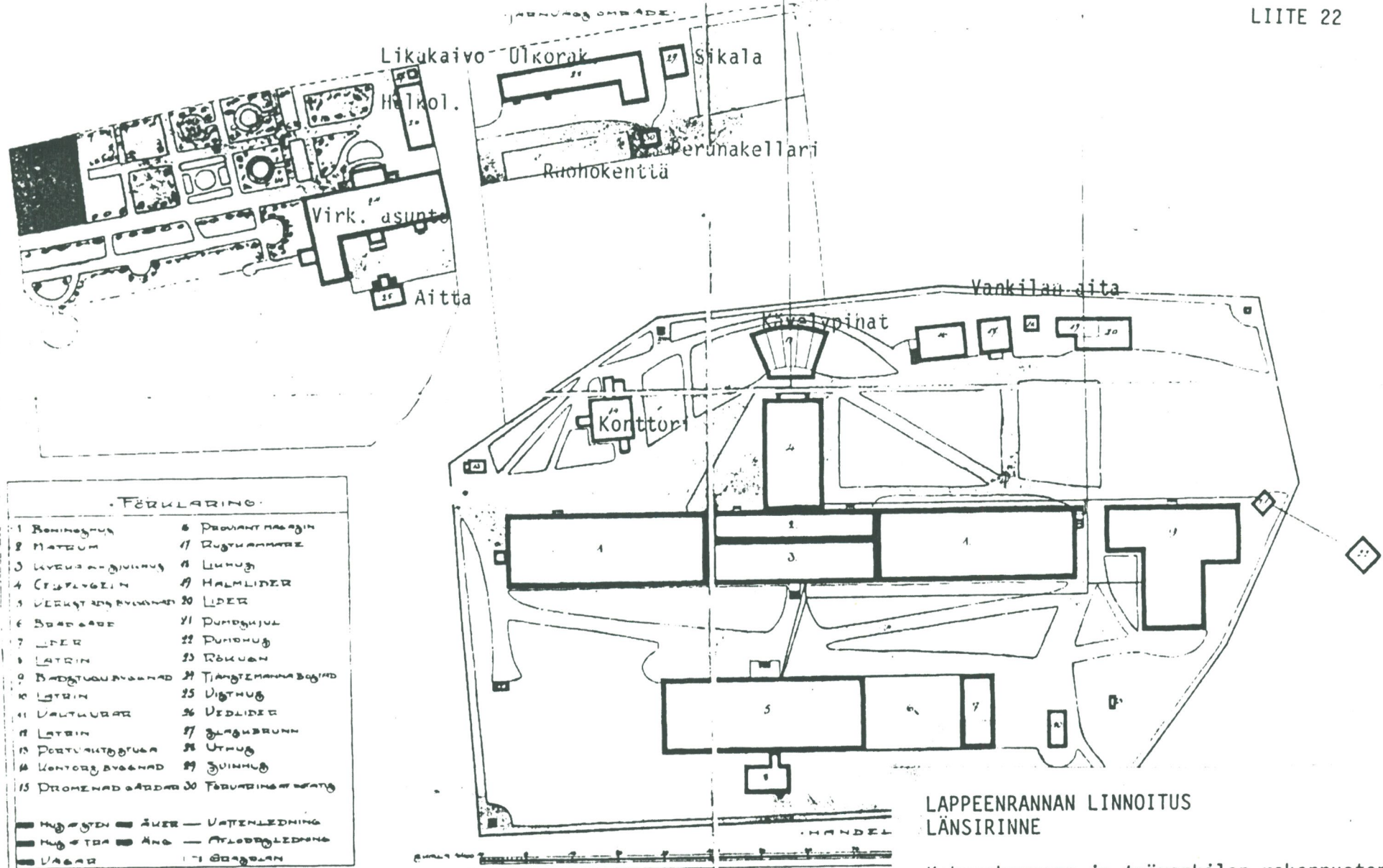
LPR:n kaupunginarkisto

PEENRANNAN LINNOITUS
SIRINNE

ennuskanta vuodelta 1818

eovirasto

FÖRKLARING

1 RÖNNINGHUS	6 PROMANT RÄCKING
2 MATRUM	11 RUGTÄMMARE
3 LIVRETTINGHUS	18 LUKKUS
4 CEFÄLGEN	19 HÄLLIDER
5 VÄRSTÄNSBYGGNAD	20 LIDER
6 SÖD GÅRD	21 PUNDGJUL
7 LIDER	22 PUNDHUG
8 LATRIN	23 RÖKUGN
9 BADSTUGUBYGGNAD	24 TÄNDEMANNABYGGNAD
10 LATRIN	25 VIKTHUG
11 VÄLTLUGAR	26 VEDLIDER
12 LATRIN	27 SLAGBRUNN
13 PORTVÄNDBYGGNAD	28 UTHUG
14 KONTORSBYGGNAD	29 SVINHUG
15 PROMENADSGÄRDAR	30 FÖRVARINGSBYGGNAD

■ HUGSTEN ■ ÅKER — VÄTLELEDNING
 ■ HUGSTEN ■ ÅKER — AVLOPPLEDNING
 ■ VÄGAR ■ — GÅRDAR

LAPPEENRANNAN LINNOITUS
LÄNSIRINNE

Kehruuhuoneen ja työvankilan rakennusten asemapiirros 1800-luvun lopulta

Valokuva museovirasto. Orig. Rakennushallituksen piirustusarkisto, Valtionarkisto

Turun yliopistossa tutkittavan makrofossiilinäytteistön rinnalla suoritetaan kaivausalueen läheisyydessä kaivutyön yhteydessä poistetun maan koeviljelyä¹

Koeviljelyalue sijaitsee Linnoituksen länsirinteessä, kaivausalueen läheisyydessä Läntisen Tykkitien eteläpuolella, ns. maaherran talon tontilla (kts. karttaliite). Alueen valinta suoritettiin yhteistyössä linnoituksen maisemasuunnittelua hoitavan Sauvo Henttosen ja kaupunginpuutarhuri Arto Pulkkisen kanssa.

e A Alueelta poistettiin ensimmäisessä vaiheessa kaivinkoneella pintamaata n. 30 cm syvyydeltä, n. 4,5 x 7 metrin alueelta. Syntyneeseen kuoppaan asetettiin muovi, jonka päälle kasattiin (kaivinkoneella) maata kaivausalueelta I. Maan paksuudeksi tuli n. 30 cm. Alueen pohjoisosaan siirrettiin 4,5 x 2 metrin alueelle maata kaivausalueelta I sijainneen kellarin alimmista maakerroksista e B (kerrokset 11-15). Loppualueen maa on kaivutyön aikana poistetuista kerroksista sattumanvaraisesti siirretty osa. Maa on kuitenkin kokonaisuudessaan kaivausalueelta I, suurin osa siitä on kellarista poistettua maata.²

e C Toisessa vaiheessa koeviljelyalueelle siirrettiin maata kaivausalueelta II. Alue on aikaisemman alueen jatkona sen eteläpuolella. Alueen laajuus on 4,5 x 4 metriä. Alueelle ei tällä kertaa kaivettu kuoppaa, vaan levitettiin muovi suoraan maanpinnalle. Muovin päälle levitettiin kaivinkoneella maata n. 30 cm paksuinen kerros. Maa-aines on otettu sattumanvaraisesti kaivausalueen II poistamaan joukosta. Alueella C on maan pintataso n. 30 cm korkeammalla kuin tasoilla A ja B.

Alueitten A ja B maa-aines siirrettiin alueelle 7.10.1985, alueen C 23.10. Koeviljelyalue aidattiin niiltä osin kuin se ei rajoitu pensasaitaan.

1 Työmaatoimikunnan kokous päätti asiasta 26.9.1985.

2 Alueiden A ja B alla olevaan muoviin tehtiin muutama reikä estämään veden kasautumista muovin päälle.

EENRANNAN LINNOITUS

IOSA

iljelyalue

:200

TALIITE

KAIVAUSKERROSKARTASTO KAIVAUSALUEILTA I, II ja III

KAIVAUSALUE I / VÄLIMÄÄRÄ

LPR - LINNOITUS

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

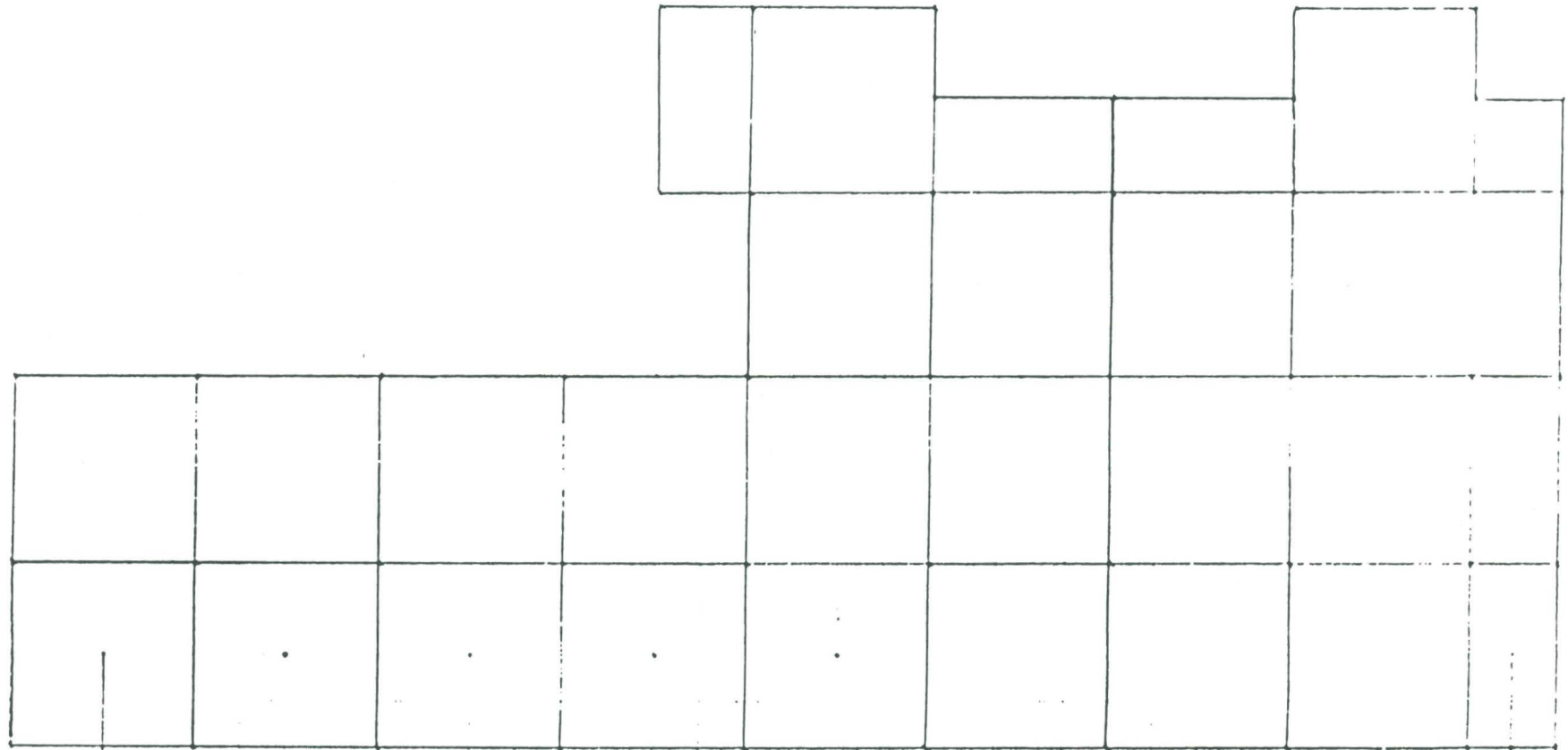
1: 75

F

E

D

C

täyttömäärä
turvepinta

KAIVAUSALUE I:n PINTAPROFIILI MITATTUNA
METRIN VÄLIMÄTTÄLLÄ TOISISTAAN OLEVISTA MITTAUSPISTEISTÄ

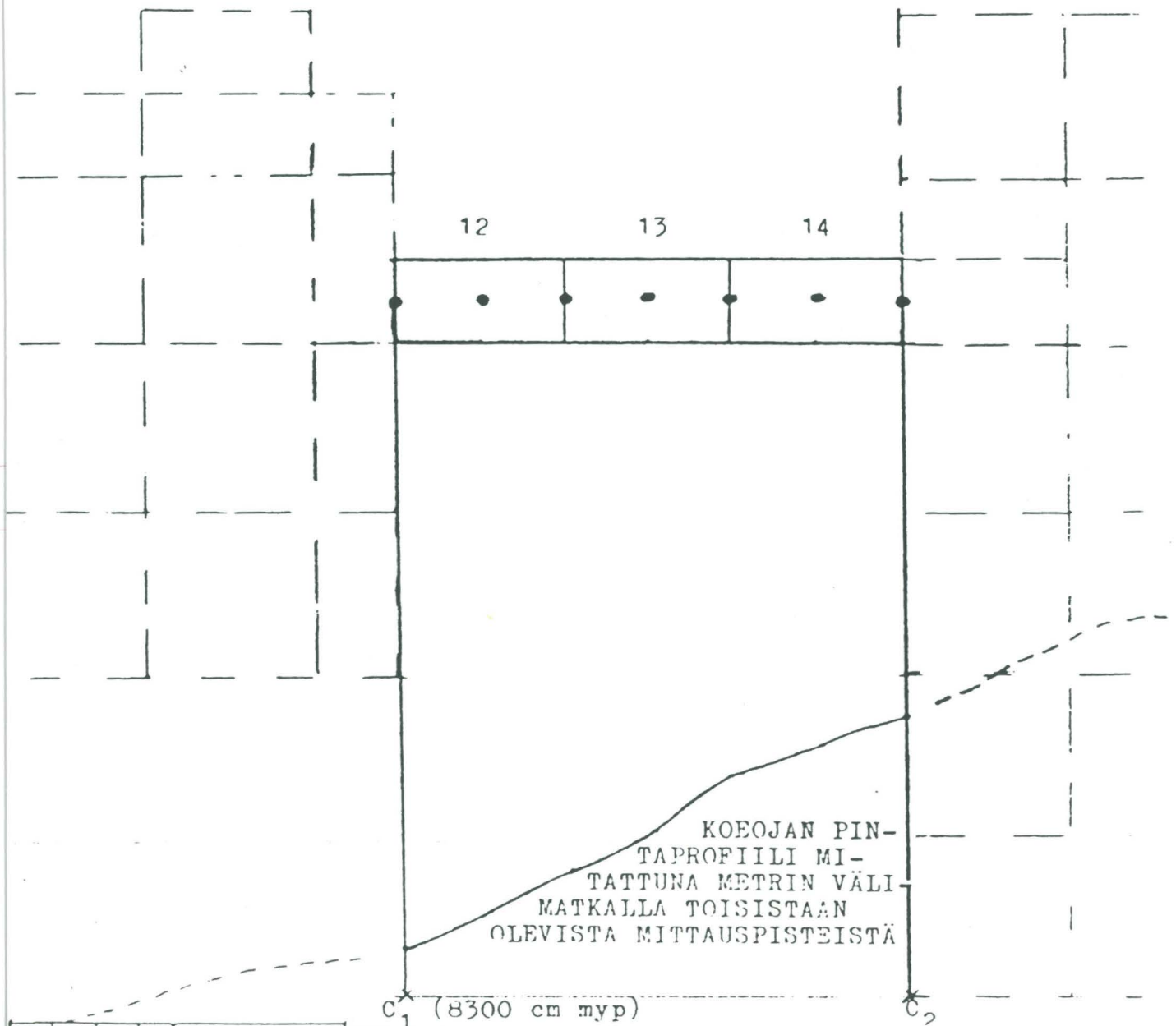
A₁ (8000 cm myp)

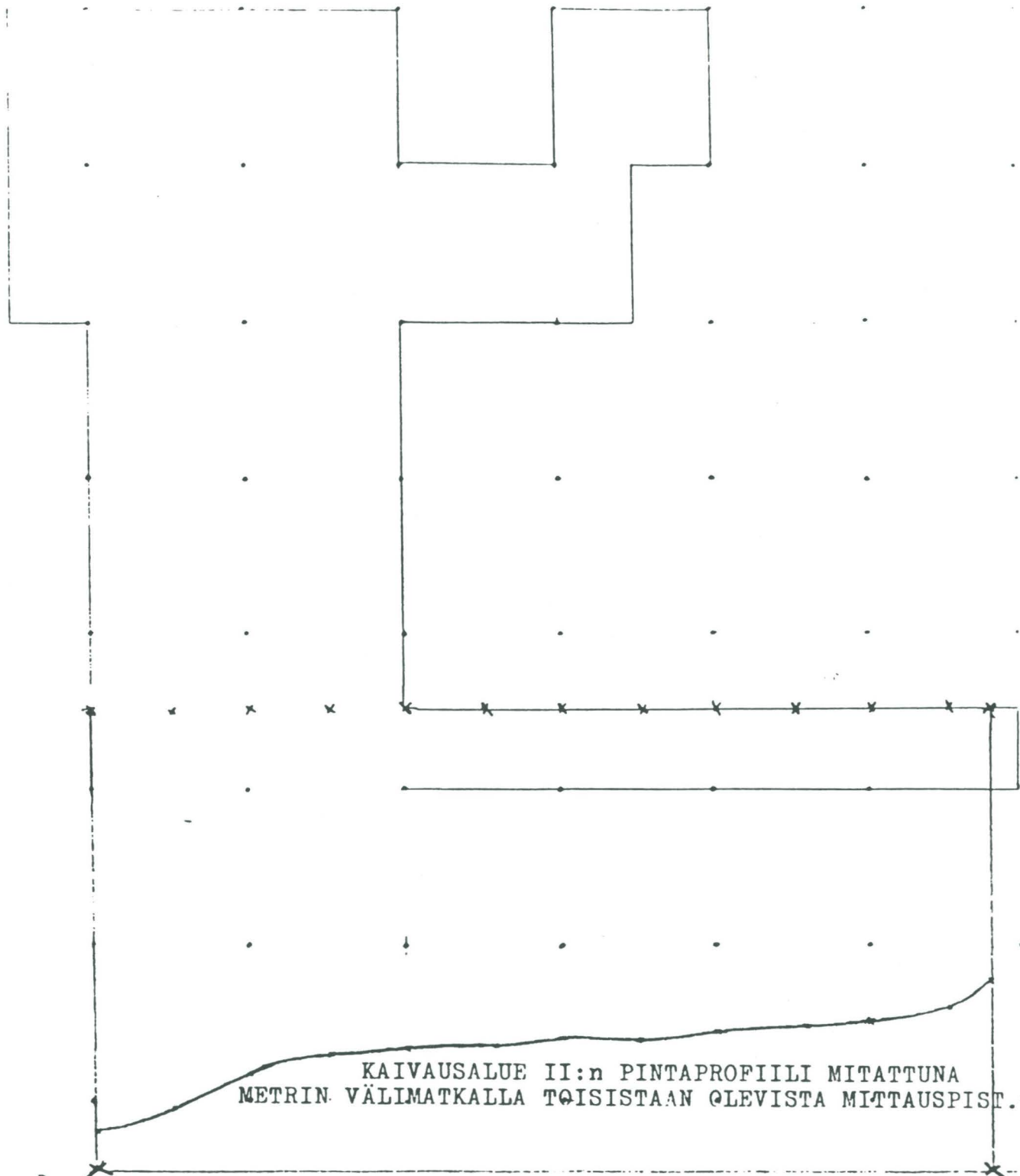
KAIVAUSALUE I

KAIVAUSALUE II

AUSALUE II / PINTAPROFIILI
USTA E 15 RUUTUUN E 20
LINNOITUS
Y 1985 / O. IMMONEN

14 15 16 17 18 19 20

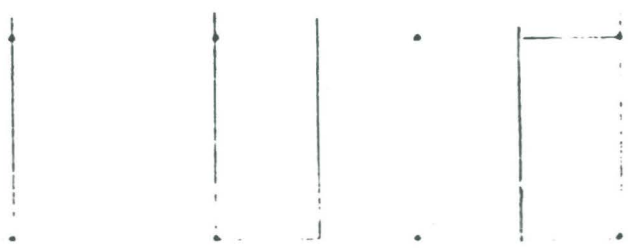

KAIVAUSALUE II:n PINTAPROFIILI MITATTUNA
METRIN VÄLIMÄTKALLA TOISISTAAN OLEVISTA MITTAUSPIST.

B₁

(8600 cm myp)

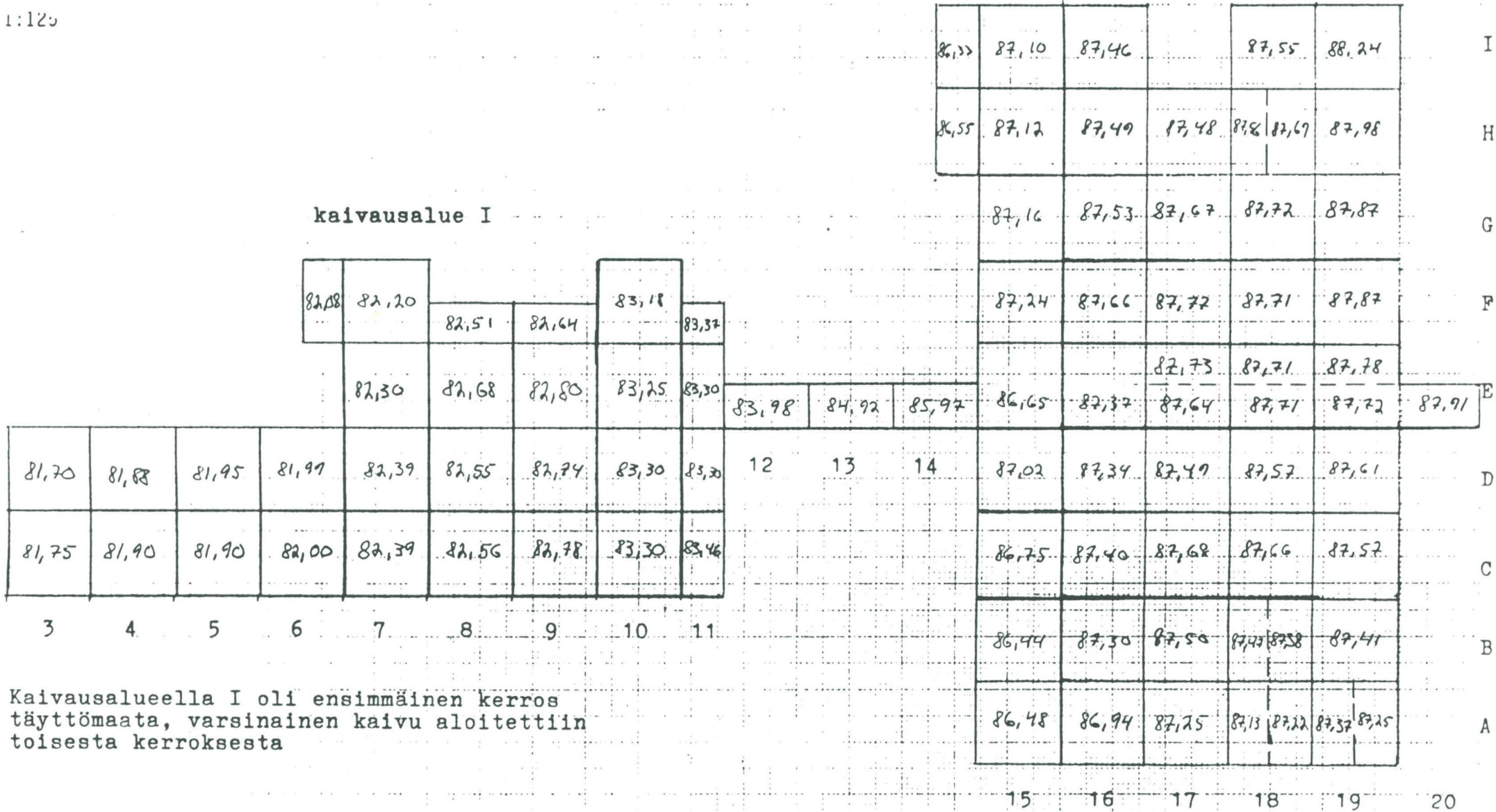
B₂

LAPPEENRANTA - LINNOITUS
 KAIVAUS V. 1985 JA 1986

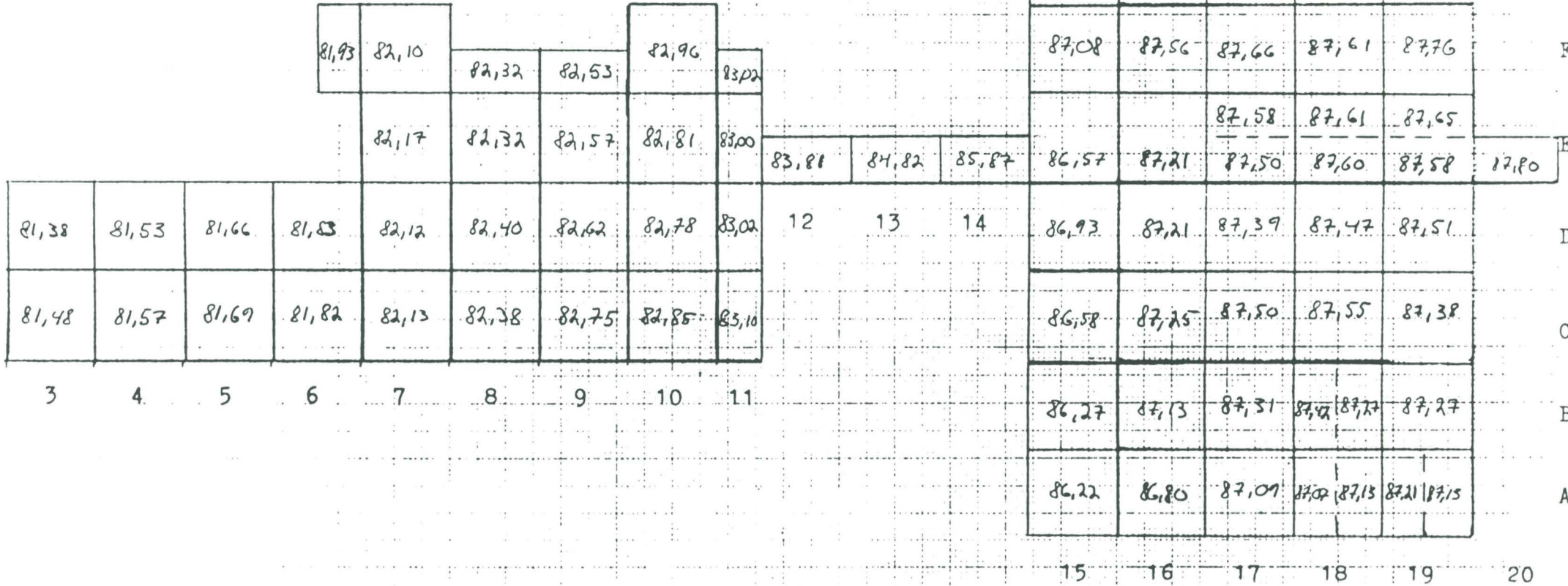
1:125

kaivausalue I

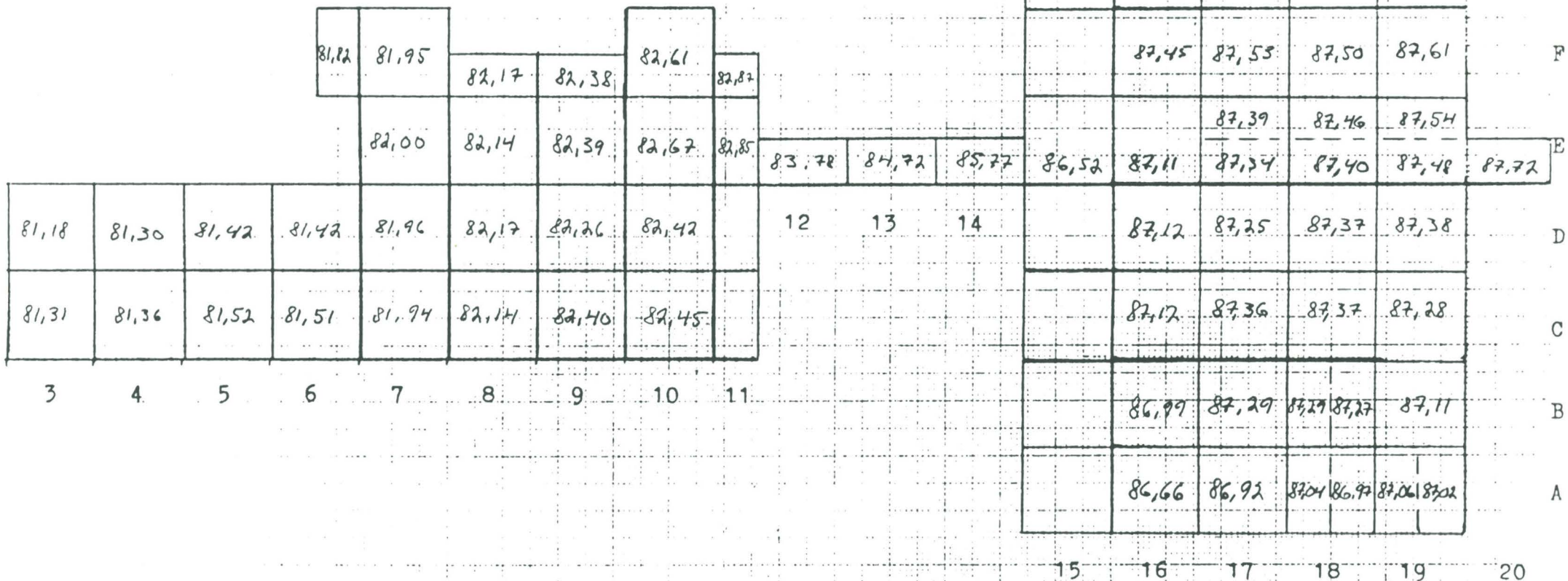
1:125

kaivausalue I

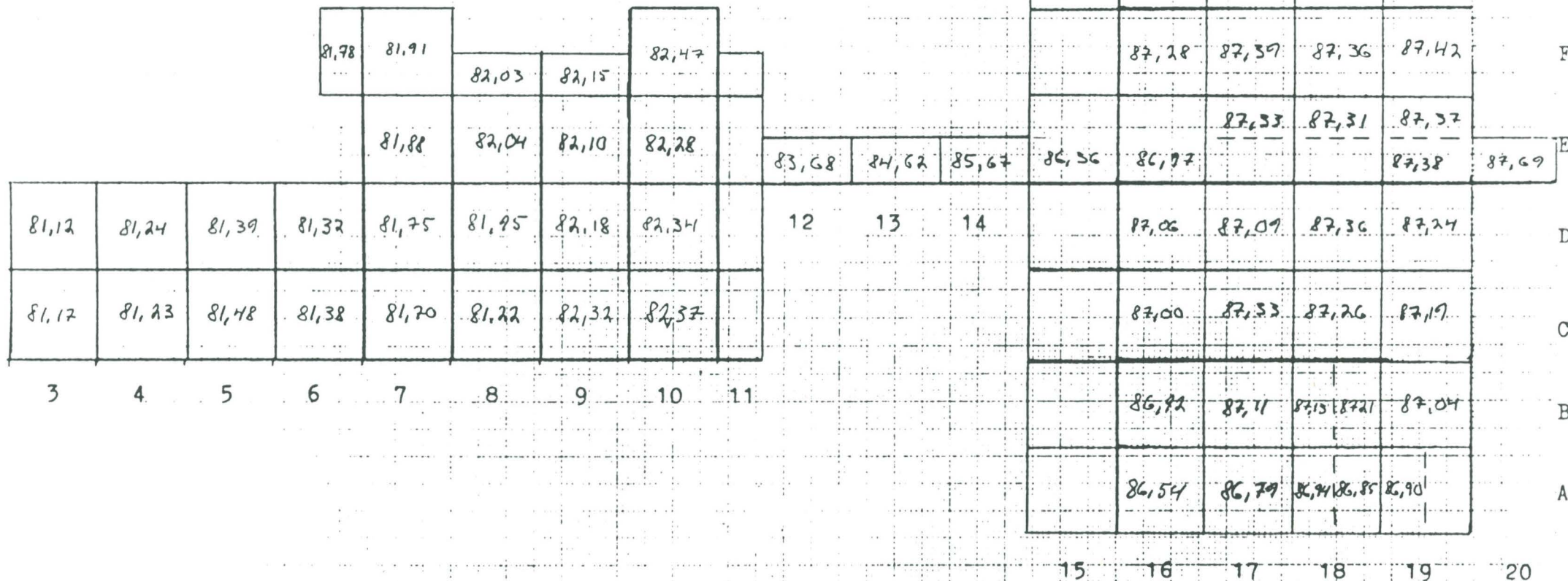
1:125

kaivausalue I

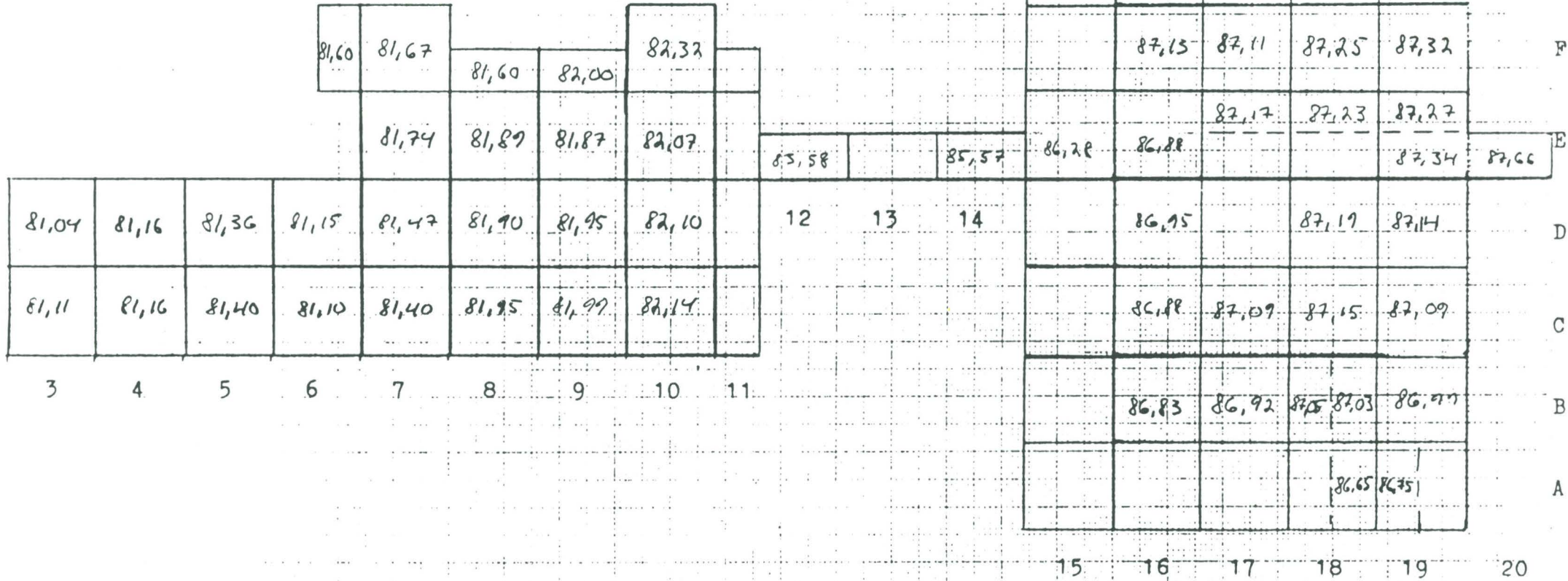
1:125

kaivausalue I

1:125

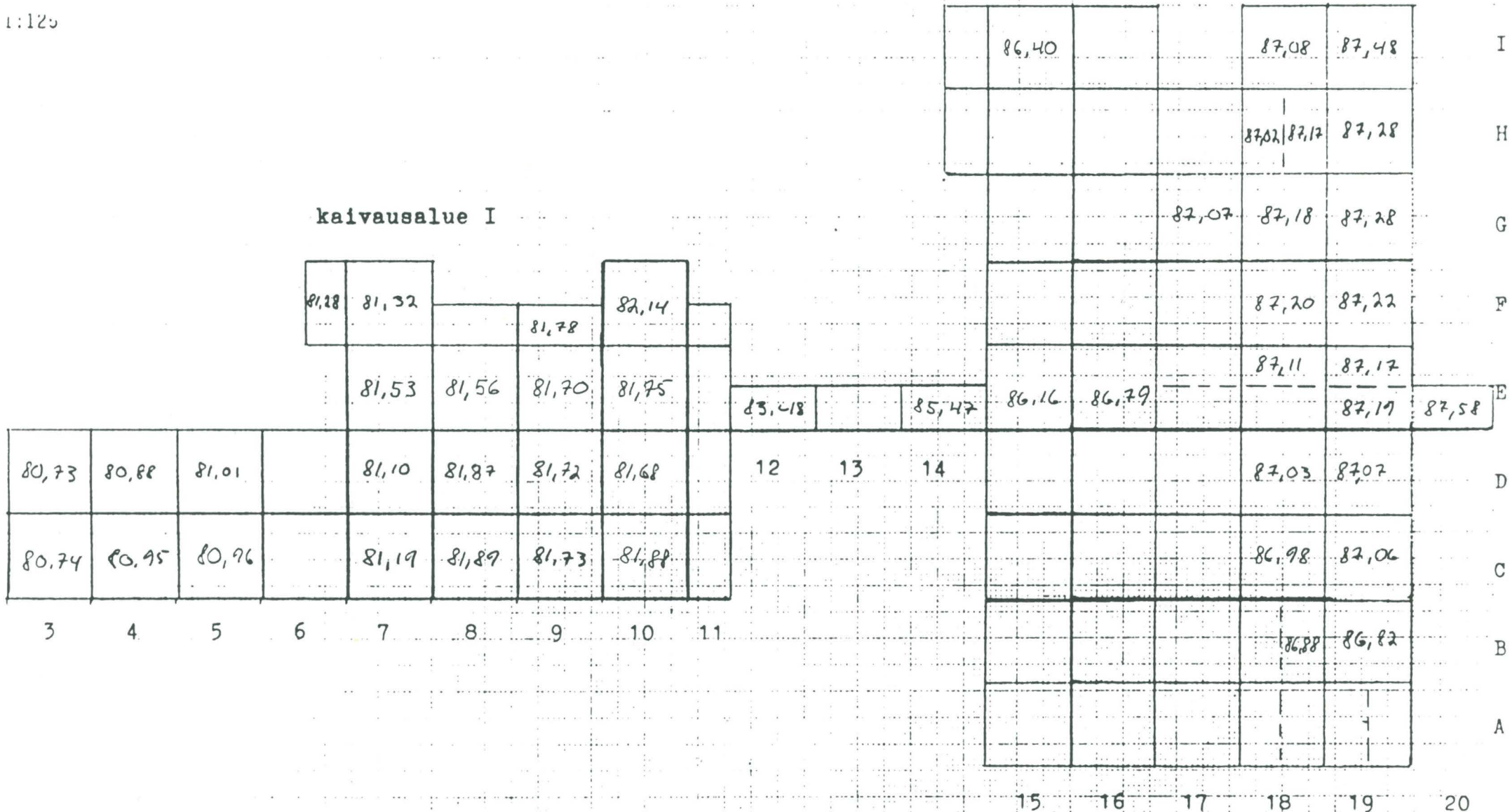
kaivausalue I

1:125

Kaivausalue II

kaivausalue I

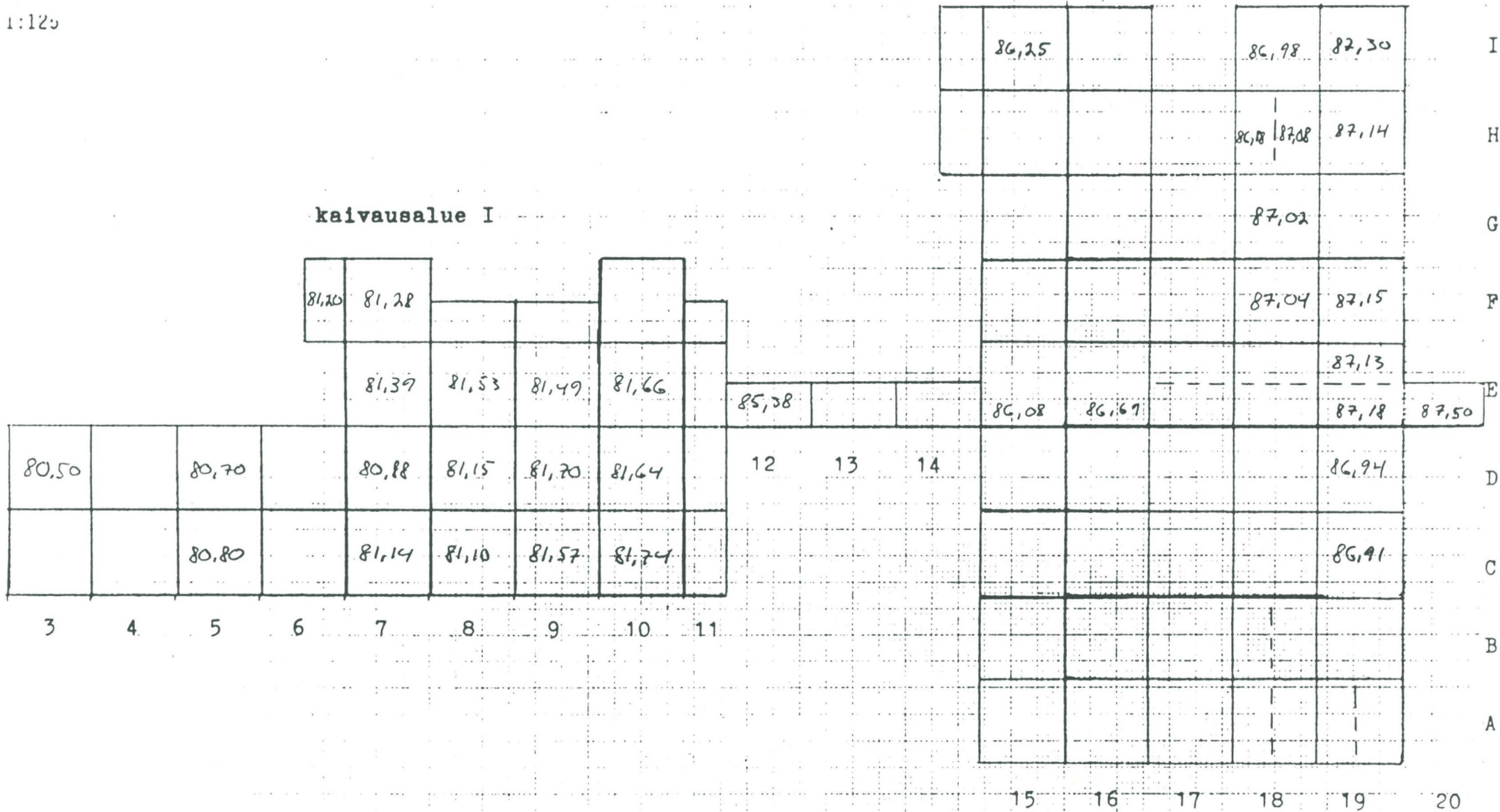

KAIVAUSALUEET I JA II/VAAHTUSKARTTA
 LAPPEENRANTA - LINNOITUS
 KAIVAUS V. 1985 JA 1986

1:125

kaivausalue II

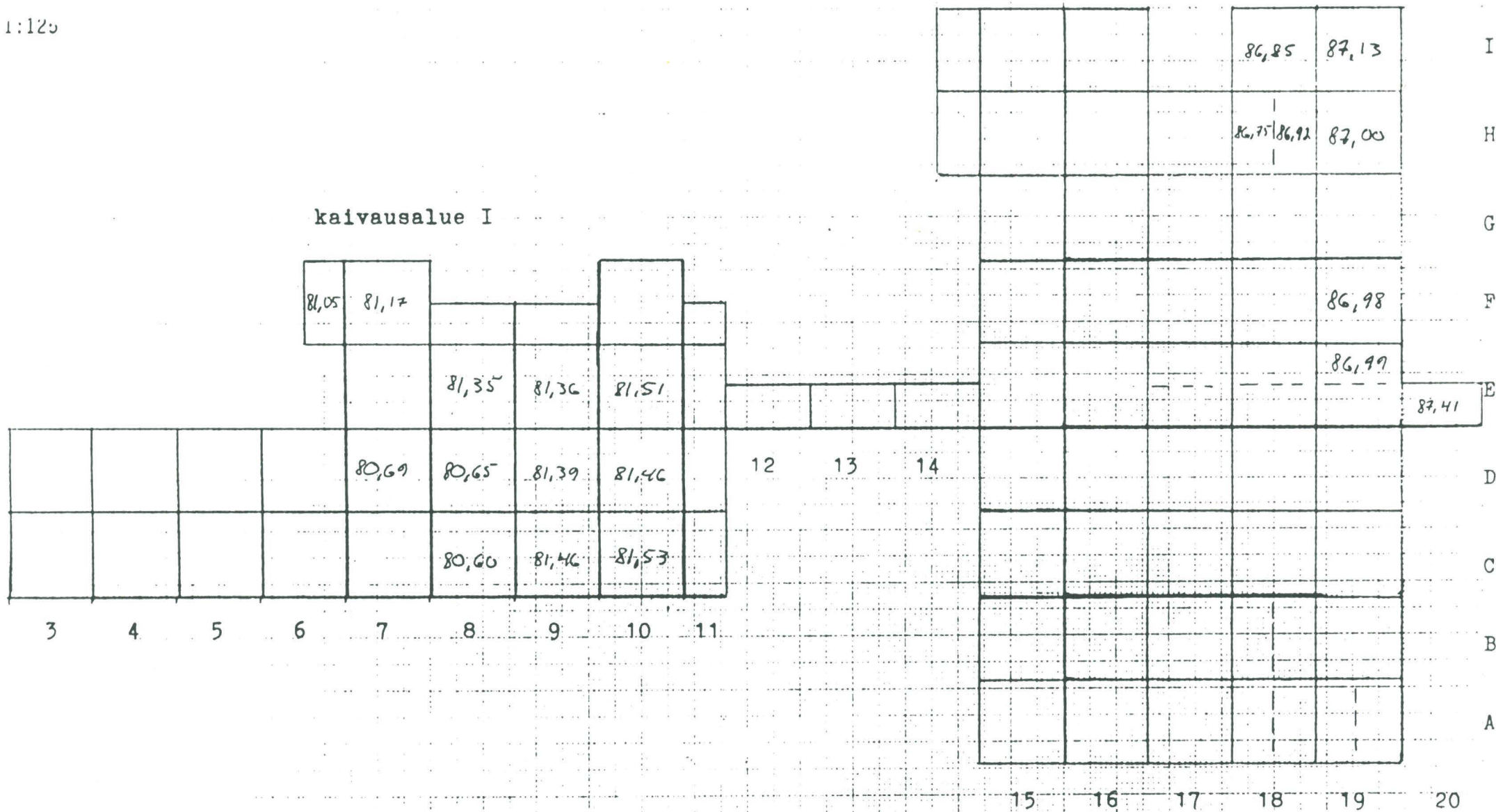
kaivausalue I

LAPPEENRANTA - LINNOITUS
 KAIVAUS V. 1985 JA 1986

1:125

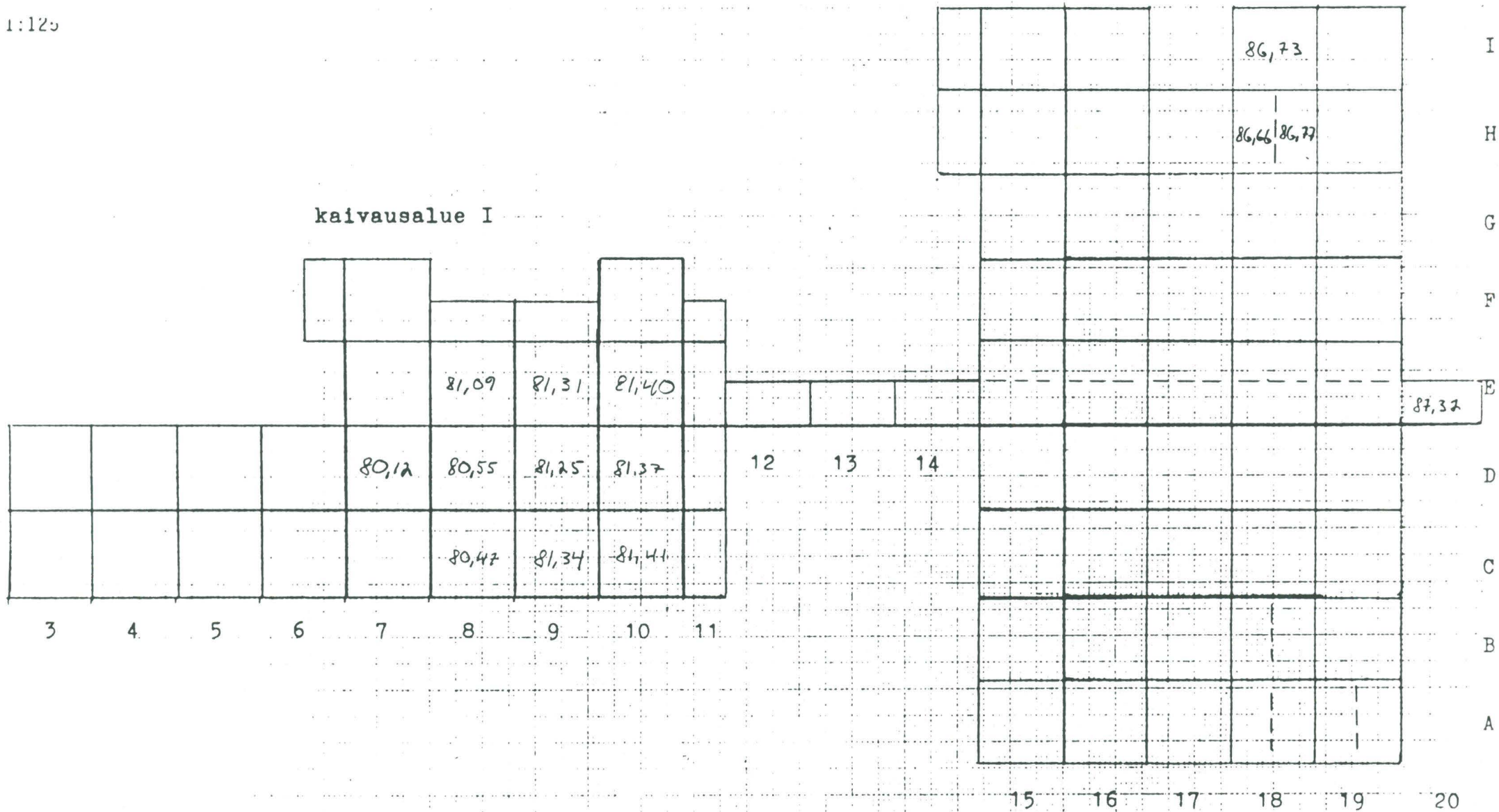
kaivausalue I

1:125

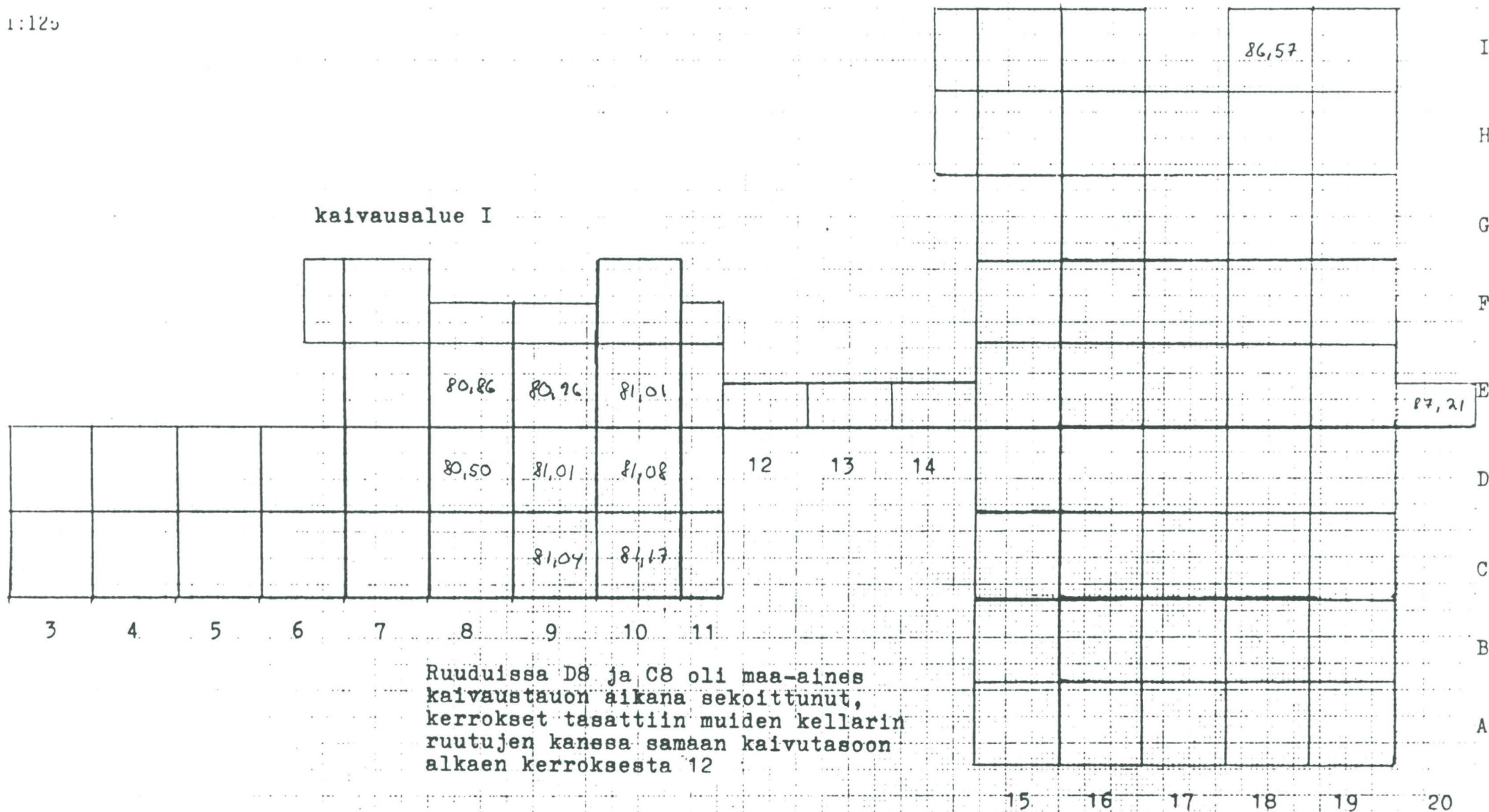
kaivausalue II

kaivausalue I

1:125

kaivausalue I

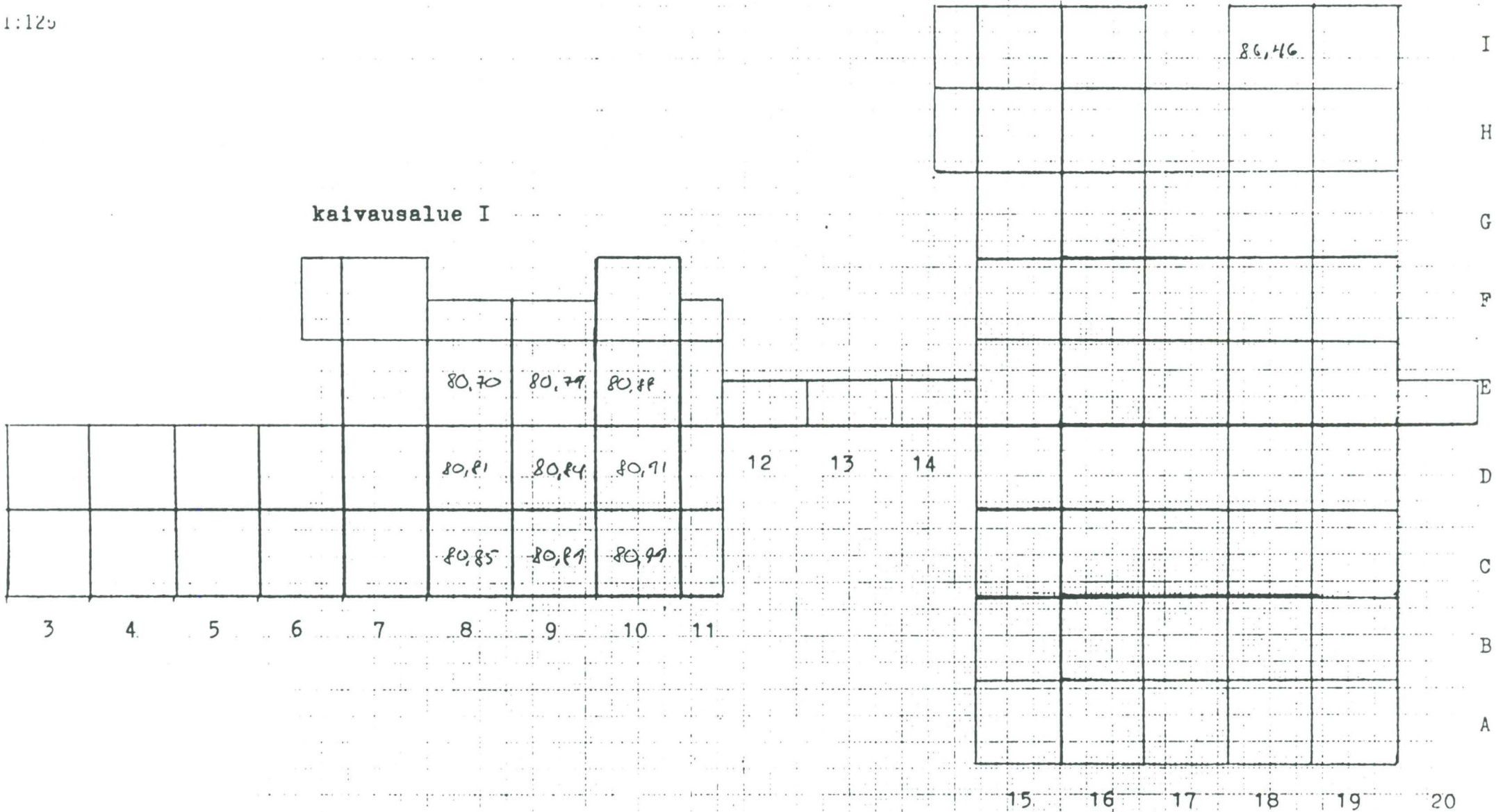

Ruuduissa D8 ja C8 oli maa-aines
 kaivaustauon aikana sekoittunut,
 kerrokset tasattiin muiden kellarin
 ruutujen kanssa samaan kaivutasoon
 alkaen kerroksesta 12

1:125

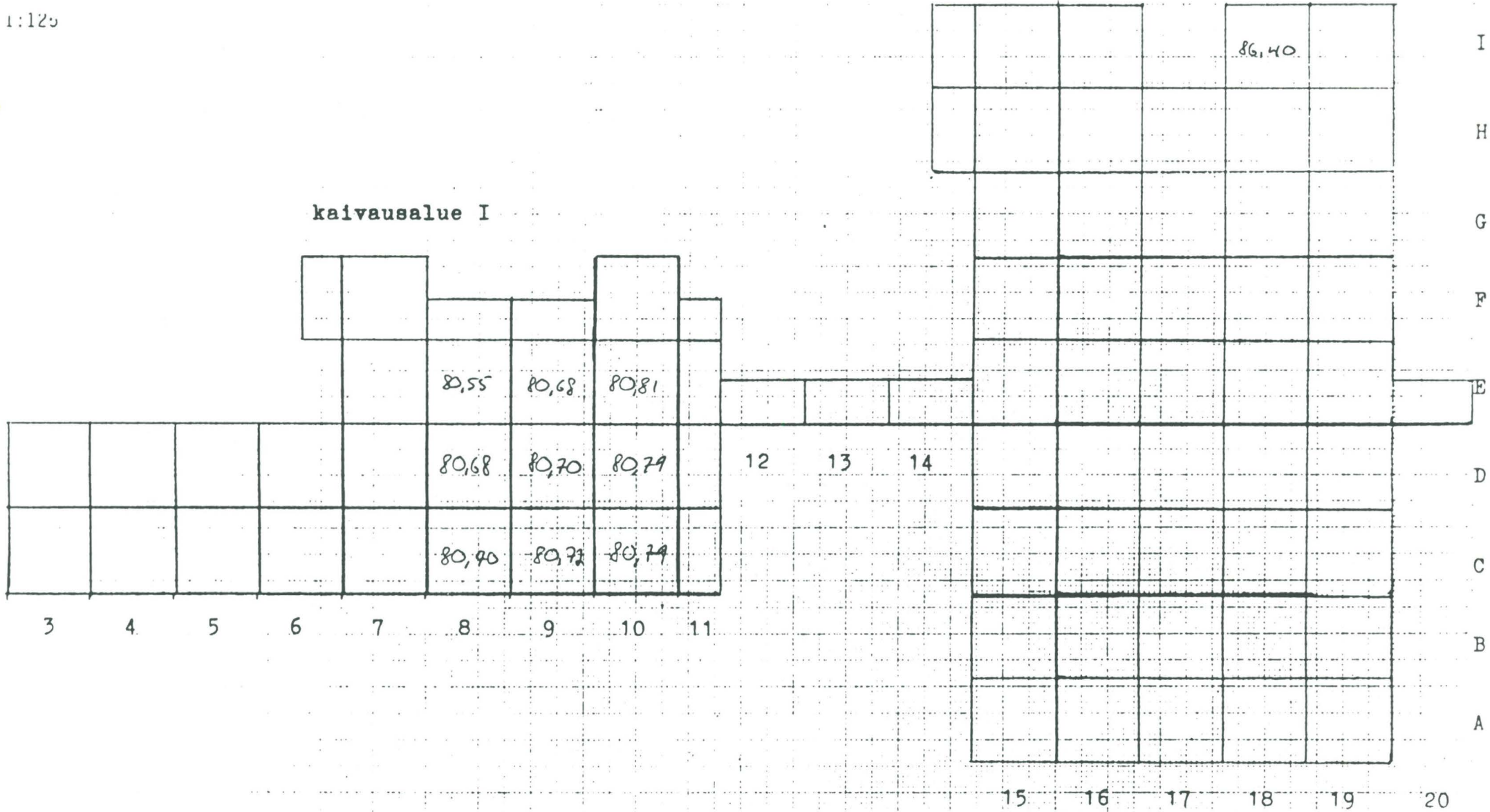
kaivausalue I

1:125

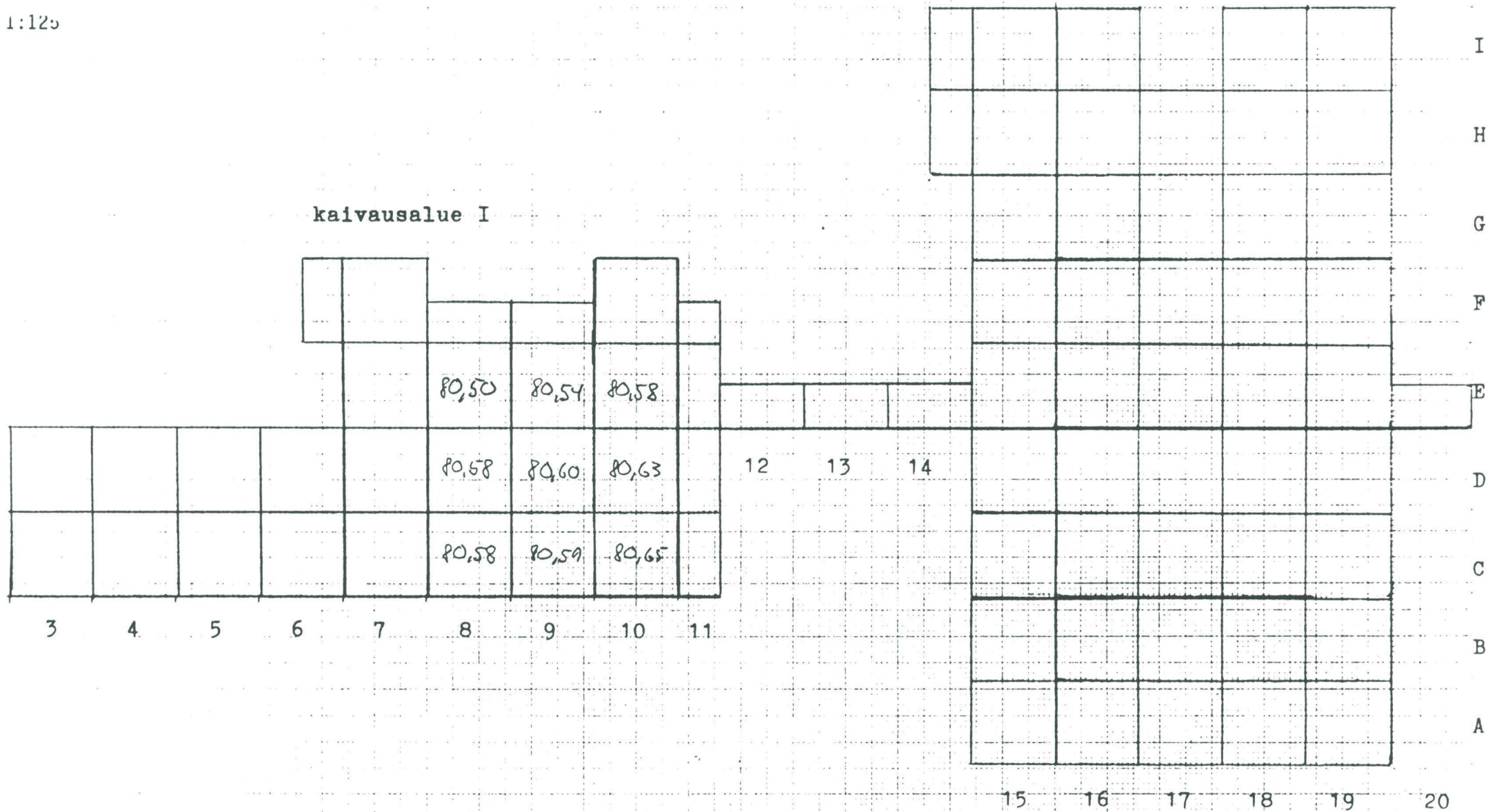
kaivausalue I

kaivausalue I

1:125

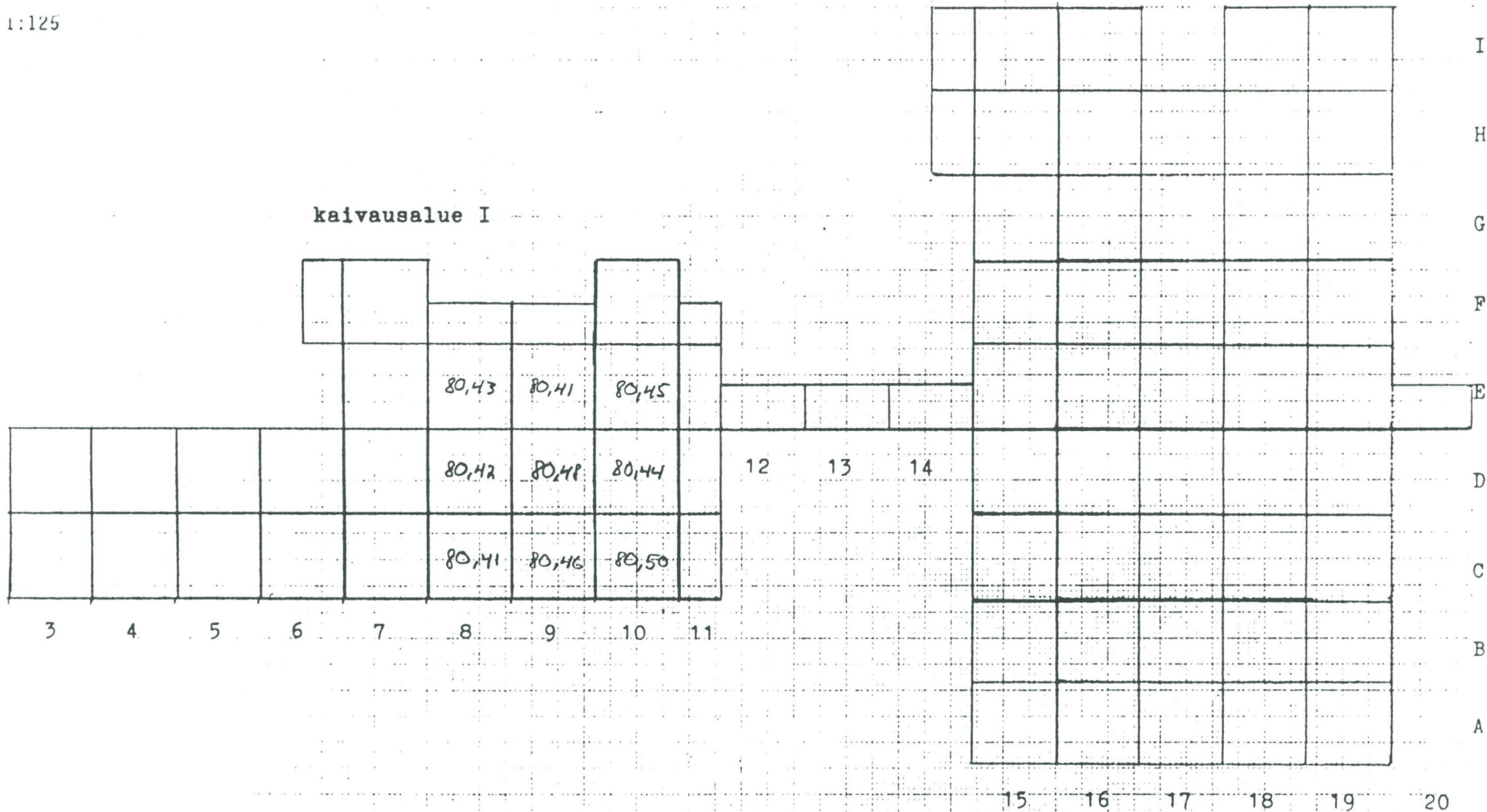
kaivausalue I

LAPPEENRANTA - LINNOITUS
KAIVAUS V. 1985 JA 1986

1:125

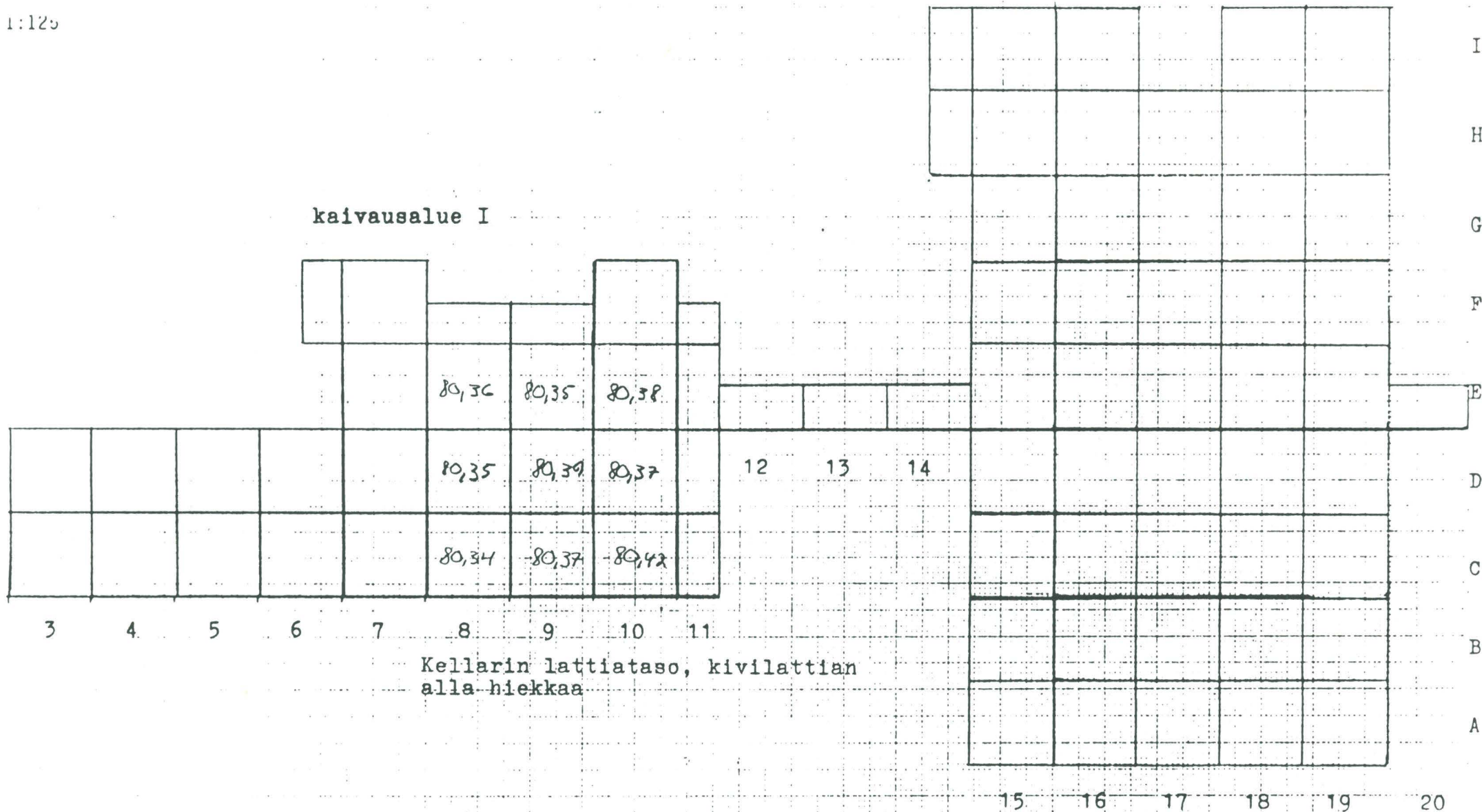
kaivausalue I

1:125

kaivausalue II

kaivausalue I

V	79,43	79,54	79,73	79,77	80,01	80,50	■	81,16	3
	05	04	03	02	01	00	1	2	81,54

VAUSALUE III/VAAITUSKARTTA
 PEENRANTA - LINNOITUS
 VAUS V. 1986
 IMMONEN

25

81,54	V
81,46	U
81,40	T
81,24	S
81,16	R
80,89	Q
80,98	P
80,96	O
80,96	N
80,99	M
80,97	L
80,98	K
81,09	J
81,13	I
81,07	H
81,14	G
81,25	F
81,23	E

ruudussa V1 kaivannon ylittävää
 kolämpöputki. Ruudusta ei ole
 vettä kaivukerroksia

Itäsuunnat tarkoittavat kaivetun
 roksen ylätasoa korkeutta merenpin-
 ta (esim. ruudun V05 ensimmäisen ker-
 sen ylätaso on 79,43 m merenpinnan yläp.)

vausrudut 1,5 x 2 m

V	77,33	79,41	79,60	79,67	79,91	80,24		81,06	3
	05	04	03	02	01	00	1	2	

2 krs

VAUSALUE III/VAAITUSKARTTA
 PEENRANTA - LINNOITUS
 VAUS V. 1986
 IMMONEN

25

81,42	V
81,35	U
81,28	T
81,14	S
81,06	R
80,82	Q
80,89	P
80,94	O
80,82	N
80,85	M
80,89	L
80,88	K
80,99	J
81,03	I
80,96	H
81,05	G
81,13	F
81,06	E

kuista M3, N3, O3, P3 ja Q3 ei ole kaivettu kuin yksi
 vuokerros. Toisen kerroksen pintalukemat vastaavat
 jastuneen kenttäkiveyksen vaaituslukemia

V	79,22	79,37	79,50	79,56	79,80	80,13		80,94	3	3 krs
	05	04	03	02	01	00	1	2	81,32	V

VAUSALUE III/VAAITUSKARTTA
 PEENRANTA - LINNOITUS
 VAUS V. 1986
 IMMONEN

25

- 81,32 V
- 81,23 U
- 81,17 T
- 81,07 S
- 80,96 R
- Q
- P
- O
- N
- M
- 80,78 L
- 80,77 K
- 80,87 J
- 80,91 I
- 80,85 H
- 80,75 G
- 81,03 F
- 80,98 E

V	79,12	79,21	79,38	79,44	79,69	79,97		80,8-1	3
	05	04	03	02	01	00	1	2	

VAUSALUE III/VAAITUSKARTTA
 PEENRANTA - LINNOITUS
 VAUS V. 1986
 IMMONEN

25

- 81,21 V
- 81,11 U
- 81,06 T
- 80,91 S
- 80,85 R
- Q
- P
- O
- N
- M
- 80,67 L
- 80,68 K
- 80,76 J
- 80,79 I
- 80,79 H
- 80,82 G
- 80,90 F
- 80,86 E

V	79,07	79,09	79,26	79,32	79,57	79,80		80,74	3
	05	04	03	02	01	00	1	2	81,10

5 krs

VAUSALUE. III/VAAITUSKARTTA
 PEENRANTA - LINNOITUS
 VAUS V. 1986
 IMMONEN

25

- V
- U
- T
- S
- R
- Q
- P
- O
- N
- M
- L
- K
- J
- I
- H
- G
- F
- E

V	78,92	78,98	79,12	79,21	79,44	79,76		80,65	3
	05	04	03	02	01	00	1	2	81,00

6 krs

VAUSALUE III/VAAITUSKARTTA
 PEENRANTA - LINNOITUS
 VAUS V. 1986
 IMMONEN

25

81,00	V
80,88	U
80,80	T
80,68	S
80,63	R
	Q
	P
	O
	N
	M
80,44	L
80,45	K
80,55	J
80,60	I
80,49	H
80,57	G
80,66	F
80,58	E

kuissa I3, J3, K3, L3 kaivaminen keskeytetty
 liykkeen puun (lattian) jäanteisiin

V	78,79	78,86	78,94					80,53	3
	05	04	03	02	01	00	1	2	80,87

7 krs

VAUSALUE. III/VAAITUSKARTTA
 PEENRANTA - LINNOITUS
 VAUS V. 1986
 IMMONEN

25

- V
- U
- T
- S
- R
- Q
- P
- O
- N
- M
- L
- K
- J
- I
- H
- G
- F
- E

V

78,68	78,75						80,42	3
05	04	03	02	01	00	1	2	80,72

8 krs

IVAUSALUE III/VAAITUSKARTTA
 PPEENRANTA - LINNOITUS
 IVAUS V. 1986
 IMMONEN

125

80,72
 80,58
 80,51
 80,38

V
 U
 T
 S
 R
 Q
 P
 O
 N
 M
 L
 K
 J
 I
 H
 G
 F
 E

V

78,52	78,59						80,32	3
05	04	03	02	01	00	1	2	

9 krs

VAUSALUE III/VAAITUSKARTTA
 PPEENRANTA - LINNOITUS
 VAUS V. 1986
 IMMONEN

25

80,60
 80,46
 80,38

V
 U
 T
 S
 R
 Q
 P
 O
 N
 M
 L
 K
 J
 I
 H
 G
 F
 E

PÄÄNUMERO	ESINE	LÖYTÖPAIKKA
	Luettelo rahoista, jotka on talletettu v. 1985 ja 1986 Lappeenrannan linnoituksen länsipuolella tehdyiltä kaivauksilta.	
	1. <u>1/4 Öre kopparmynt v. 1635.</u> Ruotsalainen. Taso 8053 MYP.	Ruutu C3, 6 krs
	2. <u>1/4 Öre kopparmynt v. 1635.</u> Ruotsalainen. Taso 8077.	Ruutu D3, 6 krs Puupaalun vier.
	3. <u>1/4 öre kopparmynt v. 1637?</u> Ruotsalainen. Taso 8046.	Ruutu D3, 7 krs
	4. <u>1 öre kopparmynt v. 1725.</u> Ruotsalainen. Taso noin 8059.	Ruutu D3, 7 krs
	5. <u>Hopeakolikko ilm. 1600-luvun alusta Tallinnasta? Toisella puolella teksti MONETAS, sekä Vaasa-suvun lyhde. Toisella puolella teksti CIVITAS ja kolme päällekkäistä leijonaa (Tallinnan vaakuna).</u> Taso 8086.	Ruutu C5, 7 krs
	6. <u>Kolikko v. 1873.</u> Taso 8169.	Ruutu C6, 3 krs
	7. <u>Kolikko, huonokuntoinen; ei ajoitusta.</u> Taso 8160.	Ruutu C6, 3 krs
	8. <u>Kolikko v. 1797.</u> Venäläinen. Taso 8134.	Ruutu D6, 4 krs
	9. <u>Kolikko v. 1724.</u> Ruotsalainen. Taso 8198.	Ruutu E7, 4 krs
	10. <u>Kolikko v. 1634.</u> Ruotsalainen (1/4 öre kopparmynt). Taso 8190.	Ruutu E7, 4 krs
	11. <u>Kolikko v. 1719.</u> Ruotsalainen, päällelyönti kolikkoon v. 1717 (Kaarle XII, vett och vapen). Taso 8130.	Ruutu F7, 7 krs
	huom! kolikot kuparia jollei toisin mainittu	

PÄÄNUMERO	ESINE	LÖYTÖPAIKKA
	Luettelo rahoista, jotka on talletettu v. 1985 ja 1986 Lappeenrannan linnoituksen länsipuolella tehdyillä kaivauksilta.	
	12. <u>Kolikko v. 1799.</u> Venäläinen. Taso 8167.	Ruutu C8, 7 krs
	13. <u>Kolikko v. 1794.</u> Venäläinen. Taso 8180.	Ruutu C8, 7 krs
	14. <u>Kolikko v. 1719 ?</u> Ruotsalainen. Päällelyönti kolikkoon v. 1718 (Kaarle XII, Saturnus). Taso 8194.	Ruutu D8, 5 krs
	15. <u>Kolikko v. 1769.</u> Venäläinen. Taso 8161.	Ruutu D8, 7 krs
	16. <u>Kolikko v. 1667.</u> 4/6 öre silvermynt. Ruotsalainen. Taso 8075.	Ruutu D8, 12 krs
	17. <u>Kolikko v. 1801.</u> Venäläinen. Taso 8201.	Ruutu E8, 5 krs. Kellarin seinämu- rin sisäpuoli
	18. <u>Kolikko v. 1746.</u> Venäläinen. Taso 8155.	Ruutu E8, 7 krs
	19. <u>Kolikko v. 1635 ?</u> 1/4 kopparmynt, Ruotsalainen. Taso 8244.	Ruutu C9, 3 krs
	20. <u>Kolikko v. 1662 ?</u> Ruotsalainen. Taso 8156.	Ruutu D9, 8 krs
	21. <u>Kolikko v. 1719.</u> Ruotsalainen. Taso 8039.	Ruutu D9, 15 krs. Kellarin pohjalta lattiakivien vä- listä
	22. <u>Kolikko v. 1749.</u> Venäläinen. Taso 8038.	Ruutu D9, 15 krs. Kellarin pohjalta lattiakivien vä- listä
	23. <u>Kolikko v. 175?.</u> Venäläinen. Taso 8224.	Ruutu E9, 4 krs
	24. <u>Kolikko v. 1770.</u> Venäläinen. Taso 8155.	Ruutu E9, 7 krs
	25. <u>Kolikko v. 1719 ?</u> Ruotsalainen. Taso 8035.	Ruutu E9, 15 krs. Kellarin pohjalta lattiakivien vä- listä

PÄÄNUMERO	ESINE	LÖYTÖPAIKKA
	Luettelo rahoista, jotka on talletettu v. 1985 ja 1986 Lappeenrannan linnoituksen länsipuolella tehdyillä kaivauksilta.	
	26. <u>Penni v. 1881.</u> Suomen suuriruhtinaskunta. Taso 8644.	Ruutu B15, 2 krs
	27. <u>Kolikko v. 17??.</u> Venäläinen. Taso 8761.	Ruutu F 16, 2 krs
	28. <u>Kolikko v. 1798.</u> Venäläinen. Taso 8750.	Ruutu F18, 3 krs Hiilikerrokseen n. 5 cm.
	29. <u>Kolikko v. 17??.</u> Ruotsalainen. Taso 8718. Palanut.	Ruutu C16, 3 krs Löytyi hiilikerroksesta.
	30. <u>Kolikko v. 172?</u> Ruotsalainen. Taso 8757.	Ruutu G 17. 4 krs
	31. <u>Kolikko v. 1672.</u> 1/6 silvermynt, ruotsalainen. Taso 8740.	Ruutu C17, 3 krs
	32. <u>Kolikko 1700-1. alusta.</u> Venäläinen. Taso 8743.	Ruutu D18, 3 krs
	33. <u>Kolikko v. 1724.</u> Ruotsalainen. Taso 8716.	Ruutu B18 (D), 3 krs
	34. <u>Kolikko 1700-1.</u> Venäläinen. Taso 8740.	Ruutu D18, 3 krs
	35. <u>Kolikko v. 1757.</u> Venäläinen. Taso 8756.	Ruutu E18, 2 krs. Uuninpohjan ki- vien päällä.

PÄÄNUMERO	ESINE	LÖYTÖPAIKKA
	Luettelo rahoista, jotka on talletettu v. 1985 ja 1986 Lappeenrannan linnoituksen länsipuolella tehdyillä kaivauksilta.	
	36. <u>Kolikko v. 17??</u> . Venäläinen. Taso 8740	Ruutu G18, 4 krs
	37. <u>Kolikko v. 1715</u> . Ruotsalainen. Taso 8735.	Ruutu D18, 5 krs
	38. <u>Kolikko</u> . Huonokuntoinen, ei ajoitus- ta. Taso 8730.	Ruutu C19, 3 krs
	39. <u>Kolikko</u> . Huonokuntoinen, ilm. Ruot- salainen, ei ajoitusta. Taso 8094.	Ruutu T3, 4 krs

LAPPEENRANNAN LINNOITUS

Reunaprofiilipiirrokset ruuduista
C3, C4, C5, C6, C7, C8, D3, D4, D5,
D6, D7 ja D8

Piirrokset kopioitu kaivausmateriaalin
joukossa olevilta 1:20 muoville piirretyiltä
originaaleilta

Piirtänyt ja mitannut O. Immonen

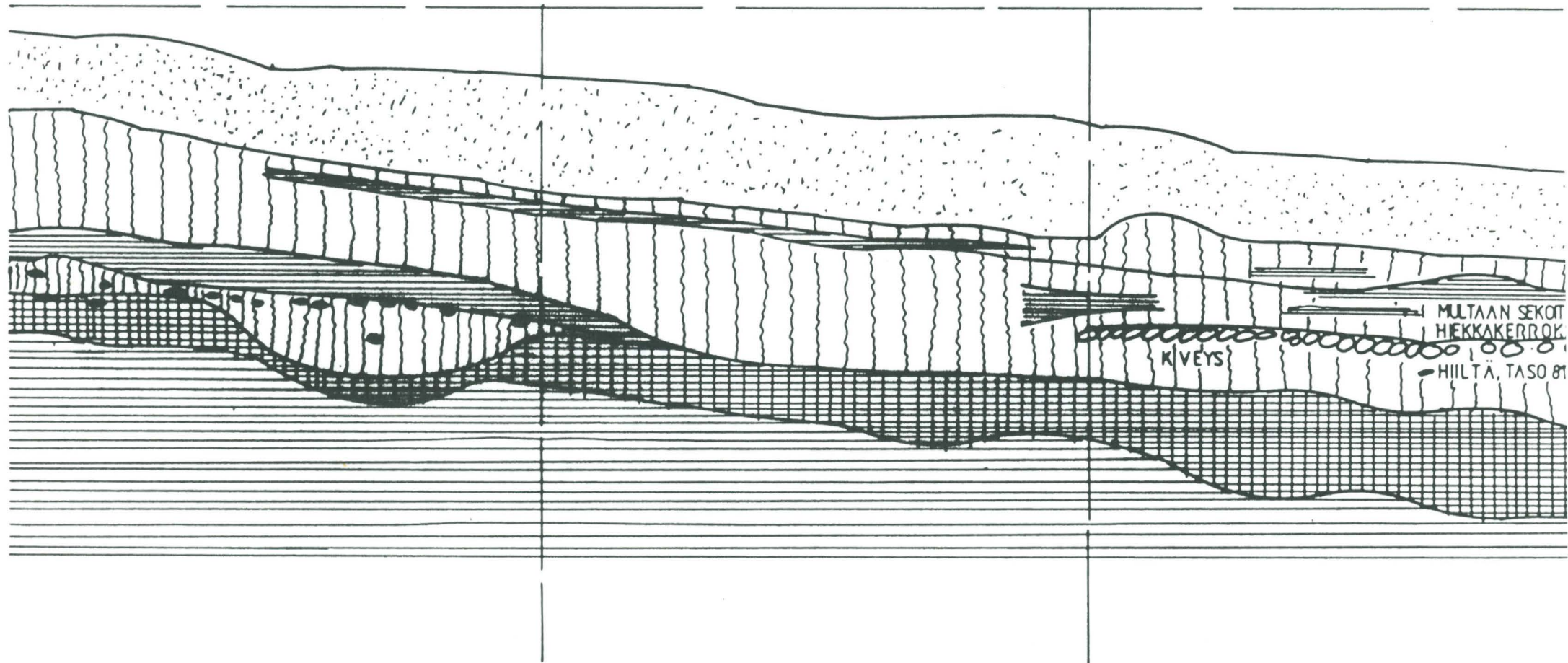
REUNAPROFIILI C5, C4, C3

C5

C4

C3

TASO 8233

MULTAAN SEKOT
HEKKAKERROK
HILTA, TASO 81

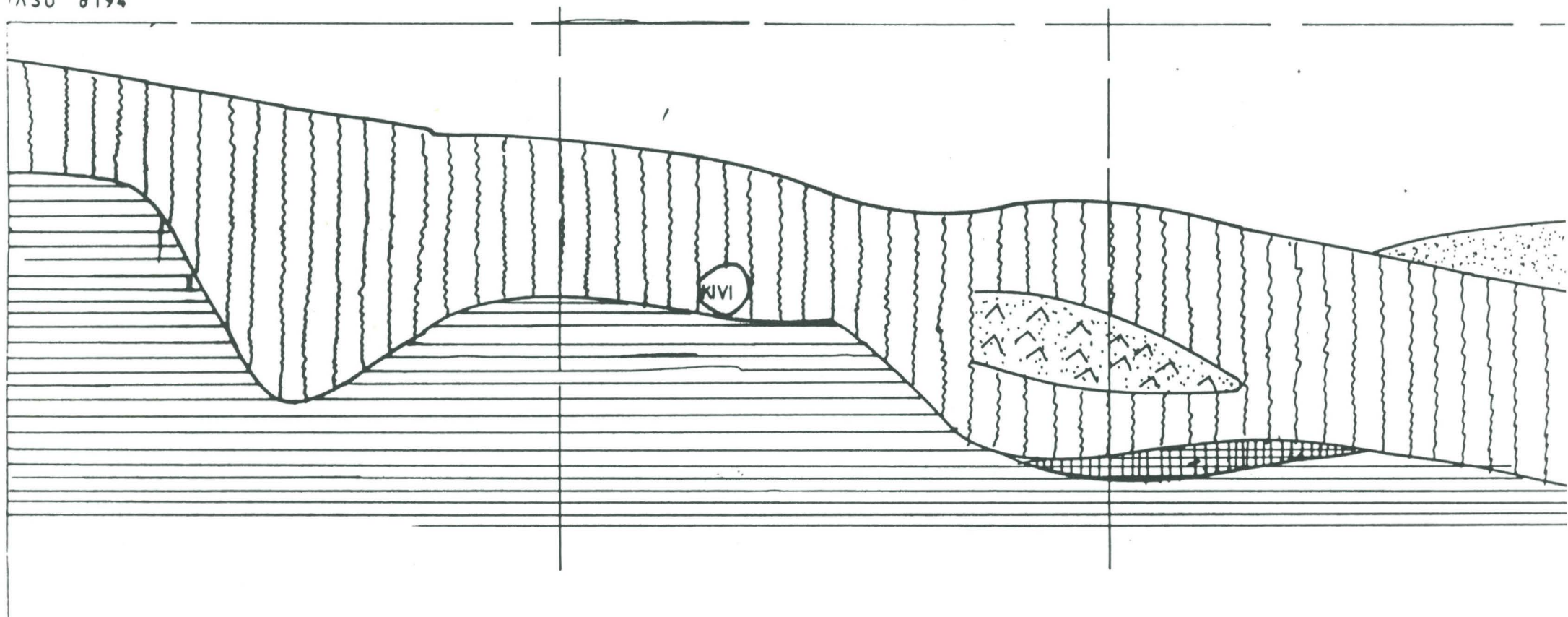
Reunaprofiili, eteläseinä C6 - C8

TASO 8194

C8

C7

C6

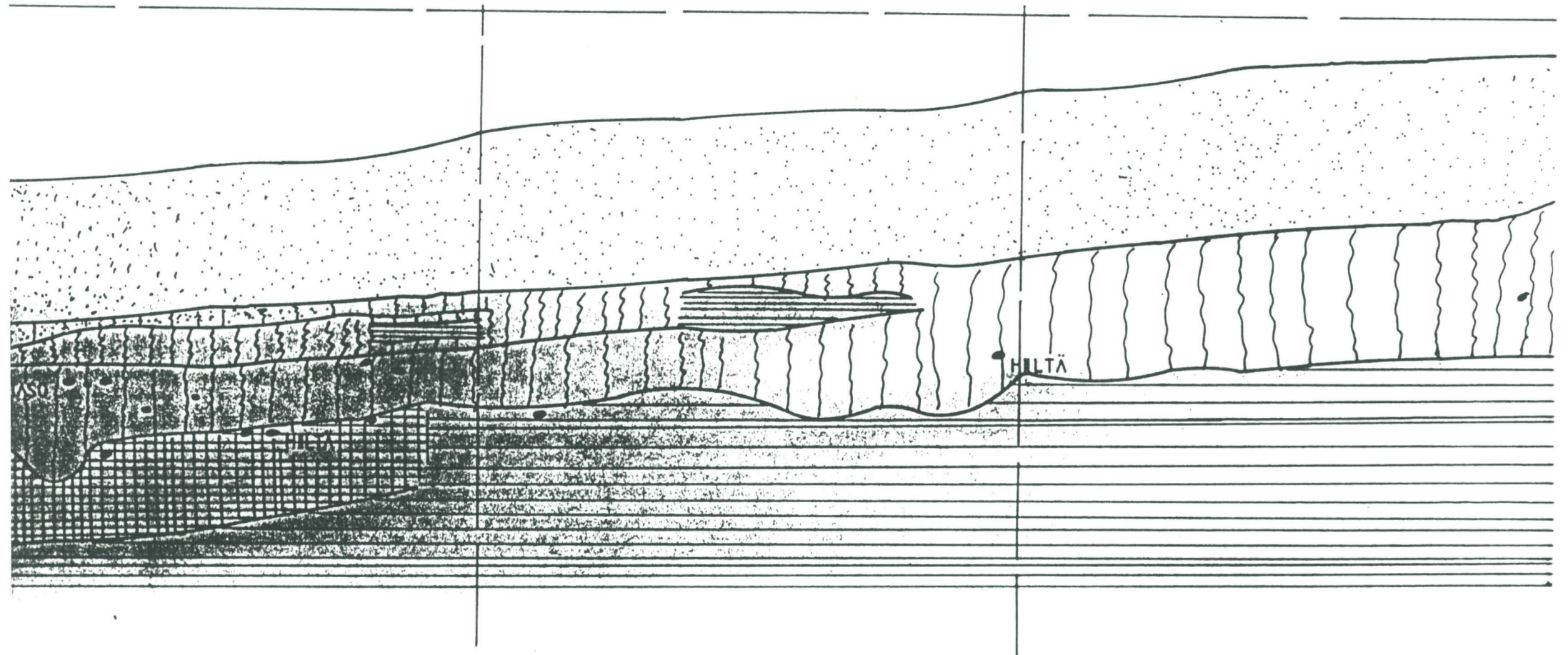

D3

D4

D5

SO 8238

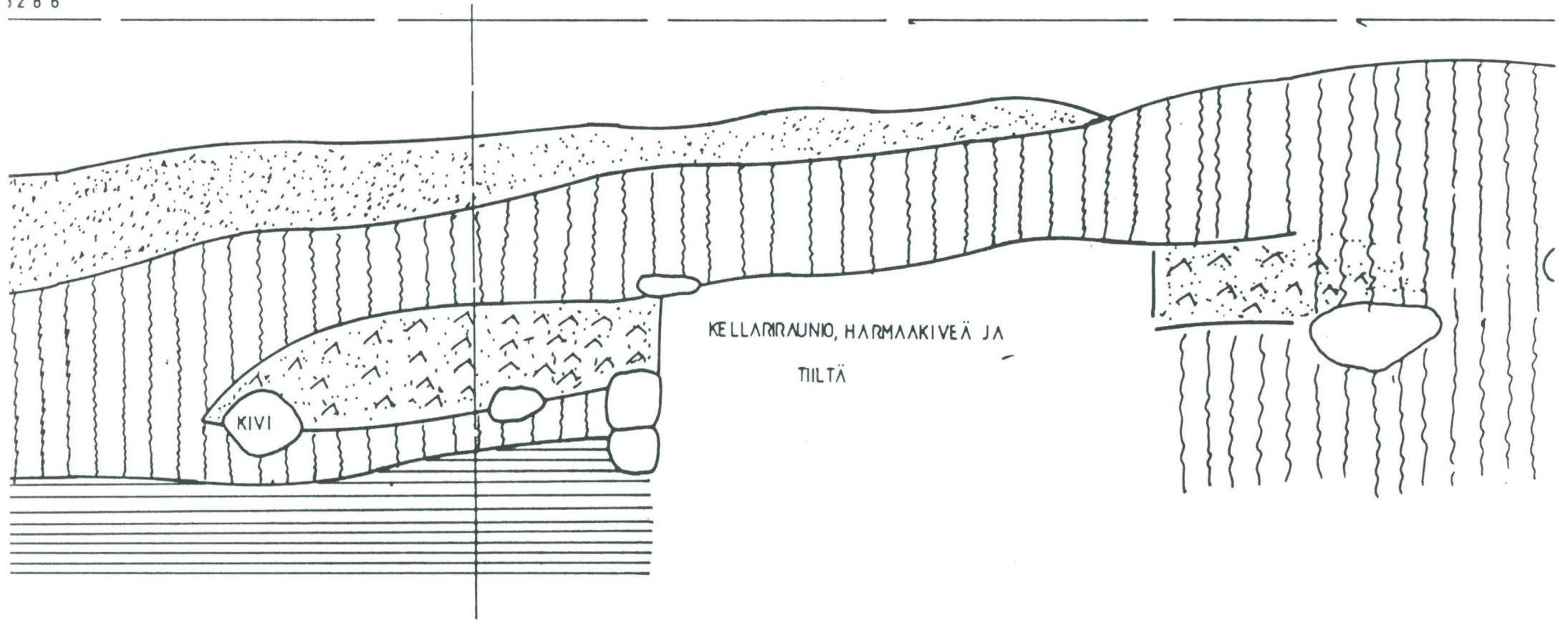

3286

D6

D7

D8

KARTTAMERKKEJÄ

 = TÄYTEMÄÄ

 = LAASTI JA TIILIMURSKA

 = SAVENSEKAINEN
HIEKKA

 = HIEKKA

 = HUMUS (MULTA)

VALOKUVAKOPIOT

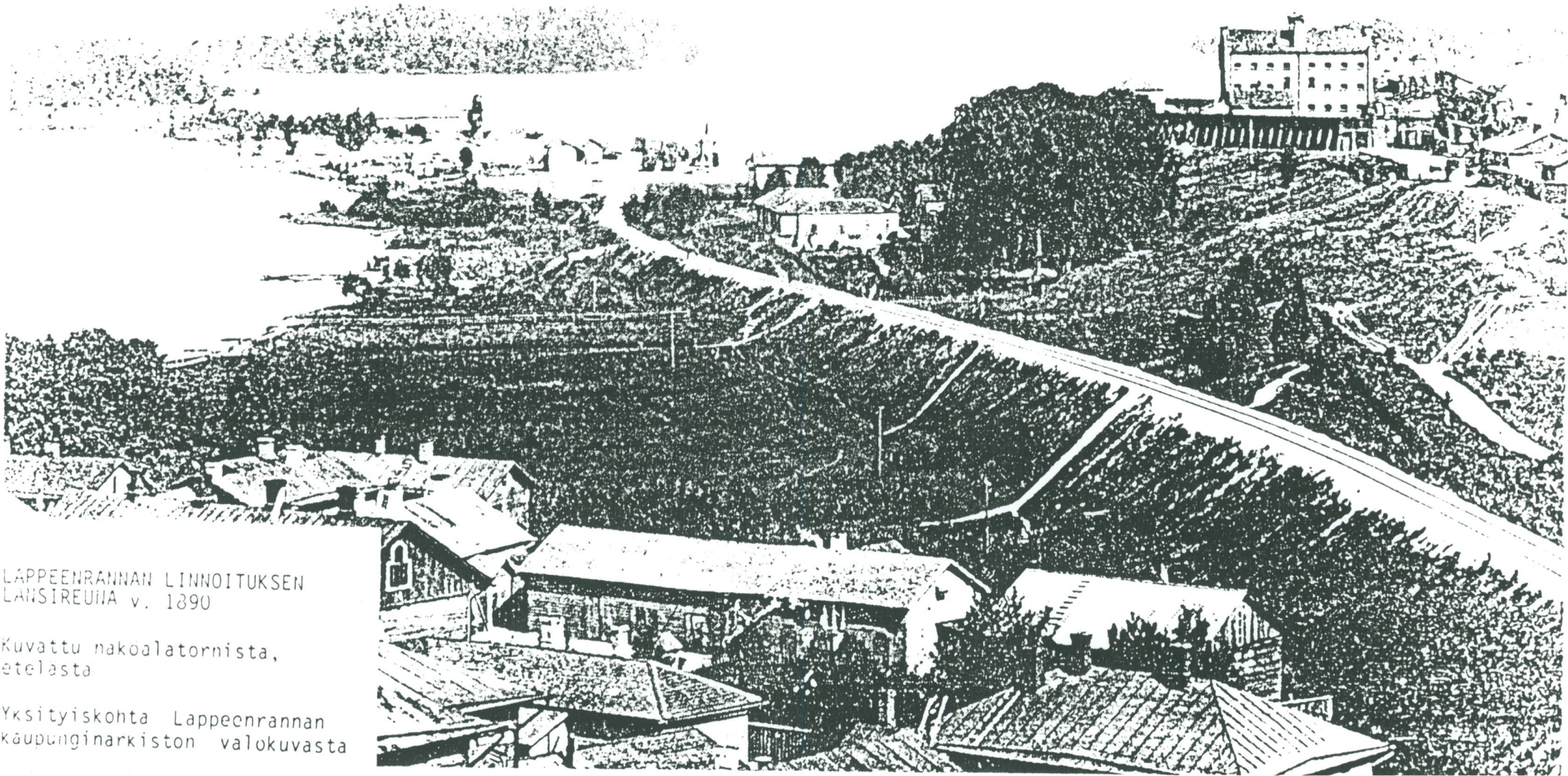
Lappeenrannan linnoituksen länsireuna, ilm. 1890-luku	KUVA 1
Lappeenrannan linnoituksen länsireuna v. 1890	KUVA 2
Lappeenrannan linnoituksen länsireuna kuvattuna Pallon- lahten toiselta puolelta	KUVA 3
Lappeenrannan linnoituksen länsireuna 1900-l. alussa	KUVA 4
Lappeenrannan linnoituksen länsireuna v. 1970	KUVA 5
Lappeenrannan linnoituksen länsireuna 1900-l. alussa	KUVA 6
Lappeenrannan linnoituksen länsireuna kesäkuussa 1986	KUVA 7
Yleiskuva kaivausalueesta marraskuussa 1985	KUVA 8
Yleiskuva kaivausalueesta marraskuussa 1985	KUVA 9
Yksityiskohta linnoitusta kuvaavasta ilmakuva	KUVA 10

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN
LÄNSIREUNA. ILM. 1890-LUKU

Kuvattu etelästä

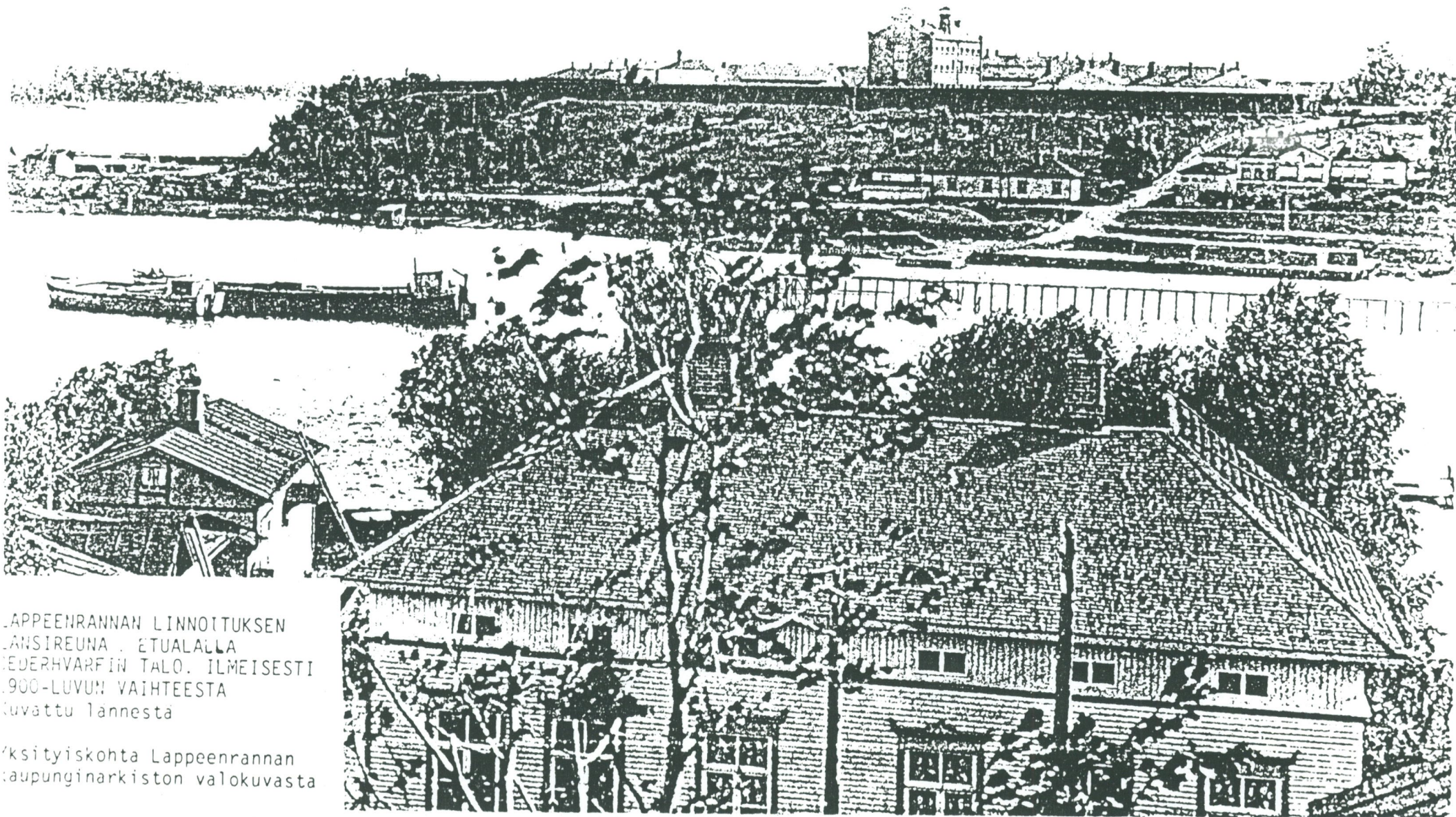
Lappeenrannan kaupunginarkisto

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN
LAUSIREUHA v. 1890

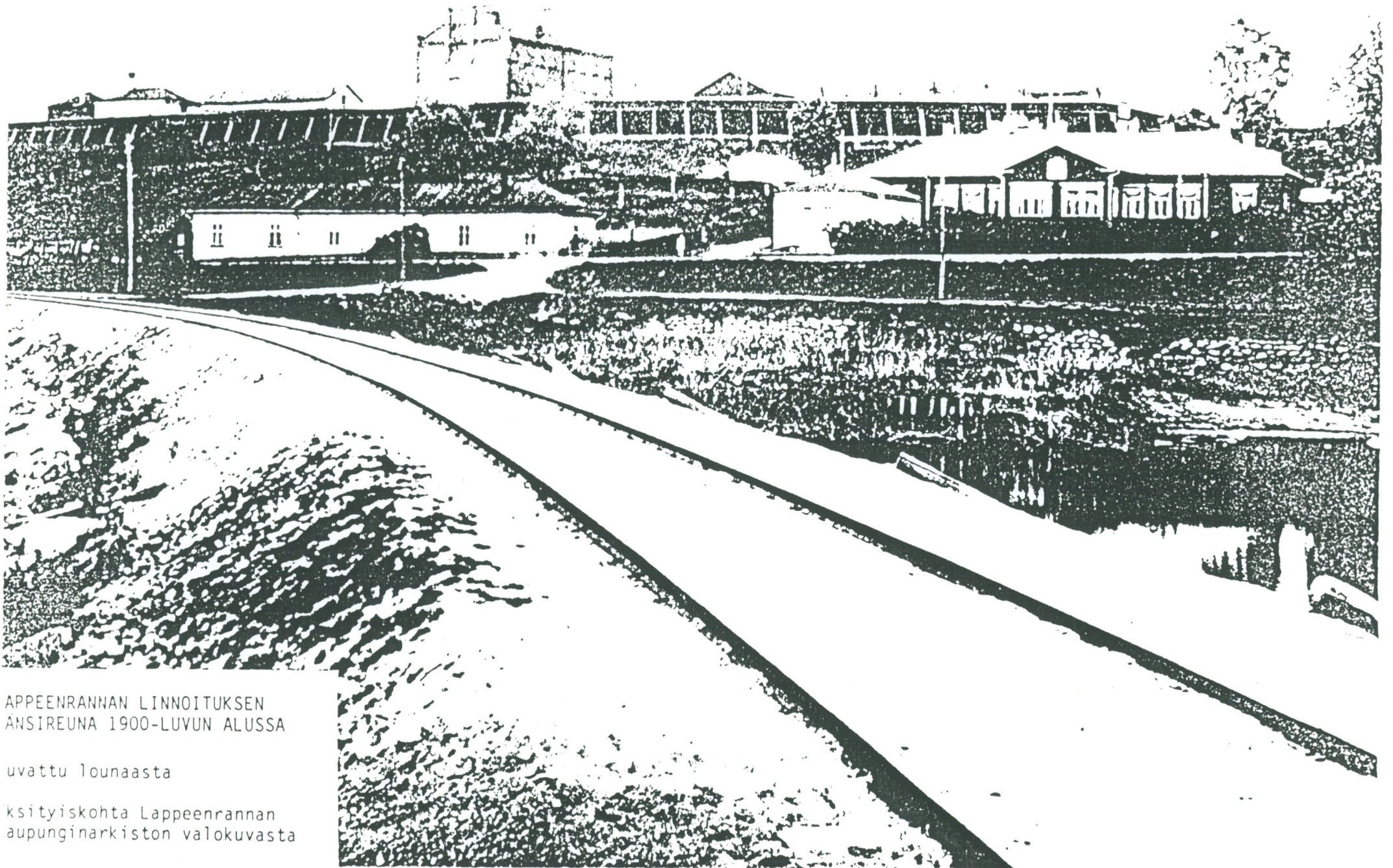
Kuvattu nakoalatornista,
etelästä

Yksityiskohta Lappeenrannan
kaupunginarkiston valokuvasta

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN
LANSIREUNA . ETUALALLA
FEDERHVARFIN TALO. ILMEISESTI
1900-LUVUN VAIHTEESTA
Kuvattu länneästä

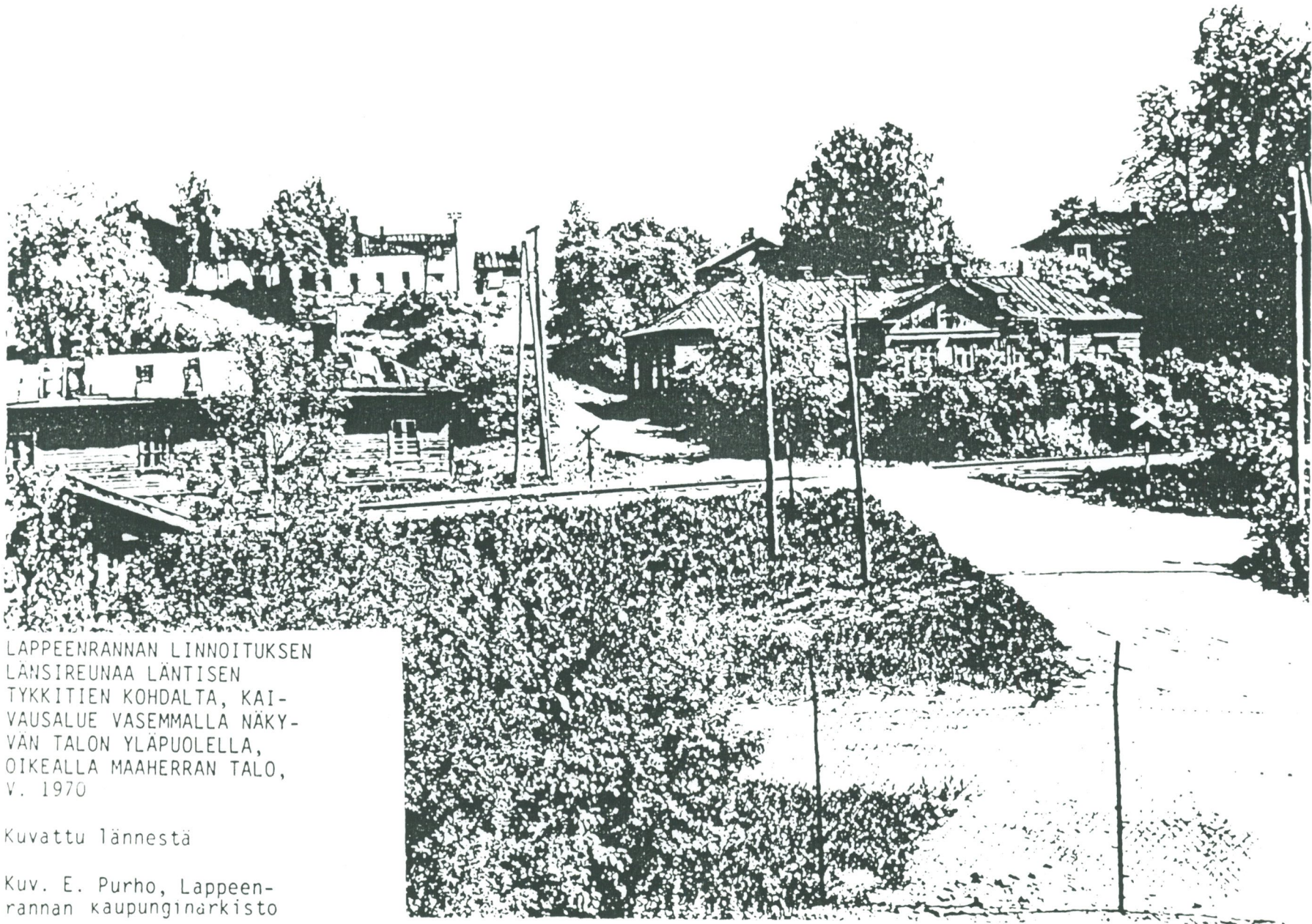
Yksityiskohta Lappeenrannan
kaupunginarkiston valokuvasta

APPEENRANNAN LINNOITUKSEN
ANSIREUNA 1900-LUVUN ALUSSA

uvattu lounaasta

ksityiskohta Lappeenrannan
aupunginarkiston valokuvasta

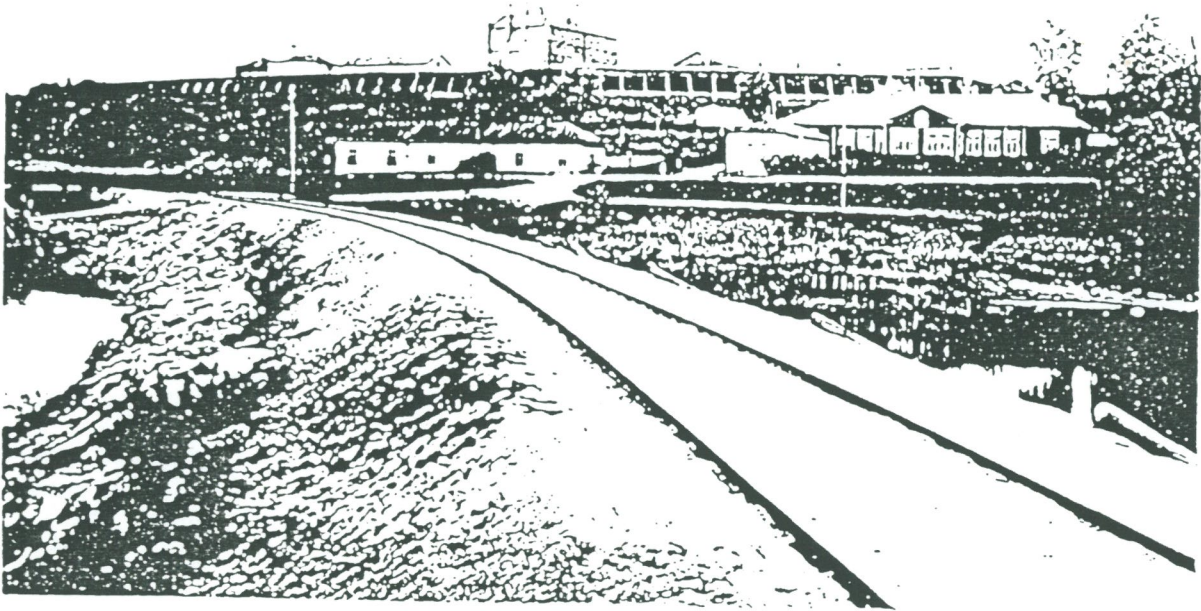

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN
LÄNSIREUNAA LÄNTISEN
TYKKITIEEN KOHDALTA, KAI-
VAUSALUE VASEMMALLA NÄKY-
VÄN TALON YLÄPUOLELLA,
OIKEALLA MAAHERRAN TALO,
V. 1970

Kuvattu lännestä

Kuv. E. Purho, Lappeen-
rannan kaupunginarkisto

Kuva 6
Lappeenrannan Linnoituksen länsireuna 1900-luvun alussa (sama kuin kuva 4).
Kuvattu lounaasta. Lappeenrannan kaupunginarkisto.

KUVA 6

Kuva 7
Lappeenrannan Linnoituksen länsireuna kesäkuussa 1986.
Kuvattu lounaasta. Kuvannut O. Immonen.

KUVA 7

Kuva 8

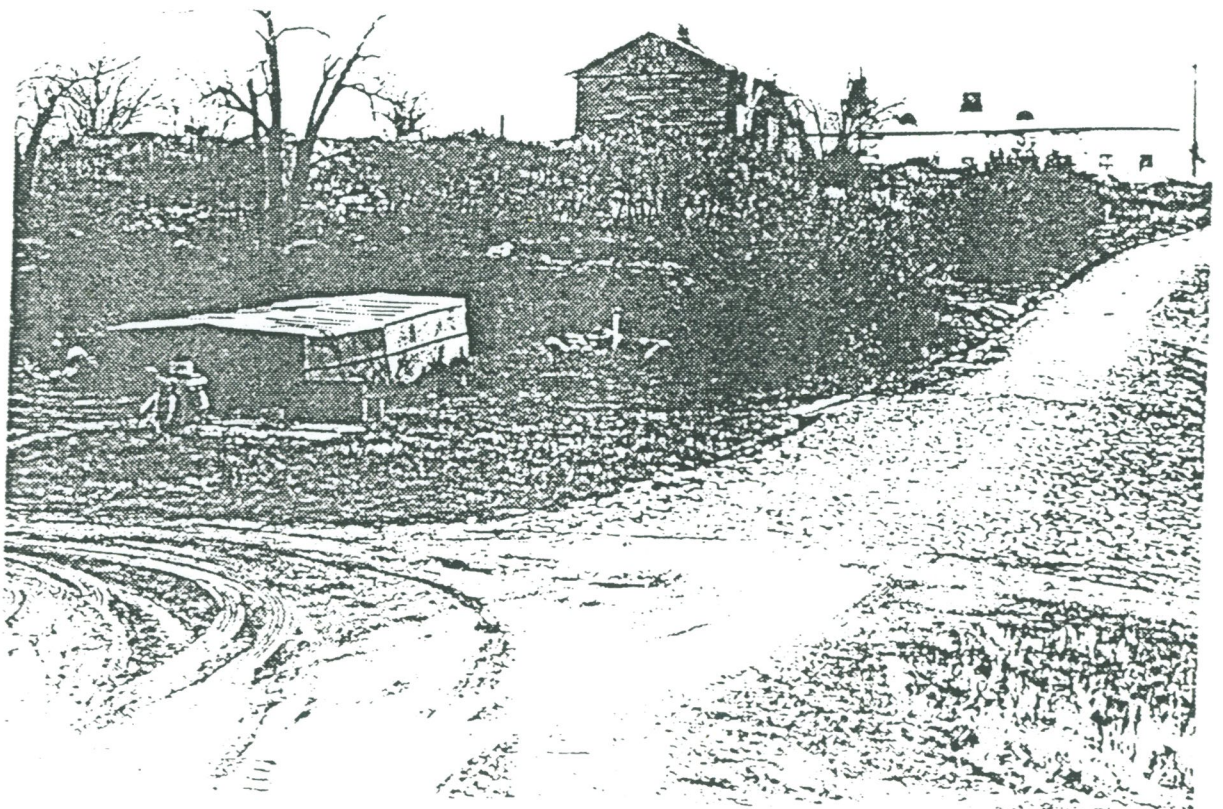
Yleiskuva kaivausalueesta marraskuussa 1985, vasemmalla kaivausalueelta II esiinkaivettua kiveystä. Teltassa kaivausalueelta I kaivettu kellari. Kuv.por

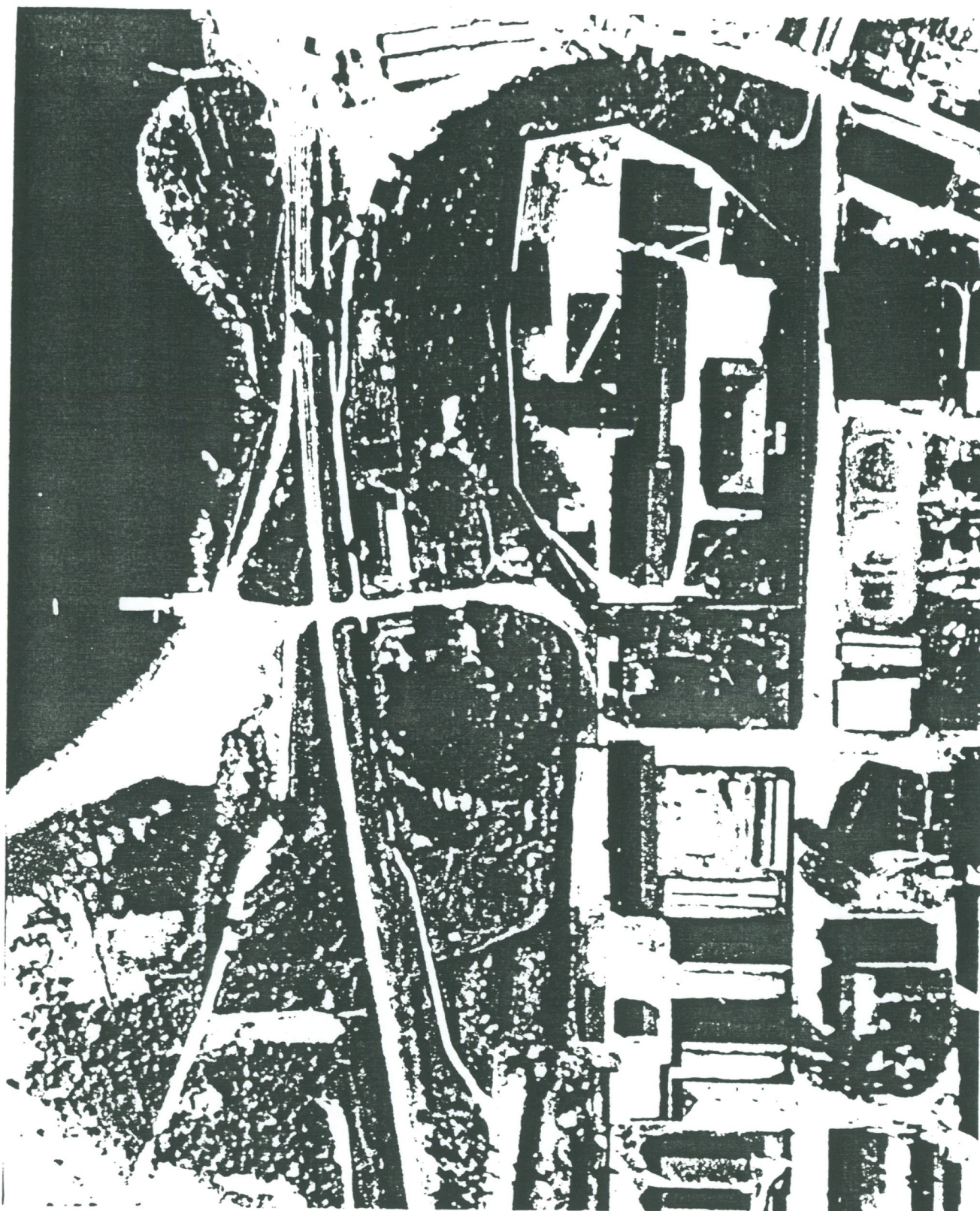
A 8

Kuva 9

Yleiskuva kaivausalueesta marraskuussa 1985. Kuvattu lounaasta. Kuvannut Risto Raittila.

9

LAPPEENRANNAN LINNOITUS,
LÄNSIREUNA v. 1939

Yksityiskohta ilmavalokuvasta

Topografikunta